

Norge rundt – turer sommer og høst 1998

Blyttia vil heretter bringe oversikt over sesongens turprogram i de ulike avdelingene, til glede for de av våre lesere som måtte befinne seg på fjerne kanter av landet og få lyst til å slenge seg med på en tur. Tjenesten er, som det gjerne heter i vår tid, ennå ikke fullt utbygd, noen avdelinger mangler foreløpig...

Larvik lokallag

9. august. Ramnes, Våler. Myrer, gummistøvler! Møt på Skottebrygga 9.00, Holms kafeteria 9.30. Roger Halvorsen.

20. august. Gunnerød. Møt på Skottebrygga 17.30 eller Hagnesbrua 18.00. Arne Nilsson, 33186574.

Nord-norsk avdeling

5. juli. Fløya ved Tromsø. Målgruppa er barn i alderen 6 - 12 år. Denne gangen skal vi se på fjellplantene. Frammøte: Fjellheisen, nedre stasjon 10.45. Ta med termos og mat. Ansvarlig: Ola Skifte.

12. juli. Kysten nord for Bodø (strekninga Løp-Mjelde). Påmelding, tlf. 75 52 73 17 senest 9. juli. Frammøte: Herredshuset i Bodø 11.00. Ansvarlig: Mats Nettelbladt.

19. juli. Henriktind i Balsfjorden. Møt på parkeringsplassen ved lykta der Tomasjorddalen munner ut i Balsfjorden. Ansvarlig: Geir Ketil Arnesen.

22. august. Langvatnet (Holmboevatnet) ved Tromsø. Frammøte: På «parkeringsplassen» øverst i Gimleveien, Tromsøya 11.00. Bl.a. vannplanter. Husk gummistøvler. Vi lager bål ved vannkanten dersom du tar med pølser. Ansvarlig: Sølvi Simmons og Marianne Giæver.

Sørlandsavdelingen

16. september. Sopptur til Jegersberg/Kalkheia-området. Møt ved P-plassen ved Oddernes kirke 18.00. Tore Torjesen.

27. september. Sopptur til Ribbåsen i Froland. Møt mellom øvre og nedre torv i Kristiansand 09.30, eller ved Blakstad bro i Froland 10.30. Tore Torjesen.

Trøndelagsavdelingen

22. august. Myrdrag i Våttåsen, Klæbu. Møt på P-plassen i Skjøla 10.00. Kjell I. Flatberg.

25. august. Skrotemarksfloraen i Trondheim. Møt ved Vitenskapsmuseet 18.00. Svein Båtvik.

6. september. Fremmede treslag i Bymarka. Omvisning i Lippes arboretum ved Helkanseter. Møt ved Helkanseter 13.00. Inger Gjærevoll, Egil I. Aune.

12. september. Soppekursjon til Klæbu. Delta-kere må ringe 73592260 fredag 11. september for å melde seg på og få beskjed om hvor turen går. Møt

ved Vitenskapsmuseet 09.00, om ikke annet avtales på telefon. Materiale stilles ut på Vitenskapsmuseet søndag 13. sept. Thyra Solem, Sigmund Sivertsen.

4. oktober. Regnskog ved Nordelva, Rissa. Møt ved Vitenskapsmuseet senest 09.00, eventuelt rasteplassen i S-enden av Krinsvatnet ca. 11.00 (ligger ved RV 715, like ved krysset mot RV 710). Håkon Hollen, Tommy Prestø.

Østfoldavdelingen

17.-19. juli. Slåttetreff, Bøensætre i Aremark. Marit Eriksen, 69176235 (p), 69215068 (j)

15. august. Keiserdalen i Våler. J. Ingar I. Båtvik, 69280171 (p)

Sist i august (dato ikke fastlagt). Kjuketur. Bjørn Petter Løfall, 69221871 (p)

5. september. Røds bruk, Kråkerøy, Fredrikstad. Ballastplante- og adventivplantetur. Møt ved første Shell-stasjon etter (sør for) Kråkerøybrua 10.00. Gøran Granath, 69161488.

Østlandsavdelingen

7.-10. august. Åstadalen, Ringsaker. Innkvartering på gammel seter. Påmelding: Reidar Haugan 22713925 eller Anders Often 64940432, anders.often@ibn.nlh.no.

16. august. Mistberget, Eidsvoll. Møt ved Botanisk museum 09.00, bilskysst derfra. Påmelding og info: Finn Wischmann 22851615 (j), 22143661 (p) innen 13. august.

26. august. BB200-tur (studenttur) til Bogstadvannet. Buss 41 til Strøm i Sørkedalen. fra Nationaltheateret 15.10 (framme 15,36). Finn Wischmann.

30. august. Puttjerna, Østmarka, Oslo. Møt ved P-plassen ved Østmarksetra 10.30 (mulighet for T-bane til Ulsrud stasjon). Jan Wesenberg.

2. september. BIO101-tur (studenttur) til Sogsvann. Møt ved bommen på Sogsvann 17.00. Ledere: instruktører fra feltkurs.

5. september. Langhus, Ski. Møt ved Langhus stasjon 10.30 (lokaltog Oslo-Ski med avgang fra Oslo S 09.56). Anders Often.

6. september. Lierstranda, Lier. Møt ved Lier stasjon 10.17 (tog fra Oslo S 09.45). Tore Berg.

12.-13. september. Inventeringshelg til Aurskog-Høland. Teltovernatting. Påmelding: Anders Often 64940432, anders.often@ibn.nlh.no.

19. og/eller 20. september. Ruderatplanter ved Tofte, Hurum m.m. Påmelding og info: Tore Berg 22851815 (j), 32818338 (p) innen 16. september.

Årsmeldinger og ekskursjonsreferater 1997

Norsk Botanisk Forening

Norsk Botanisk Forening har pr. 30.9.1997 1455 personlige medlemmer, som inkludert C-medlemskap utgjør 1506 personlige medlemskap. I tillegg er det 19 foreninger, etater m.m. som har medlemskap.

Hovedstyret har i 1997 bestått av: Jan Wesenberg (leder), Jorun Nyléhn (nestleder), Aslaug Hagen (kasserer), Anders Often (sekretær), Odd Stabbetorp (styremedlem), Øystein Ruden (varamedlem) og Bjørg Hofsvang (varamedlem). Revisorer har vært Elmar Marker og Stein Flatby.

Styret har i perioden 1.1–7.10.1997 hatt sju møter. De to altoverskyggende sakene har vært Blyttia og foreningens lover. Styret har sagt opp produksjonsavtalen for Blyttia med Universitetsforlaget, og lyst ut deltidsstilling som redaktør. Avdelingene i NBF, Blyttias faglige råd og redaksjon og NFR er orientert om avgjørelsen. Etter søkerfristens utløp vil det bli nedsatt en komite for stillingen. Det har videre vært arbeidet med nytt lovendringsforslag som oppfølging av forslaget fra forrige hovedstyre.

Representasjon: Det har ikke vært noen endring siden forrige årsmelding i NBFs representasjon i andre foreninger og fora, bortsett fra at lederen har møtt i SABIMA (se nedenfor).

Blyttia: Blyttia har i perioden fungert med den avtroppende redaktøren, Klaus Høiland, og foreningens leder som fungerende redaktører. Redaksjonsmedlemmer har vært Einar Timdal (redaksjonssekretær) og Finn Wischmann. Reidar Elven, Eli Fremstad, Trond Grøstad, Tor Harald Melseth, Jan Rueness, Trond Schumacher, Per Sunding og Tor Tønnsberg har utgjort Blyttias faglige råd.

Verne- og høringssaker: Lederen har på vegne av hovedstyret avgitt uttalelse til Bærum kommune angående planlagt golfbane ved Øverlandselva, som er et varig vernet vassdrag. Videre er en rekke høringssaker fra DN videreformidlet til de respektive avdelinger.

Bladet Naturfag, som forrige hovedstyre arbeidet en god del i forhold til, er parkert fra initiativtakernes side, og har derfor ikke vært arbeidet med av det nåværende styret.

Egenevaluering av styrets arbeid og momenter til «arbeidsplan»

Styret synes selv at det er blitt godt samkjørt og er godt fornøyd med arbeidet som er nedlagt i perioden. Aslaug Hagen gikk ut i fødselspermisjon høsten 1997, og Bjørg Hofsvang har i den forbindelse vært fungerende kasserer siden i sommer. Vi synes bredden i styrets sammensetning, både aldersmessig og med hensyn til yrke/arbeidsfelt, har vært en stor styrke. Som vanlig med nytt styre har mye av tiden gått med på å sette seg inn i hovedstyrearbeidet, og dessuten til de to tunge sakene. Vi har flere «løse tråder», dvs. saksområder som vi pr. i dag ikke har skikkelig grep om:

- Studieforbundet Natur og Miljø (SNM), som NBF er tilsluttet. NBF har hittil bare hatt et par kurs gjennom studieforbundet, mens andre foreninger, som bl.a. Nytte-

vektforeningen, bruker det svært intensivt. Dette er en mulighet for å skaffe finansiering til kursvirksomhet som foreningen bør kunne utnytte bedre. Styret må i kommende periode gå ut til avdelingene med informasjon om SNM og mulighetene som ligger i medlemskapet.

- Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA), som er en paraply over alle de biologiske foreningene: Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Norsk Entomologisk Forening, Norsk Limnologisk Forening, Norsk Soppforening, BIO, Siste Sjanse, Kulturøkologene, Nyttevektforeningen og flere andre. SABIMA har som sin første oppgave etter stiftelsen satt sammen en oversikt over biologisk mangfold innen de enkelte organismergrupper på oppdrag fra MD. Fra NBFs side har lederen deltatt i dette arbeidet. I framtida ønsker SABIMA å kunne være initiativtaker til bl.a. felles kursvirksomhet, fellesannonsering av arrangementer, og fellessøknader om midler til prosjekter. Vi har ikke gjort nok for å formidle informasjon om SABIMA ut i vår egen forening - det blir en oppgave for hovedstyret i kommende periode.

- Vi har i perioden ikke hatt kontakt med foreningens representanter i andre fora. Dette er svært kritikkverdig – og noe som må rettes opp.

- Vi startet friskt opp med et orienteringsskriv til avdelingene før sommeren. Likevel bør kontakten med avdelingene kunne forbedres mye. Dette er noe som skal videreutvikles.

- Styret har ønske om å arbeide med materiellproduksjon, et område det ikke har vært gjort noe på siden Trøndelagsavdelingen hadde hovedstyre og produserte emblemene til NBF.

- Styret ønsker å få til fellesarrangementer for NBF - det siste i så måte (bortsett fra hovedkursjonene) var et møte på Kongsvoll i siste del av 1980-åra. En konkret ide som det har vært lekt med, er et lokalfloraseminar. Styret har hittil ikke hatt arbeidskapasitet til å jobbe med det, men ønsker å ta dette opp i kommende periode.

- Bestemmelsesarbeid: Hovedstyret har fått henvendelse fra medlemmer som synes det er vanskelig å få tilbakemelding fra de botaniske museene på innsendte planter. Hovedstyret vil derfor gå ut med tilbud om å fungere som «bestemmelsentral» for innsendt materiale fra medlemmene.

Nord-norsk Avdeling

Det er 27.8.1997 følgende antall medlemmer i NNA (tall for 1996 i parentes): A-medlemmer 87 (92), B-medlemmer 55 (62), C-medlemmer 6 (7), D-medlemmer 7 (6), æresmedlemmer 2 (2) og ett livsvarig medlem (1); sum 158 (170). Årskontingentene er hhv. kr. 285 (A), 105 (B), 90 (C) og 60 (D). Av de 155 betalende medlemmer er det i alt 31 som 27/8 ikke har betalt kontingent for 1997.

Tidsskriftet Polarflokken kommer også i 1997 ut med to nummer. Årsabonnement er kr. 105, til utlandet kr. 120. Det er nå 113 abonnenter. I tillegg til disse direkte abonnenter får alle medlemmene, unntatt familiemedlemmer, tilsendt Polarflokken.

Universitetet i Bergen
Bergen Museum

INVITASJON

til Muséhagens 100-års jubileum med hagehistoriske dager i Bergen,
i tiden 28.-31. mai 1999

torsdag 28.5 Dagesekskursjon til Rosendal
fredag/lørdag 29.-30.5 Seminar m/ foredrag, poster, byekskursjoner, middag
søndag 31.5 Hagevandring på Nygårdshaugen-Musehagen
Åpent jubileumsarrangement i Muséhagen

«Nordisk hagehistorisk seminar – hager i 1000 år» 29.-30. mai 1999.

Som en del av Muséhagens 100-års jubileum, arrangeres det et to-dagers seminar omkring de botaniske hagers historie, bruk og utvikling, og om hagehistorie med vekt på hagearkitektur, tradisjoner og plantebruk. Man tar sikte på å nå enkeltpersoner og grupperinger innen vitenskapelige institusjoner, offentlig forvaltning og aktuelle interesse-organisasjoner. Vi ønsker med dette å invitere til deltagelse på seminaret med eller uten foredrag/poster. Skandinaviske språk vil bli benyttet under seminaret.

Seminaret er åpent for bidrag innen:

- Botaniske hager: deres rolle før og i dag, sikring av vekster, foredling, nyintroduksjoner, og fremtidsperspektiver.
- Hagevekster: introduksjoner, hvorfra og når, tilfeldig eller planlagt, naturalisering.
- Hagehistorie basert på trykte og utrykte kilder, utgravninger og botaniske undersøkelser.
- Sentrale personer innen vår hagehistorie.

Utvalgte foredrag, poster etc. vil etter seminaret bli trykket i et eget volum i Bergens Museum skrifter.

Opplysninger om program, seminaravgift (vil ikke dekke Rosendal-ekskursjonen), utgifter til ekskursjoner etc. vil foreligge i sirkulære nr. 2 (januar 1999). Den enkelte må selv sørge for innkvartering under oppholdet. (OBS! Festspillene i Bergen foregår samtidig.)

Ta kontakt innen 1. august for å få tilsendt skjema for preliminær registrering til seminaret og/eller dagesekskursjonen til Baroniet i Rosendal.

Botanisk institutt, Universitetet i Bergen, Allégaten 41, N-5007 Bergen, Norge. Tel. 47 55 58 33 45. fax: 47 55 58 96 67. Spør etter Dagfinn Moe eller Dag Olav Øvstedal.

På grunn av foreningens svake økonomi beklager styret at enkelte er sene med betaling av medlemskontingent/abonnement. Etter utsendte purrekriv og fortsatt manglende betaling vil skyldige medlemmer bli strøket, og abonnement på Polarflokken opphører. Portoutgiftene er svært tyngende, men vi forsøker å holde abonnement/kontingent så lav som mulig. Vi håper at våre trofaste medlemmer kan være behjelpelig med å skaffe nye medlemmer.

Tillitsverv i 1996/97:

Styret: Loyd Villmo (leder), Vibekke Vange (nestleder), Andreas Kirchhefer (sekretær), Jarle Nilsen (kasserer), Ola Skifte (styremedlem), Leidulf Lund (vara), Sølvi Simons (vara). Polarflokken-redaksjon: Tormod Alm, Unn Tveraabak. Redaksjonsutvalg: Inger Greve Alsos, Torstein Engelskjøn, Geir Mathiassen. Ekskursjonskomite: Inger Greve Alsos, Arve Elvebakk, Torstein Engelskjøn, Mats Nettelbladt. Valgkomite: Christin Jensen, Lennart Nilsen, Eli Robertsen. Revisor: Bjørnulf Alvheim.

BIOLOGISK MANGFOLD I PRAKSIS
Forvaltning - skog - kulturlandskap
Feltkurs 4.-7. august 1998

Innhold

Feltkurset er et tilbud til forvaltningen, medlemmer av frivillige organisasjoner, lærer, politikere og biologer.

Kurset vil handle om biologisk mangfold i skog og kulturlandskap. Det vil gi en praktisk innføring i ulike registreringsmetoder, og vi vil bidra med å spre erfaringer fra forvaltning av biologisk mangfold, og diskutere de viktigste problemene forvaltningen opplever i det daglige arbeidet. Undervisning i felt gis av erfarne og entusiastiske feltbiologer. På kveldstid blir det foredrag og diskusjoner knyttet til ulike praktiske utfordringer i forvaltningen av mangfoldet.

Tid og sted

Tomb Jordbruksskole, Råde i Østfold, 4.-7. August

Påmelding

Bindende påmelding ved å sende inn informasjon om:

Navn, adresse, telefonnummer (privat og arbeid), ev. faksnummer og e-postadresse til:

BIO-Norsk Biologforening, «feltkurs'98», Postboks 1066 Blindern, 0316 Oslo.

Meld deg på så raskt som mulig da det er begrenset antall plasser. Innbetalingsblankett og reiserute blir tilsendt som bekreftelse på at du har fått plass på kurset.

Pris

Feltkurs inklusive full pensjon i 3 døgn koster kr. 2500,-. For medlemmer i SABIMA-organisasjonene er prisen kr. 2250,- og for medlemmer i BIO kr. 2000,-.

Kursansvarlig:

Astrid Skrindo, tlf. 92 84 42 13 (p), BIO-kontoret: 22 85 46 26

e-post: astrid.skrindo@toyen.uio.no

Informasjon

Informasjon om feltkurset vil fortløpende bli lagt ut på BIO sine nettsider:

<http://www.uio.no/~nobiolog/> For spørsmål, ta kontakt med kursansvarlig.

Arrangører

Norsk Biologforening (BIO) er hovedarrangør, Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) og Verdens Naturfond (WWF) er medarrangører.

Møter holdes som åpne møter, som regel onsdag kl. 1915 på Rotunden, Tromsø Museum.

23.10.1996. Årsmøte. Lysbilder fra Kola v/Inger Greve Alsos. 14 medlemmer til stede.

04.12.1996. Julemøte i samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening. Lysbildekåseri med referat fra ekskursjon til Sulitjelma 1996 v/Bjørn-Erik Sandbakk. Fra NOF dikt v/Unni Bjerke Gamst og lysbilder fra fuglelivet i nord v/Karl-Birger Strann.

12.02.1997. Ekstraordinært årsmøte for behandling av

lovendringsforslag fra hovedstyret. Stein Rune Karlsen viste lysbilder og fortalte fra vegetasjonskartlegging/beitegransking på Grønland i august 1996. 16 til stede.

16.04.1997. Torstein Engelskjøn viste lysbilder og fortalte om foreningens vårekskursjon til Kreta 1996. 15 til stede.

21.05.1997. Et glimrende multimediaforedrag fra hovedfagsekskursjon til Chile sørsommeren 1996 v/fire studenter i botanikk. 45 til stede (IBG, Universitetet).

16.06.1997. Frøformering og dyrking av hardføre orkideer v/Svante Malmgren, Sverige. I samarbeid med Tromsø Museum v/Botanisk Hage og Tromsø Hagelag. 25 til stede.

17.09.1997. Dyrking av molter, de siste forskningsresultater v/Kåre Rapp. 12 til stede.

Ekskursjoner 1997

(NNAs ekskursjoner refereres i detalj i Polarflokken)
16.04.1997 (start). Ei ukes vårekskursjonen til Kreta. 7 deltakere.

22.06.1997. Mjelde-Bakkejord på Kvaløya- 8 deltakere.

29.06.1997. Den østlige del av Breivikeidet. 5 deltakere.

15.-17.08.1997. Området mellom Jægervatnet og Svensby, Lyngen. 9 deltakere, derav 2 fra stedet.

Uttalelser

1. Utkast til verneplan for barskog i Nord-Norge nord for Saltfjellet (Polarflokken 1-97).

2. Utkast til verneforslag for Skibotnutløpet. Styret ga uttalelse til Fylkesmannen i Troms 30.06.1997 (Polarflokken 2-97).

3. Storiia naturreservat, Rana kommune – endring av grenser og forskrifter. Vi fikk denne saken oversendt fra hovedstyret. Vår uttalelse konkluderte med: "Etter at den uheldige og prestisjefylte strid etter fredningen av 8.9.89 har fått en heldig løsning, har NBF ingen innvendinger mot den nye avgrensningen av området. Vi har heller ingen innvendinger mot de endrede forskrifter for naturreservatet".

Andre saker

1. Fredningsprosjekt. NBF har fortsatt arbeidet med å få vernet ei orkidémyr. Det arbeides med å få avtale med grunneieren NKL.

2. Miljøbyprogram for Tromsø. Et planlagt seminar som vi har sagt oss villig til å delta i, har vi ikke hørt mer om.

3. Tromsøprosjektet. Dette omfatter en registrering av plantelivet i Tromsø kommune. Prosjektlederen Torstein Engelskjøn meddeler at alle ekskursjoner som er avholdt i kommunen i sommer, inngår i prosjektet. Torbjørn Alm, Unni Bjerke Gamst og Solveig Bjerke Gamst har foretatt registreringer av plantelivet i området Skittenelv-Oldervik. Torstein Engelskjøn og Geir Arnesen har i sommer foretatt befarings av østsida av Ramfjorden på strekningen Sørfjord-Lauksletta.

4. Familiemagasinet Naturfag som var et samarbeidsprosjekt hvor også NBF hadde lovet bistand til initiativtakeren NAMIKO, er foreløpig lagt på is. Vi hadde en del arbeid med dette prosjektet, bl.a. for å få stoff til tidsskriftet.

Trøndelagsavdelingen

Trøndelagsavdelingen hadde pr. 27.8.1997 i alt 125 medlemmer: 92 A-medlemmer og 33 B-medlemmer. I forhold til fjorårets medlemsmasse er det en nedgang på 1 A-medlem og økning på 1 B-medlem. Medlemskontingenten har vært kr 282 for A-medlemmer og kr 50 for B-medlemmer.

Styret har bestått av: Svein T. Båtvik (leder), Ingerid

Angell-Petersen (medlemsregister-fører), Sigrid Lindmo (kasserer), Eli Fremstad (sekretær), Marit By (styremedlem) og Ingrid Bjørklund (styremedlem).

Møter

I beretningsåret har Trøndelagsavdelingen holdt åtte møter:

28.10.1996. Årsmøte. Foredrag ved Bjørn Sæther: «DKNVS' bidrag til 1000-årsjubileet. Byen, elven og kunnskapen».

18.11.1996. Innslag fra botaniseringsturer og ekskursjoner, bl.a. avdelingens Mallorca-ekskursjon som ble avviklet 12.-19.10.1996.

09.12.1996. Førljuls-møte. Foredrag ved Jan Ingar Båtvik, Østfoldavdelingen: «Sjeldne og sårbare planter i Østfold».

17.02.1997. Foredrag ved Marit By: «Trær i Trondheim sentrum».

10.03.1997. Foredrag ved Egil I. Aune: «Skogen i Bymarka».

14.04.1997. Foredrag ved Svein T. Båtvik og Eli Fremstad: «Trondheims flora – hvor godt kjenner vi den egentlig?»

12.05.1997. Demonstrasjon ved Randi K. Baadsvik: «Preparering av planter. Demonstrasjon av teknikker for preparering til utstilling og dekorasjon».

13.10.1997. Foredrag ved Eli Fremstad: «Floraen rører på seg – fremmede planter i Norge».

Oppmøtet har variert fra 16 til 25, med et snitt på 20 fremmøtte, som er 1 færre enn i fjoråret.

Annen aktivitet

Medlemmer av Tøndelagsavdelingen var turledere i DKNVS sin ekskursjon «Plante- og fugleliv ved Leira» 25.5.1997 og deltok i Ringve botaniske hages åpne dag 22.6.1997. Trøndelagsavdelingen har avgitt én uttalelse til forvaltningen; om overvåking av rødlistearter i Sør-Trøndelag.

I 1997 ble manuskriptene til den påtenkte boka «Planter i Trondheim gjennom tusen år» ferdigstilt, en god del forsinket i forhold til planen. Det ble derfor ikke mulig å gi ut boka i byens jubileumsår; dessuten er flere forhold rundt utgivelsen ikke klarlagt. Manuskriptet er under vurdering i Tapir forlag.

Ekskursjoner

8. juni til Gjøråsvika, Leksvik kommune, Nord-Trøndelag

Vårekskursjonen dette året gikk til de varme liene i Leksvik kommune. Deltakerne fra Trondheim tok ferga over fjorden, mens de lokale deltakerne møtte opp i vegkanten i Gjøråsvika (UTM_{WGS} NR 74 54). Det var sju deltakere på ekskursjonen.

Det var en strålende, varm og vindstille dag, så turen begynte i vegkanten og fortsatte ned til strandbergene. I vegkantene og på strandbergene var det ganske mye svartknoppurt *Centaurea nigra*. Svartknoppurt er kjent fra flere steder i Leksvik. Også fagerknoppurt *C. scabiosa* og engknoppurt *C. jacea* vokste i området. Både fjorårsmateriale og friske blad av de tre artene ble studert. I sørlige deler av Gjøråsvika går det et skille mellom

kalkfattig og rikere berggrunn. Korsblomstfamilien var rikt representert i området. På de varme, gras- og urte-dominerte strandbergene vokste bergskrinneblom *Arabis hirsuta*, tårnurt *A. glabra* og vårskrinneblom *A. thaliana*, foruten lodnerublom *Draba incana*. Andre arter på strandbergene var fjellrapp *Poa alpina*, småbergknapp *Sedum annuum* og vill-lauk *Allium oleraceum*. På kalkfattige berg i sør var det endel furu *Pinus sylvestris* og planta buskfuru *P. mugo*. Vegetasjonen her var mer lyngdominert og artsfattig. Vanlig svartbukkne *Asplenium trichomanes* ssp. *trichomanes* vokste i kalkfattige bergsprekker.

Den gamle innmarka ovenfor riksvegen hadde mye marianøkleblom *Primula veris*. Den blomstret for fullt på ekskursjonsdagen. Andre arter på kulturmark i området var småborre *Arctium minus* og amerikamjølke *Epilobium watsonii*, den siste fortsatt med vinterrosetter. Skogen ovenfor innmarka ligger i bratt og ulendt terreng og består av både gran *Picea abies*, boreale lauvtrær og mer varmekrevende trær som hassel *Corylus avellana* og alm *Ulmus glabra*. Rett i kanten av innmarka står det ei meget storvokst alm. Gammel innmark oppe i lia var dels grodd igjen med lauv og dels tilplanta med gran. Korsblomstfamilien var i skogen representert ved bekkemark *Cardamina amara*, lundkarse *C. impatiens* og skogkarse *C. flexuosa*. Bekkeveronika *Veronica beccabunga* fantes flere steder på fuktig mark. I rasmarksskogen var det en del vårmarihand *Orchis mascula*, inkludert flere store eksemplarer. Også raudflangre *Epipactis atrorubens* fantes i området. Andre interessante arter i området var blåveis *Hepatica nobilis*, kransmynte *Clinopodium vulgare* og maurarve *Moehringia trinervia*. Krysslista for området fikk 170 arter på noen timer i begynnelsen av juni. Området er artsrikt og potensialet for spennende funn er absolutt til stede da vi bare rakk å studere en liten del av lia.

Tommy Prestø

2. august til Ferlande, Verdal kommune, Nord-Trøndelag.

Fellesekskursjon i samarbeid med Naturvernforbundets lokallag i Levanger og Verdal og Vernegruppa for Verdalsvassdraget. Ekskursjonsområdet er en ulendt kløftdal i Helgåa (kbl. 1822 IV, UL 6381 WGS) der vi bare kunne dekke et relativt kort stykke på nordsida av vassdraget. Kjentfolk loset oss frem til ei almeli i østkant av ruta, der vi snudde. Terrenget var bratt, med blandskog og eldre granskog uten særlig mye falltømmer. Området har tidligere, ifølge kjentmennene, vært plukkhogd, og tømmeret fløtet ut (nå er det skogsvei frem til nedfor Fagerlifossen i østkant av kbl. 1722 I).

Spesielt på ei større bekkevitte med størsteinet mark var det en tilnærmet eventyrskog med gammel, grov gran med noe innslag av løv og med høgstaude-storbregne-vegetasjon. Her fant vi en betydelig bestand av huldregras *Cinna latifolia*, en art som ikke har vært funnet i Nord-Trøndelag tidligere. I Sør-Trøndelag har huldregras en sikker lokalitet.

Bergartsunderlaget er næringsrikt, og vi konstaterte ny innergrense for junkerbregne *Polystichum braunii* og rikelig taggbregne *P. lonchitis*. Særlig i almelia var det

mye humle *Humulus lupulus*. Flere steder ble dessuten myskemaure *Galium triflorum* funnet. Den er trolig ny for Verdal og har bare få funn i Trøndelag. Nevnes må også den dekorative varietetten (eller arten?) av sauetelg, *Dryopteris expansa* var. *willeana*. Den er ny for Verdal og har heller ikke vært funnet så langt inne i landet tidligere. Den «snille» linesla *Urtica dioica* var. *sondenii* fantes et par steder.

Spesiell interesse har også to adskilte funn av bleikfrytle *Luzula pallidula*. Den vokste øverst i flomsone på samme måte som i indre Finnmark. For bare få år siden ble den funnet som ny for Trøndelag i Lierne.

I den korte tiden som var til rådighet ble det ikke gjort direkte oppsiktsvekkende lavfunn. Imidlertid er potensialet trolig betydelig. En mer omfattende inventering ville derfor vært å foretrekke.

Nevnes bør likevel utpregete gammelskogsarter som *Arthonia vinosa* og rustdoggnål *Sclerophora coniophæa* på basis av storvokste grantrær, *Cliostomum leprosum* og gammelgranlav *Lecanactis abietina* på grovbarkete granstammer, randkvistlav *Hypogymnia vittata* på grankvister, samt langnål *Chaenotheca gracillima* på høgstubbe av gråor. Alle disse ble påvist i et grovvokst bestand med frodig høgstaudegranskog. Ingen er rødlistearter i Norge, men skorpelavartene er ikke vurdert i rødliste-sammenheng hos oss foreløpig.

Et visst innslag av suboseaniske arter bør nevnes etter som området ligger langt øst, f.eks. vanlig blåfittlav *Degelia plumbea* og kystårenever *Peltigera collina* på stammer av *Ulmus* og *Salix* samt *Micarea prasina* og *Ochrolechia szatalaensis* på *Sorbus*, førstnevnte også på gran. Forøvrig var det rik forekomst av groplav *Cavernularia hultenii* på grankvister.

På rotvelter forekom dessuten den lite samlede skorpelaven *Trapelia corticola* som også trolig er en suboseanisk art.

Det ble lite tid til å søke etter sopp, det var også temmelig tørt, ikke minst på vedsubstrat. Ingen spesielt nevneverdige sopppunn ble gjort. Noen få arter er notert på krysslisten fra området. En grundigere inventering vil sikkert gi interessante funn.

I det hele tatt viser resultatet av denne korte befaringen at dette interessante terrengt bør inventeres grundigere, ikke minst med tanke på arronderingen av den nye nasjonalparken som er under planlegging i nær-området.

En takk til de som var med og som, med Svein Gunnar Raaen i spissen, koordinerte denne ekskursjonen.

Håkon Holien og Sigmund Sivertsen

13. september til Rennebu og Skaun, soppekursjon (fellesekskursjon med Nyttevekstforeningen).

Etttersom sesongen så langt hadde vært ujevn pga. tørken tidligere, ble turen lagt til to forskjellige lokaliteter med relativt fuktige forhold. Først dro vi til Rennebu, nær kommunegrensen mot Oppdal (kbl. 1520 II, NQ 4954 WGS), vel 400 m.o.h. Før lunsj gikk vi i terrengt ved E6 like ved elva, et artsrikt blandskogsområde. Ved denne anledningen var det spesielt mye vokssopp, særlig gjorde sotvokssopp *Hygrophorus camarophyllus* inntrykk ved å forekomme i store mengder. Mange hadde ikke sett den

før, den er ytterst sjelden i lavlandet nær Trondheimsfjorden. Nevnes kan også en del gulskivevokssopp *H. karstenii*, en typisk sopp for eldre granskoger på bra bunn. Uvanlig var det å se oransje elgbeger i høstsesongen. Ellers ble traktgelesopp *Tremiscus helvelloides* og svartspettet musserong *Tricholoma atrosquamosum* funnet her. Den siste, som er ny for Sør-Trøndelag, ble også funnet på Skaun-lokaliteten under en kort befarings 10.sept. Feltlunsjen ble tatt på andre siden av Farlighetsbru, uten at spesielt nevneverdige arter ble funnet omkring der.

Etter lunsj og en kort befarings i nærområdet dro vi til en lokalitet i Skaun som tidligere har vært brukt som ekskursjonsområde. Her er det også en del eldre skog på god bonitet, og det er en generelt artsrik lokalitet. Koboltrødskevessopp *Entoloma nitidum* forekom her som på mange andre lokaliteter i Trøndelag denne sesongen. På denne lokaliteten (Syrstadsætra, kbl. 1521 II, WGS NR 5010, i underkant av 200 m) fantes både traktkantarell og gul trompetkantarell, arter vi ikke fant på Rennebukaliteten. Svartspettet musserong var funnet ved Syrstadsætra et par dager før, som nevnt ovenfor.

Det innsamlede materialet ble brukt ved utstillingen på Vitenskapsmuseet søndag 14. september, men der kom det i tillegg inn litt materiale fra andre lokaliteter, som bitter tannflathatt *Collybia fodiens* fra Domkirkegården og *Entoloma lividocyanulum* og nelliksopp *Marasmius oreades* fra Tautra. Den siste synes å ha blitt begunstiget av den varme, tørre sommeren. Det var store mengder av den, men den har ikke tidligere vært observert på øya. I alt ble ca. 190 identifiserte arter lagt ut under utstillingen.

Thyra Solem og Sigmund Sivertsen

Av Stjørdal Botaniske Forening ble medlemmene i Trøndelagsavdelingen tilbudt to ekskursjoner, 9.8.1997 og 13.9.1997. Disse ekskursjonene gikk til henholdsvis Stor-Skarven og Ausetvatnet i Stjørdal.

Vestlandsavdelingen

Ekskursjoner

9.-16. mai: jubileumstur til Andalucia, Sør-Spania 15 deltagere

I forbindelse med NBF Vestlandsavdelingens 40-års jubileum reiste vi på ekskursjon til Andalucia i mai 1997. Floraen i dette området er kjent for en høy prosent endemiske arter.

Den første lokalitetene var på veien fra flyplassen i Malaga mot Ronda der vi så bl.a. *Centaurium erythraea* i en *Pinus pinea*-skog. De to neste dagene ble tilbragt i området rundt Grazalema og Ronda, med bråstopp i vegkant for å fotografere og nyte synet av *Gladiolus communis*, og flere besøk til en kalkkrik klippe med en frodig vegetasjon med arter som *Aristolochia pistolochia*, *Ophrys lutea*, *Anacamptis pyramidalis* og flere *Helianthemum*-arter.

På veien fra Ronda mot Sierra Nevada stoppet vi i El Torcal naturreservat (1300 m o.h.) der karstformasjoner dominerte landskapet med en frodig busk- og engvegetasjon. *Paeonia officinalis*, *P. coriacea*, *Muscari neglectum* og *Linaria anticaria* var blant artene vi så her. Turen

gikk så videre til opp i høyden i Sierra Nevada til 2250 m o.h. der snøen stoppet oss. Her skulle fjellfloraen, spesielt snøleiene studeres. To dager ble tilbragt i dette området. Vi så bl. a. *Fritillaria hispanica*, *Saxifraga granulata*, *S. dichotoma*, mens *Crocus*- og *Narcissus*-artene vi ville se glimret med sitt fravær. Lenger nede (2000-1700 m o.h.) fant vi *Tulipa australis*, *Saxifraga erioblasta*, *Helleborus foetidus* og *Onosma tricerosperra* ssp. *granatensis*.

Mens noen var og besøkte rosehagen og paradiset i Alhambra utenfor Granada, valgte andre å se nærmere på en tulipan-eng og arter som *Primula elatior* og *Veronica langei*. På veien tilbake til Lanjaron hadde vi flere stopp i veikanten, der vi så nydelige eksemplarer av *Iris filifolia*.

En dag ble tilbragt i området rundt Trevezes der vi vandret rundt i beitemarker omgitt av en *Quercus*-skog der vi fant bl. a. *Digitalis obscura*, *Genista florida* i enger av *Calicotome villosa*.

Den siste dagen splittet følget seg i to og den ene delen reiste nedover til Solkysten for å nyte livet der, mens den andre delen ble igjen i Sierra Nevada for videre studier av fjellfloraen.

Alt i alt var turen meget vellykket med mange nye arter og artsrike lokaliteter. We will be back!

For fullstendig oversikt over arter og lokaliteter; kontakt NBF Vestlandsavdelingen.

7. - 8. juni til Samnanger

7 deltagere. Turen startet lørdag ettermiddag med båtutrustning til en edelløvskogslokalitet ved Samnangerfjorden. Lokaliteten var i et bratt terreng med flere vanlige edelløvskogsarter som hassel, hegg, ask, og eik. Av urter nevnes trollurt *Circaea alpina* og myske *Galium odoratum*. Søndag gikk turen til fjells med besøk av en fin kalklokalitet med store mengder reinrose *Dryas octopetala* i blomst.

15. juni: bybotanikk med Knut Fægri

40 deltagere. I et surt regnvær tok Knut Fægri oss med på en vandring langs Fjellveien og hagene i Sandviken. Vi fikk en innføring hvor de gamle gårdene og markene lå før i tiden, og sporene etter disse. Turen endte opp i «Eventyrskogen» – en rik lokalitet som er truet av boligutbygging. Her finner en blant annet ekte kastanje *Castanea sativa*.

17. august til Vesoldo ved Nordheimsund

25 deltagere. I samarbeid med Bergen Turlag arrangerte vi tur til Vesoldo, et flott fjell med rik fjellflora. Den varme sommeren hadde gjort sitt til at det meste var avblomstret. Turen var ment som en innføring i fjellarter for vanlige turgåere og vi fikk sett og vist de mest vanlige fjellartene.

23-24. august til Finse

Fem deltagere botaniserte i Finse-området i to dager. Floraen her er beskrevet i detalj andre steder, så vi nøyer oss med å nevne at vi fant en ny høydegrense for lintorskemunn *Linaria vulgaris*. Den vokste i forholdsvis store mengder rundt jernbanestasjonen (1222 m o.h.). I det varme været denne sommeren blomstret mange av

individene. Den har tydeligvis vært der en god stund, men står i Lid & Lid (1994) med høydegrense ca. 1100 m o.h. Turleder var John-Arvid Grytnes.

Rogalandsavdelingen

Rogalandsavdelingen har i 1997 hatt 22 A-medlemmer, 51 B-medlemmer og 2 C-medlemmer. I tillegg kommer 9 prøvemedlemmer. Medlemskontingent: A-medlemmer kr. 260,-, B-medlemmer kr. 50,-, C-medlemmer kr. 40,-

Styret har i 1996/97 hatt følgende sammensetning: Formann Gaute Slaattebræk, nestformann Svein Imsland, Sekretær Styrk Lote, kasserer Svein Halsne, varamenn Torfinn Reve og Gunnar Leiro. Revisor: Jonas Nygård.

Ekskursjonskomite: Svein Imsland (formann), Haldor Bergsaker, Ove S. Førland, Styrk Lote og Torfinn Reve. Følgende møter er avholdt:

28.11.1996. Styrk Lote, «Planter jeg så i sommer langs Flåmsbanen, på fjellet i Hardanger og ved Stadt».

12.12.1996. Foreningens tradisjonelle julemøte med lysbilder fra sommerens ekskursjoner og egne utflukter.

22.01.1997. Ove S. Førland, «Slik en biolog opplevde Madeiras folkeliv, kultur og blomsterprakt».

26.02.1997. Torfinn Reve, «Botaniske glimt fra Paris i oktober».

18.03.1997. Bjørn Stangeby, kåseri om Rogaland Arboret fra idé til virkelighet.

23.10.1997. Årsmøte. Inger Marie Paulsen, «Glimt fra floraen i Middelhavslandene».

Ekskursjoner

I 1996/97 har ekskursjonsprogrammet vært rikholdig og variert. I samarbeid med Stavanger Turistforening har NBF arrangert to naturlosturer.

Etter sterkt ønske fra medlemmene ble det sist år arrangert to mosekurs, 9. november 1996 og 12. april 1997. Kursene, som var beregnet på nybegynnere på området moser, fikk stor oppslutning. Ca 15 personer deltok på hvert av kursene. Turer (til Dyrsnes ved Little Stokkavatnet og til Dale i Sandnes) inngikk i kursene.

NBF har hatt permanent stand med brosjyrer i aktivitetshuset i Rogaland Arboret.

Foreningen har i 1997 videreført arbeidet ved Øksnevadtjernet, hvor floraen i 4 felt kartlegges vår og høst.

29. mai til Helleberget i Sandnes/Klepp

Helleberget rager opp i et forholdsvis flatt jær-landskap. På nord- og vestsiden av Helleberget stiger terrenget jevnt mot toppen. Her er det fritt for trær og temmelig næringsfattig forvitningsjord. På sør- og østsiden av Hellebergknausen er det mange fjellsprekker og bratte heng. Trær som hassel *Corylus avellana*, sommereik *Quercus robur*, rødhyll *Sambucus racemosa*, osp *Populus tremula* m.fl. er her med på å skygge for undervegetasjonen.

På oppfordring av Aksjon Jærvassdrag ble Helleberget kartlagt 22.8.96 av to av foreningens medlemmer. Det viste seg da at området var temmelig sterkt nedbeitet. Intakte planter fantes kun i de bratte partiene på sør- og østsiden av Helleberget. Mange av de artene som foreningen hadde registrert ved ekskursjon 10.5.88

(Det vises til Blyttia bind 47 side 63), kunne ikke finnes. For å finne ut om sterkt beitepress gjennom en tiårsperiode hadde redusert arts mangfoldet, arrangerte foreningen ny ekskursjon 29.5.97. Etter at området hadde vært skikkelig undersøkt av 19 personer, viste det seg at samtlige planter nevnt i sistnevnte ekskursjons-rapport i Blyttia kunne gjenfinnes.

Lundstjerneblom *Stellaria holostea* og vestlandsplanten kusymre *Primula vulgaris* var fremdeles forholdsvis tallrike enda det var mye dyretråkk der de stod. I noen få sør-østvendte fjellsprekker vokste det fremdeles noen få eksemplarer av blankburkne *Asplenium adiantum-nigrum* og olavsskjegg *Asplenium septentrionale*.

Foruten de artene som var nevnt i ekskursjonsrapporten fra 1988 fant vi også hengeaks *Melica nutans*, dvergsmyle *Aira praecox*, liljekonvall *Convallaria majalis* og ett eksemplar av eplerose *Rosa rubiginosa*.

Gaute Slaattebræk

11. juni: tidlige strandplanter - kveldstur til Hellestø i Sola

Det var lagt opp til en lett tur i fint terreng gjennom bakdyneområdet på Hellestøstranden. Høsten 1996 hadde foreningen en ekskursjon i samme området, men vi hadde lyst til å se de tidlige plantene også, så derfor denne junituren.

Noe av det første som møtte oss var en tett bestand med tindved *Hippophaë rhamnoides* ved en hytte. Tindved er ikke naturlig forekommende på Jæren, men er innplantet noen steder, og spres nå med fugler.

Vi gikk videre bl.a. gjennom en liten plantet granskog et par hundre meter fra stranden, og her fant vi akeleie *Aquilegia vulgaris*, kystbergknapp *Sedum anglicum*, kystmaure *Galium saxatile*, krypfredløs *Lysimachia nummularia*, liljekonvall *Covallaria majalis*, perlevintergrønn *Pyrola minor*, m.fl.

I bakdynene vokste det ellers store mengder strandflatbelg *Lathyrus japonicus* var. *maritimus* spredd over hele området. Mange av flatbelgene hadde hvite blomster. Jærlupin *Lupinus perennis* fant vi også i store mengder, en plante som er på rask fremmarsj i dynene. Den sjeldne sandnatlyt *Oenothera oakesiana* fantes det også noen eksemplarer av foruten en del sommervikke *Vicia sativa* ssp. *nigra* og kystarve *Cerastium diffusum*.

Ute på sandstranden vokste det bl.a. saftstjerneblom *Stellaria crassifolia* i et forurenset bekkesig, østersurt *Mertensia maritima* og havsivaks *Schoenoplectus maritimus*. Tolv deltagere hadde en fin kveld på Jæren.

Svein Imsland

22. juni til Stråpastøl i Skardheia øst av Kleivaland i Hjelmeland

(UTM: 545 697, Topografisk kartserie M 711, 1313 III, Lyngsvatnet). 8 deltagere.

Området består av granitt, kvartsitt, gneis og svart fyllitt. Det botaniserte området inneholdt hovedsakelig fyllitt. Stråpastølområdet er for tiden helst brukt til sauebeite. Hyttene som ligger på Stråpastøl er gamle nedlagte stølsplasser. Området mot nord og delvis øst er lite undersøkt rent botanisk. Stråpastølområdet danner et nedre felt med fjell- og høyfjellsplanter.

På Stråpastøl undersøkte vi en sørvendt rasmark på vestsiden av hyttene og nærområdet på østsiden av hyttene.

Det ble funnet bergfrue *Saxifraga cotyledon*, brude-spore *Gymnadenia conopsea*, dvergjamne *Selaginella selaginoides*, fjellkvitkurle *Leucorchis straminea*, fjellmarinøkkel *Botrychium boreale*, fjellnøkleblom *Primula scandinavica*, kantkonvall *Polygonatum odoratum*, raudsildre *Saxifraga oppositifolia*, seterarve *Sagina saginoides*, skredarve *Arenaria norvegica*, sotstarr *Carex atrofusca*, svarttopp *Bartsia alpina* og bergstarr *Carex rupestris*.

Vi visste at det tidligere var blitt funnet norsk malurt *Artemisia norvegica* i området, men ikke eksakt hvor. På tross av surt regnvær tok vi oss en siste runde i området øst for hyttene på jakt etter norsk malurt, og fant en liten bestand som bestod av noen få planter.

Leiv Krumsvik

30. juli: kveldstur til Melsvatnet i Time

Melsvatnet er eit næringsfattig vatn og eit av dei få som er igjen på Jæren. Dette er fordi det er mest lynchhei rundt og lite tilsig frå dyrka jord. Vatnet er heller ikkje blitt senka som dei fleste andre.

I strandkanten var det mest blåtopp *Molinia caerulea*, botnegras *Lobelia dortmanna* og krypsev *Juncus bulbosus*. Det var og flotgras *Sparganium angustifolium* og vanleg myrklegg *Pedicularis palustris*, som ikkje er så vanleg i denne landsdelen.

Attned bekken i utløpet av vatnet fanns mest bukkelblad *Menyanthes trifoliata* og flaskestorr *Carex rostrata*. Dessutan kysttjønnaks *Potamogeton polygonifolius*, smal soldogg *Drosera anglica* og heisev *Juncus squarrosus*.

På eit parti med blaut grus vaks før myrkråkefot *Lycopodiella inundata*. Men sidan hadde det vore auka beite og staden var full av kutrakk. Her vart funne mellom anna myrsaulauk *Triglochin palustris*, kystmyrklegg *Pedicularis sylvatica* og gytjebærerot *Utricularia intermedia*. 7 deltakarar var med.

Torfinn Reve

13. august: kveldstur til Mærbakken og Slettheia i Time

Mærbakken 048 - 154, M 711 blad 1212 III Nærbø, ligger som en uberørt oase i et jærsk kulturlandskap. Mærbakken omfatter en liten kolle omgitt av skog hvor sommereik *Quercus robur* stedvis dominerer. Her fant vi noen tørre fruktstander av solblom *Arnica montana*, en plante som er blitt veldig sjelden på Jæren i løpet av de siste 50 årene. Videre ble det også funnet vestlandsvikke *Vicia orobus*, som også er på tilbakegang. Foruten standkjempe *Plantago maritima*, var de vanligste planter i lyng og heivegetasjon representert.

Ekskursjonen fortsatte deretter til et våtmarksområde ved Slettheia på sørvest-siden av Brøyt International 039 - 138, M 711 blad 1212 III Nærbø.

Her botaniserte vi ved et vann som for 50 år siden var klart og fint med sparsom strandvegetasjon og mye brukt til skøyting når isen lå på vatnet.

Hele vannet var når i ferd med å gro igjen. I vannet vokste det nå tett med sjøsivaks *Schoenoplectus lacus-*

tris mens åpne vannflater mer eller mindre var dekket med andemat *Lemna minor*. Strandvegetasjonen omfattet bl.a. gulldusk *Lysimachia thyrsoflora*, nikkebrønslé *Bidens cernua*, brønnkarse *Rorippa palustris*, tiggersoleie *Ranunculus sceleratus*, kildegras *Catabrosa aquatica* og sløke *Angelica sylvestris*.

På et område nær vannet vokste det også vassarve *Stellaria media*, svinemelde *Atriplex patula*, åkertistel *Cirsium arvense* og vanlig hønsegras *Persicaria maculosa* som tydelig avslørte at en viss dumping av gammel silofof o.l. hadde funnet sted.

Styrk Lote

19. august: kveldstur til Hålandsvannet i Randa-berg

Dette skulle være en familievennlig tur, bare familien manglet. Vi gikk inn på en gårdsvei ned mot vannet og her stod en fin bestand stripetorskemunn *Linaria repens*. Like ved stod det en bustnype *Rosa villosa* ssp. *mollis*.

Nede ved vannet fant vi stormjølke *Epilobium hirsutum*, dikeforglemmegei *Myosotis laxa* ssp. *cespitosa*, skjoldblad *Hydrocotyle vulgaris* og temynte *Mentha x verticillata*.

I et lite skogholt med blandingsskog vokste det i en fjellsprekk en del svartburkne *Asplenium trichomanes* og sanikel *Sanicula europaea*.

Ute i vannet fant vi grastjønnaks *Potamogeton gramineus*, hjertetjønnaks *P. perfoliatus*, krustjønnaks *P. crispus*, rusttjønnaks *P. alpinus* og liten vasskrans *Zannichellia palustris* ssp. *repens*.

Det ble funnet 135 forskjellige planter. Ti deltagere var med på turen.

Svein Imsland

15. september: sopptur til Hamar i Sandnes

På staden var det mest vanleg bjørk *Betula pubescens* med einer *Juniperus communis*, røsslyng *Calluna vulgaris* og blåbær *Vaccinium myrtillus* under. Her var mykje brunskrubbe *Leccinum scabrum*, raudskrubbe *Leccinum versipelle* og steinsopp *Boletus edulis*. Elles fanns mjøl-sopp *Clitopilus prunulus*, raudbelteslørsopp *Cortinarius armillatus*, gråriske *Lactarius vietus*, klyngeflathatt *Collybia confluens*, spiss giftslørsopp *Cortinarius speciosissimus*, mørkfiolett slørsopp *Cortinarius violaceus*, furumatriske *Lactarius deliciosus*, tettkremlé *Russula densifolia* og grønkremlé *Russula aeruginea*.

I skog av furu *Pinus sylvestris* vaks mykje seig kussopp *Suillus bovinus*, men og smørsopp *Suillus luteus*, krittøsterssopp *Pleurocybella porrigens* og bleik piggsopp *Hydnum repandum*. Dessuten fann me svartkremlé *Russula nigricans*, raudnande fluesopp *Amanita rubescens*, fløyelsrøysopp *Boletus subtomentosus*, vinraud kremlé *Russula obscura*, mild gulkremlé *Russula claroflava* og lys søtriske *Lactarius subdulcis*.

5 deltakarar var med.

Torfinn Reve

Telemarksavdelingen

Ved årsskiftet hadde avdelingen ca. 260 medlemmer. Styret og komitéer 1997. Styret: Styremedlemmer: Charlotte Bakke, Esther Broch, Harald Stendalen, Lise Stokstad. Kasserer: Olaf Svendsen. Varamedlem: Målfrid

S. Ergon. Turkomit en: Harald Stendalen (leder), Roger Halvorsen, Kjell Thowsen. Listera-komité: Charlotte Bakke, Priscilla Hansen, Grete Stendalen. Flora-atlas: Petter Eriksen, Roger Halvorsen. Revisor: Oddveig Skifjeld. Valgkomite: Rolf Ergon, Lise Stokstad, Inger Johanne Vik.

M ter

- I løpet av året er det avviklet 8 medlemsmøter:
- 25.10.1996.  rsm te med bilder fra Thailand (Torbjørn Skifjeld).
  - 11.11.1996. Plante- og dyreliv i  st-Afrika (Anders Bjørnstad).
  - 06.12.1996. Julemøte med bilder fra sommerekursjonen til Stord.
  - 29.01.1997. Sommerminner (ved foreningens medlemmer).
  - 17.02.1997. Om floraatlasarbeidet i Norge (Anders Danielsen).
  - 19.03.1997. Jeg velger meg... (Roger Halvorsen, Tore Kj rra og Øyvind Skauli med bilder fra henholdsvis Estland, Kragerø-traktene og fjellet).
  - 14.04.1997. Frøspredning med maur (Rolf Y. Berg).
  - 24. 09.1997. Urter (Anne Gundersen).
- Foruten de ordinære medlemsmøtene har det v ert avholdt 5 aktivitetkvelder.
- Siste år hadde foreningen to utgivelser av medlemsbladet Listera. Vi hadde også en utstilling stående fire uker i v rt faste møtelokale i slutten av -96. I løpet av «utesesongen» ble det arrangert 2 kveldsturer, 6 dags-turer, 1 weekend-tur pluss en ukeseleksjon.

Ekskursjoner

8. mai til Oddane ved Nevlunghavn, Larvik

Den opprinnelige planen var   botanisere i områdene ved Oddane fort, men det viste seg vanskelig   få tillatelse til dette. Turen ble istedet lagt mot Barkevika, like nord for Helgeroa. Vi startet ved Lerungen, og fulgte veien innover til Øygarden. Floraen inneholdt ingen overraskelser, men her var artsrikt. Vi noterte bl.a. vårerteknapp *Lathyrus vernus* og svarterteknapp *L. niger*. En liten flokk dro etterpå til Nevlunghavn for   se på krysningen mellom vanlig lerkespore og fingerlerkespore *Corydalis intermedia* x *pumila*. På veien ut til Nevlunghavn stod også hybriden mellom jonsokkoll og krypjonsokkoll *Ajuga pyramidalis* x *reptans*.

14. mai til Sprene sene ved Farris, Porsgrunn

Ved enden av skogsbilveien i Bj nndalane la 12 personer i vei mot Nordkollen. Vi gikk gjennom granskog og hogstfelt med velkjent v rflora. I liene mot Nordkollen fantes noe uventet moskusurt *Adoxa moschatellina*.

25. mai til Frøvik-Snekkevik ved Kilsfjorden, Kragerø

Turen hadde sitt utgangspunkt et stykke sørover på  st-sida av Kilsfjorden. Vi fulgte skogsveier og turstier opp på nordsida av Hestetjernknuten til Hestetjerna. Nedturen gikk på vestsida av Fr viktjern, så sør for dette til Frøvik. I starten på turen fant vi i ei varmekj er li svart-erteknapp *Lathyrus niger*, og i dalsøkket nord for Heste-

tjernknuten pene bestander av skjellrot *Lathraea squamaria*. Så gikk vi helt til den sørligste bebyggelsen av Frøvik f r det ble funnet noe av særlig interesse: blåmunke *Jasione montana* og vårbendel *Spergula morisonii*. Ved den gamle lystgården i Frøvik ble det søkt etter ballastplanter, uten resultat. Men marsfiol *Viola odorata* vokste her. Noen av følget dro deretter til Valberg i Kragerø. Her ble det framvist restene etter de nyoppdagede *Viola suavis* og h rfiol *V. hirta*, samt parkfrytle *Luzula forsteri*. Mye annet fint la vi også merke til, bl.a. alperis *Ribes alpinum*, rosetter av nattlys *Oenothera* sp., ormehode *Echium vulgare* og store mengder mursennep *Diploxys muralis*.

8. juni til Svenner fyr i Larviksfjorden

30 deltakere fra fjern og n r hadde store forventninger til turen, som var lagt opp i samarbeid med Larvik lokallag. Noe av det første som m tte oss ved ilandstigningen på Svenner, var bendell k *Allium scorodoprasum*, og oppe ved fyret sto mengder av kildeurt *Montia fontana*, en heller uvanlig art i Larvik kommune. På veg mot Nordbogen, bukta som ligger på nordsida av holmen, fant vi mer bendell k, hundetunge *Cynoglossum officinalis*, store eksemplarer av geitved *Rhamnus cathartica* og noen kjemper av begerhagtorn *Crataegus rhipidophylla* var *rhipidophylla*. Ved Nordbogen ble det funnet flere starrarter, bl.a. knortestarr *Carex otrubae*. En dro så nordover mot odden, rett  st for fyret, og underveis ble det registrert mye strandvortemelk *Euphorbia palustris*, noe strandkål *Crambe maritima*, saftmelde *Suaeda maritima* og en fin bestand med kronvikke *Securigera varia*. Lengst inne i den stille pollen fantes det rikelig med fastvokst japansk drivtang *Sargassum muticum*. Flere steder på holmen var det også sylarve *Sagina subulata*. Tilbake på fastlandet viste Trond Grøstad fram funn han hadde gjort. På Rakke ble vi forevist en ny forekomst av br kkurt *Herniaria glabra*, en forekomst av taglstarr *Carex appropinquata* og toppstarr *C. paniculata*, og noen st rvokste eksemplarer av lundkarse *Cardamine impatiens*. På Risøya i Stavern ble vi vist en erbeblomst som syntes   være sommerlupin *Thermopsis montana*, en liten bestand av strandkarse *Lepidium latifolium* og rikelig med krattsleie *Ranunculus polyanthemos*, en art som ikke er av de vanligste på våre kanter.

13.-15. juni: helgetur til Kviteseid

Botaniseringen startet først på lørdagen. Turen gikk til området vest for Tveitgrendi. En del korallrot *Corallorhiza trifida* ble funnet i øvre del av bekkejuvet på østsida av Sundbarm sen, mens et lite «godbeite» i skogen på tilbakevegen mot Tveitgrendi kunne by på blårapp *Poa glauca*. Langs vegen ned til Roeid var der store bestander av hvit gåseblom *Anthemis arvensis*, og ved bekken i Roeid fantes noen få tuer av junkerbregne *Polystichum braunii*. Den tidligere kjente lokaliteten av  kerb r *Rubus arcticus* ble oppsøkt, og en kunne konstatere at arten fortsatt hadde det utmerket.

Søndagen ble Ordalen nord for Brunkeberg besøkt. Vi kjørte opp ved  mtveit, og så mye hvit gåseblom på bakkene langs vegen. Engene nedenfor  mtveit gård inneholdt noen titalls eksemplarer av s stermariland

Dactylorhiza sambucina. Ellers var her lite av interesse, bortsett fra at vi lenger oppe i dalen så hvitsoleie *Ranunculus platanifolius*.

18. juni til Amurdokka, Skien

Denne junikvelden møtte 13 opp på Åfosskåsa gård. Herfra gikk vi en kjerreveg inn til Amurdokka, og fortsatte til Masteflett. Våre mest interessante funn var myske *Galium odoratum* og vårmarihand *Orchis mascula* som vokste på åskammen vest for Amurdokka, samt moskusjordbær som det var en god del av i den nordre enden av Amurdokka.

28. juni - 5. juli: sommerekursjon til Väster-götland, Sverige

26 deltakere var med på ukesekursjonen. De fire første dagene hadde vi fast tilholdssted på Skara Vandrarhem, de tre siste bodde vi på vandrerhjemmet i Falköping. Harry Andersson var vår utmerkede botaniske guide på turene.

29. juni reiste vi først til Kallby og fant der melnøkleblom *Primula farinosa*, brunskjene *Schoenus ferrugineus* og myrflangre *Epipactis palustris*, så til Blomberg hvor vi la spesielt merke til lundfiol *Viola reichenbachiana*, lodnefiol *Viola hirta*, lundstarr *Carex montana* og klokkejulerose *Helleborus foetidus*. Denne siste ble plantet inn i 1860, spredde seg i skogen, og har Blomberg som eneste voksested i Norden. Trolmen, et reservat med rikmyr, kunne by på mer myrflangre *Epipactis palustris*, flueblomst *Ophrys insectifera* og småmyrull *Eriphorum gracile*. I naturreservatet Munkengene studerte vi moser. Bl.a. så vi den meget sjeldne nurkblygmosen *Seligeria pusilla*, som vokser på hardt kalkfjell. Siste stopp denne dagen var ved Husaby kirke, der vi kunne beskue stolt Henrik *Chenopodium bonus-henricus*.

30. juni dro vi til området Österplana hede, et «alvar» med en fantastisk artsrikdom. Honningblomst *Herminium monorchis* og gotlandsarve *Arenaria gotica* kunne vi notere oss her. To steder til ble besøkt denne dagen; stranda ved Hellekis hvor vi fant sprøarve *Myosoton aquaticum* og mongolspringfrø *Impatiens parviflora*, samt Gubbelådan hvor det vokste krattevikke *Vicia dumetorum* og svenskemaure *Galium suecicum*.

1. juli fikk vi se dvergtistel *Cirsium acaule* ved Varnhem kloster og kirke, og i selve Varnhem åkermarijelle *Melampyrum arvensis*. Et besøk ved Hornborgasjön gav funn av froskebitt *Hydrocharis morsus-ranae* og hestekjørvel *Oenanthe aquatica*. Sumpmarihand *Dactylorhiza sphagnicola* fant vi i Blengsmossen/Billingen ved Skövde.

2. juli stod til fri disposisjon. Mange dro tilbake til Österplana, og kom over flere områder med storvokste orkidéer og en stor forekomst av kammarimjelle *Melampyrum cristatum*. Andre var ved Hornborgasjön, og der var mye fugler selv i en noe stille tid.

3. juli startet med en vandring til Mösseberg Kurort der vi observerte kåltistel *Cirsium oleraceum* og legepestrot *Petasites hybridus*. Neste stopp var i Alleberg. Her fant vi bl.a. vanlig solrose *Helianthemum nummularium*, vingeflatbelg *Lathyrus heterophyllus*, stor gjeldkarve *Pimpinella major* og mesterrot *Peucedanum*

ostruthium. Et svært interessant museumsområde i Åsle Tå ble besøkt, innen vi kom til Lammevadskärret med mange spesielle arter, nevnes kan: voksmarihand *Dactylorhiza incarnata* ssp. *ochroleuca*, melnøkleblom *Primula farinosa*, myrflangre *Epipactis palustris* og flueblomst *Ophrys insectifera*. Ned bakkeskråningene i Skogartorpkräret renner kalkrikt vann ned fra berget, fullt av kullsyre som tas opp av enkelte moser, og kalken som felles ut danner tuffer. I nærheten fantes et stort felt med marisko *Cypripedium calceolus* og andre orkidéer som voksmarihand *Dactylorhiza incarnata* ssp. *ochroleuca*, duftspore *Gymnadenia odoratissima* og myrflangre *Epipactis palustris*. Brunskjene *Schoenus ferrugineus* kunne vi også notere oss her.

4. juli var vi innom mange steder. Av «nye» arter så vi i Sjöengen naturreservat myrsildre *Saxifraga hirculus* og saftstjerneblom *Stellaria crassifolia* ssp. *paludosa*, i Nolgården naturreservat fargemyr *Asperula tinctoria* og hvitmure *Potentilla rupestris*, i Skipakullen bakkekløver *Trifolium montanum*, dragehode *Dracocephalum ruschiana* og fjærgras *Stipa pennata* (eneste voksested i Norden), i Etak ved Tidan hjortetrost *Eupatorium cannabinum* og i Häggtorp myggblom *Hammarbya paludosa* og finnmarkspors *Ledum palustre*.

5. juli var avreisedag. En del av deltagerne besøkte Alphem Arboretum i Floby, og hadde stort utbytte av det.

10. august til Oterøy, Kragerø

Turen startet ved Oterøy skole. Vi gikk først jordene mot Stavnes gård, opp stien til Svineryggen og ned, og langs stranden tilbake til skolen. 9 medlemmer var med på turen. Av planter vi så nevnes: tiggersoleie *Ranunculus sceleratus*, skjoldbærer *Scutellaria galericulata*, strandkjeks *Ligusticum scoticum*, engstorkenebb *Geranium pratense* og tusengyliden *Centaurium littorale*.

24. august til Kilebygda, Skien

Turen var lagt opp for at en skulle se på myrplanter. Men før vi begav oss ut på myrene gikk vi litt innover vegen sør for Rognsbru for å se på en bestand av stavklokke *Campanula cervicaria*. Turen fortsatte innover mot Høydalen. Ved et vann med mange partier med hengemyr var vi så heldige å finne ett eksemplar av myggblomst *Hammarbya paludosa*. På tilbakeveien tok vi en avstikker inn til Rørtjern der vi flytende på vannet fant gjyteblærerot *Utricularia intermedia*. En siste stopp hadde vi ved ei drenert myr, der vi nede i ei grøft fant kysttjønnnaks *Potamogeton polygonifolius*.

14. september: sopptur til Rennesund i Kilebygda, Skien

13 turdeltakere startet opp fra parkeringsplassen rett i nærheten av demningen ved Kilevannet, og vi plukket sopp på begge sider av veien oppover mot Rønningen. Artsmessig var ikke turen av de store. Den lille bregnehetta *Mycena pterigena* var en av de mest spennende vi fant. En slørhatt *Cortinarius* med blårode skiver klarte vi ikke å bestemme. Noen tok seg en ekstratur inn til Vassbotn ved Kilevannet, og fant der to fine eksemplarer av bråtestorkenebb *Geranium bohemicum*.

Charlotte Bakke

Larvik lokallag

Styret har det siste året bestått av: leder: Tor Melseth, kasserer: Brit Sandve, sekretær: Arne Nilsson, styremedlemmer: Eivind Helmer Hansen, Kjell Einar Aadnevik og Helga Hvatum, varamedlemmer: Trond Grøstad og Inger Trondsen. Revisor: Kjell Tinghaug. Valgkomite: Eivind Helmer Hansen, Solfrid Bosheim og Anne Borander. Antall medlemmer øker sakte, men sikkert. Medlemstallet har steget med 5 siden i fjor, vi er nå 87 medlemmer til sammen.

Floraatlas-prosjektet: Dette arbeidet er nå midlertidig avsluttet, og det er blitt trykket opp i 8 eksemplarer. 2 eks. er levert til Botanisk museum i Oslo, et eks. er levert til Larvik kommune og Trond Grøstad og Bengt Ingvar von Køhler har fått ett hver.

Medlemsbladet: Siden forrige årsmøte er det bare kommet ut ett nummer av *Fagus*, men det kommer ett til nå i høst. Vi vil gjerne ha inn stoff fra foreningens medlemmer. Både ris/ros til foreningen, og rent botanisk stoff mottas med takk.

Ekskursjoner

26. april til Rødvika – Rauglandområdet

11 deltakere. Det var fint vårvær og terrenget var lett å gå i. Så tidlig på året er det få planter å finne, men vi så bl. a. følgende: blåveis *Hepatica nobilis*, hvitveis *Anemone nemorosa*, leddved *Lonicera xylosteum*, skjorbuksurt *Cochlearia officinalis*, strandvortemelk *Euphorbia palustris*, brokkurt *Herniaria glabra*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, vårrubblom *Erophila verna*, vårskrinneblom *Arabis thaliana*.

Eivinn H. Hansen

24. mai til Brannskjæra

13 personer var møtt frem på brygga i Nevlunghavn. Brannskjæra ligger en fem minutters båttur sydøst for Nevlunghavn. Det var den største av øyene som ble besøkt. Øya har en svært fin eng og strandeng. Vegetasjonen her var svært godt utviklet, med mange arter, bl.a. blankstorkenebb *Geranium lucidum*, vårsalat *Valerianella locusta*, lodnestorkenebb *Geranium molle*, sylarve *Sagina subulata*, strandkål *Crambe maritima*, vårarve *Cerastium semidecandrum* – alle er arter som inngår i floraatlasen for Larvik.

Trond Grøstad

1. juni til Bøvrehalvøya

15 personer var med på denne turen. Området vi besøkte er vurdert klart verneverdig i en rapport fra NINA. Området består av strandberg og fine strandenger. Arter vi fikk se var bl.a. svære mengder rustsivaks *Blysmus rufus*, pølstarr *Carex mackenziei* (trolig Larviks eneste lokalitet) og sylarve *Sagina subulata*. På veien tilbake var vi innom østre Bøvreøya, og her ble kildeurt *Montia fontana* påvist. Ellers en svært fin strandflora. I veien på turen tilbake fikk vi se brokkurt *Herniaria glabra*.

Trond Grøstad

25. juni til Napparødtjønn i Sandefjord kommune

8 personer møtte på Skottebrygga for å bli med på denne

turen. Bestemmelsesstedet ligger noe øst for det sydøstre hjørne av Goksjø i Sandefjord kommune. Der ble vi møtt av to deltakere til, blant dem Finn Wischmann. Området rundt Napparødtjønn er en medium sur myr som er fredet som naturreservat.

Adkomsten til myra viste seg noe problematisk da stor beveraktivitet hadde ført til høyere vannstand enn normalt. Vi måtte derfor ta oss inn fra nordsiden ved gården Napperød. Vel inne i myrområdet gikk vi ikke langt før vi kom over ekskursionens hovedmål, orkideen smalmarihand *Dactylorhiza traunsteineri*, som vokste i den nordlige delen av myra. Vi fant her en pen bestand på mer enn 100 eksemplarer. Det skal imidlertid tilføyes at det tidligere har vært en enda større bestand her, men antallet varierer meget fra år til år. Etter en del fotografering fortsatte vi sydover i kanten av tjernet. Vi noterte her flere starrarter, som langstarr *Carex elongata*, trådstarr *C. lasiocarpa* (som var meget vanlig), flaskestarr *C. rostrata* og den gjeveste, taglstarr *C. appropinquata*, som Finn første gang fant her en gang på 1950-tallet. Finn fikk også demonstrert forskjellen mellom dystarr *C. limosa* og frynsestarr *C. paupercula*. I kanten av tjernet fant vi også gråstarr *C. canescens*, rund og smal soldogg *Drosera rotundifolia*, *D. anglica* og gulldusk *Lysimachia thyrsoiflora* sammen med karakterarter som tranebær *Vaccinium oxycoccus*, hvitlyng *Andromeda polifolia*, melkerot *Peucedanum palustre* og myrkongle *Calla palustris*. Etter å ha brukt god tid i myrområdet, tok vi oss ut av området på sydsiden og fortsatte på veien tilbake mot bilene. I veikanten kunne beskuies arter som markrapp *Poa trivialis*, skogsivaks *Scirpus sylvaticus* og vass-rørkvein *Calamagrostis canescens*. En liten bestand av ru-stjerneblom *Stellaria longifolia* ble viet særskilt oppmerksomhet. Vel tilbake ved bilene fant Bengt en pen bestand av grov nattfiol *Platanthera chlorantha* nær veikanten, men den var det bare han og Finn som fikk se. Alt i alt en hyggelig tur med godt utbytte.

Tor Melseth

13.-20. juli til Rørostraktene

Søndag 13. juli. 7 voksne og 1 barn møttes med stor optimisme ved Steinsholt i Lågendalen for å ta fatt på veien til Brekken i Røros for årets sommerekскурsjon. En planlagt stopp ved Hokksundkanten ga de ivrigste morgenbotanikerne to blomstrende eksemplarer av drakehode *Dracocephalum ruyschiana* og noe som kanskje kan være en underart av piggstarr, kalt bleik piggstarr *Carex muricata* ssp. *lamprocarpa*. Den er i følge Lids nyeste utgave nylig påvist i Søgne og Farsund. Funnet i Hokksund trenger nok en nærmere konfirmasjon.

Neste stopp ved Jevnaker ved en innsnevret bit av Randsfjordens sørende. Her stoppet vi ved en fin lokalitet for soleinøkkerose *Nuphar pumila*. Ved Jevnaker fikk vi dessuten oppdatert siste funn under marsjen og meddelt hverandre bl.a. «syn» av sikori *Cichorium intybus* (to steder) og stavklokke *Campanula cervicaria*. På stasjonsområdet så vi ullurt *Logfia arvensis*.

Vi avtalte neste stopp ved Mjøsbru-festet for å se etter kåltistel *Cirsium oleraceum*. På den kjente lokaliteten her var det meste frodig gjengrodd, men kan hende kåltistelen ikke var kommet i blomst ennå. Vi så ikke spor

etter den. En stopp ble gjort ved den vakre kirken på Ringebu. Her blomstret såpeblomst *Nonea versicolor* yppig langs kirkegårdmurens utside. Vi gjorde lite engasjerte søk etter smal frøstjerne *Thalictrum simplex*, som TBF har samlet på engene rundt parkeringen tidligere. Det eneste vi ble velsignet med var den hvite og gule mauren, *Galium album* og *G. verum*, og deres hybrid.

Vi fortsatte over Friis-vegen og Atna til like nord for Alvdal, til Auma og Stormyra som ligger helt sør i Tynset kommune. De ivrigste vandret over vei, jernbane og inn på myras sørende og brakte med tilbake mye fint. Dog ikke engmarihånd *Dactylorhiza incarnata*, som fikk stå og blomstre videre i sin fargevarierte skjønnhet. Men vi tillot oss noen trillingstarr *Carex tenuiflora*, et lite knippe finnmarksstarr *C. laxa* (som var en av grunnene til at vi besøkte myra) og noe som overraskende viste seg å kunne være hartmannsstarr *Carex hartmanii*. Sikrere bestemmelse av denne blir gjort av Finn Wischmann som fikk overlevert eksemplarene til innsjekking i Botanisk museum. Dersom bestemmelsen viser seg å være riktig, er nordgrensa i Norge flyttet med adskillige mil. Men vår og andres tvil om riktig bestemmelse er foreløpig sterk. Dessuten bragte vi også med oss småørkvein *Calamagrostis stricta*.

Vi ankom Skottgården utpå kvelden i vakkert vær. Tidligsommer-artene hundekjeks *Anthriscus sylvestris* og engsoleie *Ranunculus acris* blomstret fortsatt i et hav av junigrønnfarge med bjørkeskog og grasenger, på tross av at vi skrev midten av juli.

Vi hadde knapt fått inn bagasjen og installert oss før de første snek seg botaniserende rundt husveggene. Vi ante at arter som svensk skrinneblom *Arabis suecica* og vegrapp *Poa supina* kunne befinne seg langs veien inn til Skottgården. Vi fant en hel del skrinneblom i nærmiljøet i dagene som kom, men så nær svensk skrinneblom som vi følte vi burde, kom vi aldri. Vegrapp var derimot mer vanlig, både i veikanter og langs skogsstiene. En kveldstur noen dager etter opp til Kutjørna, like nord for Skottgården, ga en del fine ting som starr *Carex* av ymse slag (ingen andre enn dem vi ellers fant i Brekken-området). Det ble også funnet flere bestander med marihand *Dactylorhiza*, mest skog- *D. fuchsii*, eng- *D. incarnata* og blodmarihånd *D. cruenta*.

Mandag 14. juli. Vi dro til Sølendet for å få en «tyngst» mulig start på turen. Allerede ved parkeringsplassen ble det vist fram tre arter marinøkkel *Botrychium*: vanlig *B. lunaria*, fjell- *B. boreale* og hand- *B. lanceolatum*. Høstmarinøkkel *B. multifidum*, som også er funnet her, var ikke å se. Til trøst fikk vi se et titalls svartkurler *Nigritella nigra*, blant einerkratt ca 100 m opp langs veien og på østsida av denne.

Så entret vi det «forgjettede land». Her flommet det over av orkideer etterhvert, 11 eller 12 arter i tallet, alt etter som vi deler opp artene: småtveblad *Listera cordata*, stortveblad *L. ovata*, korallrot *Corallorhiza trifida*, grønnekurle *Coeloglossum viride*, hvitkurle *Leucorchis albida* ssp. *straminea*, svartkurle er nevnt, brudespore *Gymnadenia conopsea*, engmarihånd *Dactylorhiza incarnata* (evt. *D. incarnata* ssp. *incarnata*), blodmarihånd *D. cruenta* (evt. *D. incarnata* ssp. *cruenta*), lappmarihånd *D. lapponica*, skogmarihånd *D. fuchsii* og flekk-

marihånd *D. maculata*. Vi ble også velsignet med hybrid mellom brudespore og blodmarihånd *Gymnadenia conopsea* x *Dactylorhiza cruenta*.

Var orkidefloraen rik, var starrfloraen overdådig. Lista som følger er neppe fyldestgjørende, men et forsøk blir det lell: hodestarr *Carex capitata*, sveltestarr *C. pauciflora*, særbustarr *C. dioica*, strengstarr *C. chordorrhiza*, seterstarr *C. brunnescens*, stjernestarr *C. echinata*, harestarr *C. ovalis*, stivstarr *C. bigelowii*, slåttestarr *C. nigra* ssp. *nigra*, stolpestarr *C. nigra* ssp. *juncella*, klubbstarr *C. buxbaumii* ssp. *buxbaumii*, tranestarr *C. buxbaumii* ssp. *mutica*, fjellstarr *C. norvegica* ssp. *norvegica*, svartstarr *C. atrata*, sotstarr *C. atrofusca*, gulstarr *C. flava*, engstarr *C. hostiana*, kornstarr *C. panicea*, frynsestarr *C. paupercula*, dystarr *C. limosa*, hårstarr *C. capillaris*, trådstarr *C. lasiocarpa*, flaskestarr *C. rostrata* og blankstarr *C. saxatilis*. I tillegg så vi nok en og annen hybrid også, men det ble ikke lagt mye vinn på å finne ut for mye om dem.

Hva vi ellers så på Sølendet? Vi nevner i fleng: fjelljamne *Diphasiastrum alpinum*, torhjelm *Aconitum septentrionale*, ballblom *Trollius europaeus*, fjellfrøstjerne *Thalictrum alpinum*, jåblom *Parnassia palustris*, legevintergrønn *Pyrola rotundifolia*, gullmyrklegg *Pedicularis oederi*, vanlig myrklegg *P. palustris* ssp. *borealis*, fjellpestrot *Petasites frigidus*, fjelltistel *Saussurea alpina*, turt *Cicerbita alpina*, marigras *Hierochloë odorata*, seter-rapp *Poa pratensis* ssp. *alpigena*, breimyrrull *Eriophorum latifolium*, myrtust *Kobresia simpliciuscula*, trillingsiv *Juncus triglumis*, kastanjesiv *J. castaneus* og myrfrytte *Luzula sudetica*.

Etter at vi, bedøvet av inntrykk, fikk sanset oss over en kopp kaffe, tørnet vi ut i ny runde. Denne gangen hadde vi et svakt håp om dvergtettegras *Pinguicula villosa*, og la derfor trøstig i vei opp fra Abrahamsvollen og gjennom søkte alle skrånende myrer i håp om å finne det som visstnok skal finnes her. Det ble ikke sett, dvergtettegaset, men kanskje var det inntørkede rester av et par rosetter av arten, det som Kjell Branne med seg tilbake. Myra passet rett og slett ikke, i følge Finn W. Men vi fikk se mye annet fint, som mengder av småtveblad *Listera cordata*, vakkert blomstrende ballblom *Trollius europaeus*, hvitsoleie *Ranunculus platanifolius*, fjellfiol *Viola biflora*, gulsildre *Saxifraga aizoides*, et fint oppstilt geledd av gullmyrklegg *Pedicularis oederi*, bleikmyrklegg *P. lapponica*, vanlig myrklegg (fjellrasen) *P. palustris* ssp. *borealis*, noen få fjelltettegras *Pinguicula alpina*, blålyng *Phyllodoce caerulea*, greplyng *Loiseleuria procumbens*, fjellpestrot *Petasites frigidus*, div. starr *Carex*, bl. a. tranestarr *C. buxbaumii* ssp. *mutica*, engmarihånd *Dactylorhiza incarnata* i fargevariasjoner, blodmarihånd *D. cruenta*, korallrot *Corallorhiza trifida*, kvitkurle *Leucorchis albida* ssp. *straminea*, grønnekurle *Coeloglossum viride* og brudespore *Gymnadenia conopsea*. På nedtur så vi på nytt etter dvergtettegras, men igjen ble det resultatløst.

Tirsdag 15. juli. Tirsdag ble det tur til fjells! Vi hadde plukket ut Feragsfjella som mål og kjørte opp til Kletvollen, nord for Kvernberget. Her fikk vi parkere bilene, og bonden fulgte oss opp til myrene øst for Klettjern for å vise fram en busk hans bestefar mente var en stor sjeldenhet. Det

viste seg å være dvergmispel *Cotoneaster integerrimus*, som vi seinere også fikk se på sørsida av midtre Kvernberget. Vi vandret over Kvernberget og undersøkte den bratte veggen på sørsida av den midtre toppen, gikk så ned på østsida av Djuptjern hvor vi kom over på olivin og serpentenbergartene. Planen om å klatre opp Storhøgda druknet i en formidabel regnskur. Vi botaniserte i stedet langsetter stien på østsida av Storhøgda til regnet ga seg. Noen klatret også opp et lite stykke i rasskrentene.

Bonden på Kletvollen var rimelig interessert og kunne berette om *hanneblomster* som navn på gullmyrklegg. «Når disse blomstret, ble sauane sloppet på beite», kunne han fortelle. Dette er ikke nevnt hos Arbo Høeg. Navnet *tørthalm* på tyrihjelmer ligger derimot nær opp til kjente lokalnavn.

Opp mot Kvernberga vandra vi gjennom fine områder med flekkvis dominans av reinrose *Dryas octopetala*. Her fant vi mye annet fint, som fjellburkne *Athyrium distentifolium*, myrtust *Kobresia simpliciuscula*, bergstarr *Carex rupestris*, fjellstarr *C. norvegica* ssp. *norvegica*, svartstarr *C. atrata*, sotstarr *C. atrofusca*, hårstarr *C. capillaris*, trillingsiv *Juncus triglumis*, bjønnbrodd *Tofieldia pusilla*, brudespore *Gymnadenia conopsea*, blodmarihand *Dactylorhiza cruenta*, kvitkurle *Leucorchis albida* ssp. *straminea*, grønnkurle *Coeloglossum viride*, rynkevier *Salix reticulata*, myrtevier *S. myrsinites*, tuearve *Minuartia biflora*, fjellarve *Cerastium alpinum*, fjell-tjæreblom *Lychnis alpina*, fjelltettegras *Pinguicula alpina*, fjellveronika *Veronica alpina*, gullmyrklegg *Pedicularis oederi*, bleikmyrklegg *P. lapponica* og fjellpestrot *Petasites frigidus*. Vi kom også over noen felter med flotte forekomster av vakker rødberglav *Xanthoria elegans*.

Midtre Kvernberget bød kanskje på de lekreste artene som snømure *Potentilla nivea*, flekkmure *P. crantzii*, fjellkveke *Elymus alaskanus*, bergveronika *Veronica fruticans*, berggrubblom *Draba norvegica*, fjellodnebregne *Woodsia alpina*, grønnburkne *Asplenium viride*, rødsildre *Saxifraga oppositifolia*, tuesildre *S. cespitosa*, blå-rapp *Poa glauca* og fuglestarr *Carex ornithopoda*.

Nede ved Djuptjern endret vegetasjonen seg radikalt. Særlig artig var det å se hvordan grønnburkna endret utseende. Reidar Elven nevner i sitt utkast til Røros-flora en serpentintype, og denne typen må være den vi fant i store mengder ettervert. Den har en opprett og ganske tett voksemåte. Ned på flåa like øst for Djuptjern fant vi en kveintype vi mener må være en fjellkvein *Agrostis mertensii*.

Bortover ved skrentene under Storhøgdas østsida vekslet det med litt bedre flora her og der. Det ble funnet bl.a. fjellskrinneblom *Arabis alpina*, moselyng *Cassiope hypnoides*, fjellfiol *Viola biflora*, grannarve *Minuartia stricta*, nålearve *M. rubella* og en rekke av de forannevnte artene.

Vi rastet ved stien omtrent midtveis langs Storhøgda. Her ble det funnet en arve som svært sannsynlig var skredarve *Arenaria norvegica*. Dessverre ble de få innsamlede eksemplarene borte til kveldens bestemmelsesøkt, men utifra fotos som ble tatt, synes saken klar.

Over Feragsfjellets hovedplatå var det lite nytt å finne, bortsett fra en hybrid mellom dvergbjørk og vanlig bjørk

Betula nana x *pubescens*. Av det som fanget oppmerksomheten her, dominerte fjelltjæreblom *Lychnis alpina*, og serpentinformen av grønnburkne, foruten et utall av «umulige» former av arve *Cerastium*. Nede på kjerreveien, ikke langt fra Jonasgården, fant Trond ei *Cerastium*-tue som vakte oppsikt. Den var relativt storblomstret som fjellarve, mens den ellers danner en tett pute av små blad. Den liknet overhodet ikke noe vi har sett tidligere, og det eneste eksemplaret som ble samlet, er sendt med Finn W.

Etter at bilene var hentet, dro en flokk iherdige innom nordenden av Røragen for å se etter nordlandsstarr *Carex aquatilis*, som er kjent herfra. Den ble funnet i store bestander langs bekken som renner ut her. På stranda sto noen eksemplarer av kongsspir *Pedicularis sceptrum-carolinum*, uten å være kommet i blomst. Huldresatr *Carex heleonastes* sto i store bestander der traktorveien kommer ned på stranda, sammen med klubbstarr *C. buxbaumii* ssp. *buxbaumii*, i alle slags overganger mot tranestarr *C. b. ssp. mutica*, og med strengstarr *C. chordorrhiza*.

Onsdag 16. juli. Første stopp var ei myr rett øst for Risvollen camping. Den ligger på sørsida av jernbanen og blir delt av riksvei 30. Her var målet å se jemtlandsstarr *Carex jemtlandica*. Vi fant en del «overganger» mot gulstarr, men også noen eksemplarer vi mente var det vi søkte. Finn W. får stå for videre sjekking.

Av andre fine ting herfra bør nevnes fjelljamne *Diphasiastrum alpinum*, dvergjamne *Selaginella selaginoides*, breiull *Eriophorum latifolium*, sotstarr *Carex atrofusca*, myrtust *Kobresia simpliciuscula*, kastanjesiv *Juncus castaneus*, engmarihand *Dactylorhiza incarnata* blodmarihand *D. cruenta* (visstnok på sin klassiske lokalitet), brudespore *Gymnadenia conopsea*, rynkevier *Salix reticulata* og jåblom *Parnassia palustris*.

Neste stopp var Skårhammardalen rett vest for Røros og nordøst for Galåen. Vi tok oss inn i kløfta fra sør og gikk rett inn i et praktfullt beite med store mengder av hybrid mellom fjell- og rustjerneblom *Stellaria borealis* x *longifolia* og mengder av korallrot *Corallorhiza trifida*. Det vi mest var på leit etter her, var imidlertid dalfiol *Viola selkirkii*, som skulle finnes i bra bestander i kløfta. Men før vi riktig kom i gang, kunne vi glede oss over en rikflora med flott blomstrende olavsstake *Moneses uniflora*, fjellpestrot *Petasites frigidus* (med blomsterstand), perlevintergrønn *Pyrola minor*, lodnerubblom *Draba incana*, alperips *Ribes alpinum*, fuglestarr *Carex ornithopoda*, tysbast *Daphne mezereum*, fjellodnebregne *Woodsia alpina* og hvitmjølkke *Epilobium lactiflorum*. Under bladene til torhjelmene fant Kjell etter godt halvgått løp noen småvokste fiolblader der kleistogame blomster sto side om side med frøkapsler i modning rett opp fra bladrossetten, og ingen antydning til greiner - altså dalfiol. Etter en stund klatret de fleste over åsen og ned på veien. Referenten fortsatte helt ut til nordenden av kløfta med flere funn av dalfiol som resultat.

Fra Skårhammardalen ble så flokken ledet mot Tolga. Målet var en bekkedal ned langs elva Bjøra som renner gjennom et vakkert naturreservat. Vel nede ved nordkanten av reservatet, langs Bjøra, var kontrasten til de reinlavskledte liene mot sør slående. Liene på nordsida

var frodigere på alle måter, og fra elva og ca 30-40 m opp var artsrikdommen stor. Vi parkerte der kjerreveien krysset Bjøra. I det nærmeste våtsiget vokste flere store tuer av taigastarr *Carex norvegica* ssp. *inferalpina*. Ellers gledet overrislede sig med gulsildre *Saxifraga aizoides*, fjellistel *Saussurea alpina*, skogarve *Cerastium fontanum* ssp. *fontanum*. Av resten av godbitene lokket først og fremst den forgjettede gullull *Eriophorum brachyantherum*. Etter leting fant Trond den i et myrsig ca 50 m opp langs elva. Her sto mer taigastarr, og Finn W. fant raskt et knippe fjelløk *Cystopteris montana* på sørsida av elva. Storrapp *Poa remota* ble funnet nærmest i veikanten. Fra Tor Haralds notater ser vi at det også ble funnet linnmjølke *Epilobium davuricum*, rustjerneblom *Stellaria longifolia* og bittersøte *Gentiana amarella* ssp. *amarella* i dette området.

Torsdag 17. juli. Deler av følget tilbragte dagen i Røros by. Resten bega seg på ny fjelltur, til Gråberget sørøst for Røros. I myrene fant man noen få rosetter av dvergtettegras *Pinguicula villosa*. Selve Gråberget var en særpreget «knoll» som hever seg over myrområdene rundt. Vegetasjonen var tydelig preget av tørke, men det ble da sett et og annet av interesse. Ved parkeringsplassen ble det funnet ryepot *Lycopodium clavatum* ssp. *monostachyon*. Ellers ble det sett engmarihand *Dactylorhiza incarnata*, jåblom *Parnassia palustris*, gullmyrklepp *Pedicularis oederi*, fjelljærebom *Lychnis alpina*, trolig også med formen var. *serpentinicola*. Fjellarve *Cerastium alpinum* i mange varianter var det mye av, mens de små nellikene, bl.a. grannarve *Minuartia stricta* og tuearve *M. biflora*, for det meste var tørket inn.

Noen dro også innom Sakrisvollen på hjemveien for å se på sibirasters *Aster sibiricus*. De kunne berette at Jorunn Sakrisvoll hadde fortalt at arten nå også er funnet ved Kalix-elva i Nord-Sverige, årets sikreste botaniske sensasjon.

Deler av byggingen stoppet i nordenden av Røragen. Kongsspiret blomstret her nå. Ellers fant Trond blomstrende gytjebærrot *Utricularia intermedia* mellom glissen starrvegetasjon på en desimeter vann og knapt så det.

Fredag 18. juli. Dette ble dagen for nye framstøt etter dvergtettegras. Vi tok for oss Reidars utbredelseskart og merket ut myrer som kunne være aktuelle. Vi valgte ut myrområder nordøst for Sølendet. Først gjorde vi en stopp ved Torsvoll, ved avkjøringen til Elvavollen. Her fant Jorunn B. et vakkert blomstrende eksemplar av engklokke *Campanula patula*. Fra Elvavollen dro vi skrått opp mot Lillhåen og myrene her. Langs veien gjennom skogen fant vi vegrapp *Poa supina*.

På myrene ved Lillhåen sto klubbe-/tranestarr *Carex buxbaumii* ssp. *buxbaumii* og ssp. *mutica*, med sitt alltid like vanskelige kompleks. Flekkvis på bløtmyra sto også mye blystarr *C. livida*. Ellers noterte vi eng-/blodmarihand *Dactylorhiza incarnata/cruenta*, dvergjanne *Selaginella selaginoides* og en del annet «smågodt». På toppen av «Næset» kom vi inn i et myrparti hvor det på kartet var avtegnet noen små myrpytter. Etter fem skritt roper Finn oss tilbake: «Vil dere se *villosa* "n"?». Der var noen ørsmå rosetter av blad som liknet mye på små

ører av mus der de tronte på lave tuer av *Sphagnum*, trolig *S. fuscum*. I alt godt over 100 blomstrende eksemplarer ble til slutt funnet. På vei tilbake gjennom bjørkeskogen ble arten funnet ennå mer usannsynlig plassert, trengt sammen i glissent vier-/bjørkekratt.

Lørdag 20. juli. Besøket i Røros og Brekken ga oss lang vei hjem med stopp både her og der: Kvitstarr *Carex bicolor*, agnorstarr *C. microglochin*, finnmarkssiv *Juncus arcticus*, fjellnøkleblomst *Primula scandinavica*, smalnøkleblomst *P. stricta*, reinmjelt *Oxytropis lapponica* og klåris *Myricaria germanica* i Folldal, og blåmjelt *Astragalus norvegicus*, jotunvalmue *Papaver radicum* ssp. *intermedium* og aurskrinneblom *Arabis petraea* langs Sjoa ved Russliseter, hvor også lodnebergknapp *Sedum villosum* og snøsøte *Gentiana nivalis* sto i veikanten.

Roger Halvorsen

2. august til Rakke

7 personer ble med på denne turen. På veien ned til Rakke var vi innom gården til Bjørnstad. Her ble det funnet noen litt spesielle åkerugras, slik som nesleskjellfrø *Galinsoga ciliata*, orientveronika *Veronica persica*, svartsøtvier *Solanum nigrum* og småstorkenebb *Geranium pusillum*. Nede ved Rakke fikk vi se hjertegrass *Briza media*, villin *Linum catharticum*, engrødtopp *Odontites vulgaris*, saftmelde *Suaeda maritima* og taglstarr *Carex appropinquata*. På veien tilbake stakk vi innom en nyoppdaget lokalitet for brokkurt *Herniaria glabra*. Ellers må nevnes hundetunge *Cynoglossum officinale* og veivortemelk *Euphorbia esula*.

Trond Grøstad

6. august til Gjennestad gartnerskole

En litt annerledes tur enn det vi pleier: 10 personer dro til Gjennestad gartnerskole, der vi først og fremst skulle ta en titt på Bibelhagen. Turleder var Arne Nilsson.

Vi møtte vår guide, Dag Arneson, ved hovedinngangen til skolen. Han fortalte først litt om stedet generelt, før han tok oss med til Bibelhagen. Her fikk vi se seder, sypress, fikentre, morbærtre, vinstokk, malurt, isop og flere andre bibelske planter. Et uttrykk som «å helle malurt i begeret» stammer jo direkte fra Bibelen. Han fortalte på en levende og engasjert måte om de forskjellige vekstene, både rent botanisk og om hvilke symboler de står for i Bibelen. Det var deilig vær den kvelden, og mange benyttet anledningen og tok det fine parkområdet på Gjennestad i nærmere øyesyn. En må bare bli imponert over en slik blomsterprakt.

27. august til Barkevik i Brunlanes

Høstlig stemning med skyer, litt regn i luften, men fremdeles fin temperatur var utgangspunktet for denne turen, med 5 deltakere inkludert turleder. Undertegnede hadde tatt flere prøveturer langs kysten mellom Langangen og Helgeroa uten å finne virkelig spennende steder for en høstekskursjon. En rask diskusjon i Tvedalskrysset endte med å velge Barkevik.

Mange blomster er visne nå, men det er likevel både fine og interessante planter å finne. Breiflangren *Epipactis helleborine* står tett noen steder og er nylig visnet. Tur-

forholdene er egentlig ypperlige fremover selv om utvalg av blomster begynner å bli sparsomt.

Rett etter parkeringsplassen i Barkevik kom vi over rødkjeks *Torilis japonica*, firfrøvikke *Vicia tetrasperma* og mye malurt *Artemisia absinthium*. Vi fortsatte langs stien utover mot Ødegården, hvor vi i første bukta fant krattslirekne *Fallopia dumetorum* og småborre *Arctium minus*. Her er en av Oslo-feltets fascinerende syenitt-pegmatitter med store, svarte krystaller av barkevikitt. Offisielt navn på denne amfibolen er riktignok hastingsittisk hornblende. Feltspatkrystallene er imponerende store. Larvikitten som råder grunnen i området, er utsatt for betydelig kjemisk forvitring. Slik blir raskt mange viktige plantenæringsstoffer avgitt.

Ved neste bukt, på en liten strandeng, fant vi strandrødtopp *Odontites litoralis*. Videre innover rundt Ødegården finner vi så kransmynte *Clinopodium vulgare*, bergmynte *Origanum vulgare*, fagerklokke *Campanula persicifolia* og mye flott skogflatbelg *Lathyrus sylvestris*.

Så ned til en liten bukt for en rast, kombinert med litt mat/drikke, prating samt en som benyttet sjansen til å sjekke fisk og floraen under vann. Det var fremdeles sommertemperatur på badevannet.

Kjell E. Aadnevik

30. august til Åmli i Aust-Agder

Turleder var Thoralf Hvatum. I alt 16 stykker fant veien til Åmli hvor det var møteplass ved Sanda, ca 7 km nord for Åmli sentrum. Her fulgte vi en bomvei noen hundre meter inn til Litlevatn (Lisle-) for å se på stedets etterhvert berømte forekomst av klokkesøte *Gentiana pneumonanthe*. På veien inn kunne vi slå fast at tyttebærhøsten så virkelig lovende ut. Nede på myra ved vannet så vi tett med blomstrende klokkesøte på lang avstand. Den sto i sin absolutt fineste blomstring, og det lyste blått utover hele myra som flekkvis var i ferd med å anta en noe gyllen høsttone. Vi krysset myra på nordvestsida av vannet og fant at arten var spredt over hele denne delen. Noen av oss krysset også utløpet og kunne konstatere at den også vokste på myra mot nordøst. Den ble også funnet på myrene helt mot sørøst. Vår turleder, som har besøkt stedet mange ganger, mente at det knapt hadde vært slik blomstring å se noen gang tidligere. Vi anslo at vi under vårt besøk så minst 2000 eksemplarer.

Men det ble også funnet andre fine ting her. Noen få eksemplarer av nøkkesiv *Juncus stygius* ble funnet, typisk nok sammen med brunmyrak *Rhynchospora fusca* og dikesoldogg *Drosera intermedia*. Noen få flekker med myrkråkefot *Lycopodiella inundata* ble også funnet. Myra er ellers dominert av mange starrarter, bl.a. fant vi en del kornstarr *Carex panicea* og en mulig hybrid med blystarr *C. livida*. Dominans var det også av blåtopp *Molinia caerulea* og pors *Myrica gale*. Av andre ting som kan nevnes, tar vi med hvitmyrak *Rhynchospora alba* og klokkelyg *Erica tetralix*. På utturen ble det også funnet noen flotte eksemplarer av kantarell *Cantharellus cibarius*.

Etter matrast ved Nidelva i flott natur dro følget sørover mot Froland, hvor målet var Rislandstjern rett vest for Froland kirke. Vi parkerte ved Rislandsgårdene og gikk ut på myra, hvor det sto bl.a. sivblom *Scheuchzeria*

palustris og mengder av tranebær *Oxycoccus quadripetala* i kart. Ute i tjernet ble flytesivaks *Isolepis setacea* ganske snart observert blant krypsiv *Juncus supinus*. Det ble funnet flotte eksemplarer i blomst etterhvert.

Turen videre gikk til Moland, hvor vi besøkte nordenden av Molandsvatnet for å beundre buntsivaks *Eleocharis multicaulis*, som finnes i gode bestander her. Deretter kjørte selskapet ned mot Strengereid. Vi stoppet ved Odden i sørvestenden av Langangsvatnet for å leite opp stivt havfrugras *Najas marina*, som er kjent herfra. Den ble da også funnet i store mengder, sammen med småhavgras *Ruppia maritima*, noe som tyder på at Langangsvatnet må være brakkvann. Takk til Thoralf for godt opplegg med kart og god omvisning!

Roger Halvorsen

Østfoldavdelingen

Styret har bestått av :

Bjørn Petter Løfall (leder), Jan Ingar Iversen Båtvik (nestleder), Svein Åstrøm (sekretær), Carl Bolghaug (kasserer), Aud Bjørnstad (styremedlem), Gøran Granath (styremedlem). Revisor: Morten Løvig. Valgkomite: Øivind Lågbu og Hermod Karlsen. Foreningen har hatt tre styremøter siden forrige årsmøte og behandlet 19 saker.

ØBF har hatt 7 ekskursjoner i året som gikk + en sløtetreff arrangert av vertsskapet på Bøensætre.

Foreningen har gitt ut ett nr. av Østfold Botaniske Forening - Medlemskontakten. Tidsskriftet Natur i Østfold har kommet ut med ett nr.

Det ble sendt brev om foreningens turer, muligheter for medlemsskap til fylkets alle grunnskoler og videregående skoler. Responsen har vært liten. Det er mulig at utsendelsen omkring 20. mai var et ugunstig tidspunkt.

Foreningen har sendt henstilling til Fylkesmannens miljøvernavdeling om å etablere en databasert annotert naturfaglig bibliografi den 1. april. Dette ble gjort i samarbeide med NOF, avd. Østfold v/Morten Viker, Østfold Entomologiske Forening v/Thor Jan Olsen og Fredrikstad Soppforening v/Roy Kristiansen. Vi har ikke fått svar på henstillingen. Foreningen har sendt søknad om økonomisk støtte til å arrangere turer i viktige kulturlandskapsområder til Fylkesmannens landbruksavdeling og fikk tilsgagn om tilskudd på kr. 5000,-.

Østfold Botaniske Forening har 34 A-, 53 B- og 4 C-medlemmer, samt ett livsvarig og ett æresmedlem. Økonomien synes ok.

Ekskursjoner

28. mai til Bjørnevågen på Kråkerøy, Fredrikstad
ØBF's første tur gikk i år til Bjørnevågen på Kråkerøy. 20 deltakere (inkludert hunden til Farbrøt) koste seg i det vakre vårværet. Det er nok Bjørnevågen som har gitt Kråkerøy navnet «Blomsterøya». Ingen steder i Fredrikstad-distriktet finner vi så imponerende forekomster av blåveis. Dette er godt kjent i distriktet så det er ikke små mengder av blåveis og andre markblomster som blir til buketter i ivrige barnehender. Vi var riktignok for sent ute til å beskue blåveisen, men artsmangfoldet var desto større nå i slutten av mai.

Vi startet ved bekken ved parkeringsplassen. Noen sjeldenheter var det ikke her, men mange av plantene

dannet vakre masseforekomster. Særlig gjorde engene av firblad *Paris quadrifolia* inntrykk på oss. Også svalært *Chelidonium majus* stod i fin blomstring og med solide bestander. Forøvrig kan nevnes trollbær *Actaea spicata* og marianøkleblom *Primula veris*. Sistnevnte er det svært mye av i dette området, men den blir dessverre utsatt for utstrakt plukking. Et stykke oppe i bakken stod en god bestand av krattfiol *Viola mirabilis*.

Langs Bjørnevågla var det stor artsrikdom. Det er her de store blåveisforekomstene er, men nå var det bare de nye glinsende bladene som viste seg. Det mest spesielle var de betydelige forekomstene av blankstorkenebb *Geranium lucidum* på berghellingene ned mot veien. Forøvrig fant vi moskusurt *Adoxa moschatellina*, løkurt *Alliaria petiolata*, maurarve *Moehringia trinervia*, svarterteknapp *Lathyrus niger* og blodstorkenebb *Geranium sanguineum*.

Turen gikk videre til de fine havnehagene. Her fant vi mye marianøkleblom, fingerstarr *Carex digitata*, fingerlerkespore *Corydalis pumila*, fløyelsmure *Potentilla argentea* ssp. *impolita* og åkermåne *Agrimonia eupatoria*.

Selv om turen ikke frembrakte de store sjeldenhetene ga den mange fine naturopplevelser og en tur hit kan anbefales på det varmeste. Gøran Granath tok seg av krysslisten som til slutt endte på 160 karplantearter.

Svein Åstrøm

31. mai til Torgauten i Onsøy, Fredrikstad

I godt vårvær dro vi ut til Torgauten i Onsøy på leting i Elling Ryans eldorado fra omkring århundreskiftet. Han fant utrolig mange spennende arter her, hvor enkelte ikke er kjent andre steder i fylket. Prikkstarr *Carex punctata* er f.eks. bare kjent herfra i fylket fra 1881-1884. Funnene kan være dårlig stedfestet, men en kunne få inntrykk av at omkring Torgauten fantes mange skjellsandflekker og fuktmark hvor svært mange av fylkets sjeldenheter fantes. Ryan samlet også mange sjeldne moser fra disse traktene. Mange av funnene bærer også preg av at de må ha tilhørt gammel beitemark. Dette var jo rimelig i en tid småskalert gårdsdrift med sau og storfe dominerte langs kysten vår.

Torgauten er et sommervarmt sted. Området er mye besøkt av hytte- og feriefolk. Disse har bygd hytter her ute i over 60 år. Etterhvert som denne aktiviteten har økt på, er det blitt mindre framkommelig. Idyllene er gjerdet inn, stiene er slitte og illsinte hunder demper naturopplevelsen. Mange av de fuktige stedene er drenert ut og arts mangfoldet er desimert betydelig.

Det finnes fortsatt mange skjellsandflekker i området, men disse beites ikke lenger. Dermed gror de igjen. Fortsatt kunne vi finne store mengder blåveis *Hepatica nobilis* her, ja kanskje mer enn noen tidligere hadde opplevd. Vi fant også mye kantkonvall *Polygonatum odoratum*, blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, nikkesmelle *Silene nutans*, flekkgrisor *Hypochoeris maculata* og prikkperikum *Hypericum perforatum*. Men det manglet mye av den sirlige, beitebetingete vegetasjonen Ryan kunne glede seg over. Det kanskje fineste vi fant, ved siden av de enorme mengder blåveis som står som i en særskilt avsatt strandvoll, var de flotte eksemplarer av marianøkleblom *Primula veris*. Tettere og høyere enn

her har i alle fall undertegnede aldri opplevd.

Vi var 20 fremmøtte på turen.

J.Ingar I.Båtvik

11. juni til Refsahl/Roppestad i Torsnes, Fredrikstad

Det var 20 som møtte til ekskursjon i Torsnes denne kvelden. Med sine mange åkerholmer og lunder kan Refsahl/Roppestadområdet i Torsnes by på mange botaniske opplevelser. Men denne kvelden konsentrerte vi oss om damfloraen. I samarbeid med landbruksmyndighetene er det i dette området restaurert en del dammer først og fremst for å bevare den stedege flora og fauna. Men i tillegg brukes dammene som en «genbank» for vannplanter som er sterkt truet både i Østfold og resten av landet. Vi kunne derfor beskue en hel del arter som vi ellers bare har hørt om. Likevel tok vi oss tid til å se på andre ting. Gøran Granath fant ved jordekanten en underlig faks *Bromus* som han tok med til nærmere granskning. Det viste seg å være åkerfaks *Bromus arvensis* som visstnok ikke er funnet her i landet på mange år. Ved veikanten så vi en rød snylletråd, ant. strandsnylletråd *Cuscuta europaea* ssp. *halophyta*. Tysk mure *Potentilla thuringiaca* vokste også ved veikanten.

I og ved dammene fant vi følgende arter (X = innført i perioden 1993-96): vassaloe *Stratoides aloides*, elve-snelle *Equisetum fluviatile*, strutseving *Matteuccia struthiopteris*, trådbregne *Pilularia globulifera* X, istervier *Salix pentandra*, bekkeblom *Caltha palustris*, grøftesoleie *Ranunculus flammula*, småvassoleie *Ranunculus aquatilis* X, hesterumpe *Hippuris vulgaris* X, selsnepe *Cicuta virosa* X, stor vassskjeks *Sium latifolium* X, gulldusk *Lysimachia thyrsoiflora*, veikveronika *Veronica scutellata*, storblærerot *Utricularia vulgaris* X, småblærerot *Utricularia minor*, vassgro *Alisma plantago-aquatica*, flytegro *Luronium natans* X, pilblad *Sagittaria sagittifolia* X, froskebit *Hydrocharis morsus-ranae* X, vanlig tjønnaks *Potamogeton natans*, småtjønna *Potamogeton bertholdii*, bred dunkjæve *Typha latifolia*, flotgras *Sparganium angustifolium*, kalmusrot *Acorus calamus*, myrkongle *Calla palustris*, andemat *Lemna minor*, korsandemat *Lemna trisulca* X, stor andemat *Spirodela polyrrhiza* X, sverdlilje *Iris pseudacorus*, sumpsivaks *Eleocharis palustris*, myksivaks *Eleocharis mammillatus*, sjøsvivaks *Schoenoplectus lacustris*, skogsivaks *Scirpus sylvaticus*, vassblink *Hottonia palustris* X, sjøgull *Nymphoides peltata* X, bukkeblad *Menyanthes trifoliata*, mannasøtgras *Glyceria fluitans*, krypsiv *Juncus supinus*, stor nøkkerose *Nymphaea alba*, flaskestarr *Carex rostrata*, sennegrass *Carex vesicaria*.

Av de innførte artene er det bare vassaloe som har utviklet seg til et problem. I næringsrikt vann formerer den seg vegetativt i et så stort tempo at en stor dam kan bli fylt i løpet av 3-4 år.

Det er derfor en viktig lærdom at vi ikke kaster ut fremmede planter i dammer og innsjøer.

All utsetting bør skje kontrollert og i samarbeid med fagfolk. Det er også viktig at NBFs regionavdeling får melding om utplantninger slik at det blir kjent i det botaniske miljøet.

Svein Åstrøm

28. juni til Kurøen, Rømskog

Kurøen er et lite kulturlandskapsområde som ligger på nordsiden av vakre Rømsjøen, Rømskog.

Vi startet i en ødeeng som er i ferd med å gro igjen. På de tørre partiene finnes rikelig med engnellik *Dianthus deltoides* sammen med nyresildre *Saxifraga granulata*, smalkjempe *Plantago lanceolata* og knollerteknapp *Lathyrus linifolius*. I veigrøfta vokser bl. a. tettegras *Pinguicula vulgaris*, hanekam *Lychnis flos-cuculi* og amerikamjølke *Epilobium watsonii*.

På ei lita myr og fuktige skogpartier langs med Rømsjøen fant vi dikesoldogg *Drosera intermedia*, skrubber *Cornus suecica*, melkerot *Peucedanum palustre*, sump-sivaks *Eleocharis palustris*, brunmyrak *Rhynchospora fusca*, samt gul nøkkerose *Nuphar lutea* og botnegras *Lobelia dortmanna* i sjøen. I en veikant sør for tunet på Kurøen fant vi en sparsom forekomst med moskusjordbær *Fragaria muricata*. På noen tørrbakker er det tidligere funnet dunkjempe *Plantago media* som vi ikke kunne gjenfinne.

Før vi avsluttet turen reiste vi bort til kirken som ligger drøye kilometeren nordvest for Kurøen. Der kikket vi i terrenget omkring kirken og langs med sjøen. I «kanter» vokser fine bestander av engnellik *Dianthus deltoides*, solblom *Arnica montana* og vanlig nattfiol *Platanthera bifolia*.

Finn Wischmann skrev krysslister for turen som endte på 169 arter. Det var 7 deltagere på turen.

Bjørn Petter Løfall

18. - 20. juni: slåttekurs på Bøensætre, Aremark

Det var ca. 25 deltagere på kurset i 1997. Det er lite nytt i forhold til tidligere kurs. Referat fra kurset i 1996 finnes i tidsskriftet Natur i Østfold nr. 1-2 1997.

23. august til Onstadsund, Askim

Glomma-dalføret gjennom Østfold har mye interessant botanikk å by på. Askim som er heller dårlig undersøkt med hensyn til karplanter har mange potensielt spennende områder langs nettopp Glomma.

Onstadsund består av mange viker, evjer og flommarksenger. Vannstanden var høyere enn vi hadde regnet med for årstiden. En stund var vi redde for det skulle bli lite pusleplanter å se. Vi begynte innerst i den lengste evja. Evjebrodd *Limosella aquatica* og nålesivaks *Eleocharis acicularis* var de eneste pusleplantene vi observerte vi her. Her finnes en fin bestand av nordlandsstarr *Carex aquatilis* ssp. *aquatilis* mellom den langt vanligere kvass-starr *Carex acuta* i storstarrbeltet, samt noen mindre grupper av kalmusrot *Acorus calamus*. Nordlandsstarr er nok en starr-art som finnes langs hele Glommaløpet. På ei osp i øvre flomsone fant vi lavarten fløyelsglye *Collema furfuraceum*, en art som er rødlistet i Sverige og er kjent fra 6-7 steder i Østfold. Helt innerst fikk vi se en liten bestand med myrstjerneblom *Stellaria palustris* som er kjent fra 2-3 steder i Glommadalføret. I en sørvendt bakke dukket gullkløver *Trifolium aureum* opp.

Lenger ute, nærmere hovedløpet til Glomma, fant vi flere pusleplanter som firling *Crassula aquatica* og nord-evjebloom *Elatine orthosperma*. Til tross for at vi studerte frøene til flere individer fant vi ikke den nærstående kors-

evjebloom *Elatine hydropiper*. Både hjertetjønna *Potamogeton perfoliatus*, fløtgras *Sparganium angustifolium* og pilblad *Sagittaria sagittifolia* finnes flere fine forekomster av.

På vei tilbake gikk studerte vi en fin gårdsdam med fin bestand av myrkongle *Calla palustris*.

7 møtte frem til en solrik lørdag formiddag. En krysslister på 182 arter ble tatt opp.

Bjørn Petter Løfall

20. september. Lavtur til Nes herregård i Borge, Fredrikstad

Nes herregård er en av Østfolds 26 herregårder. Gården ligger i vakre omgivelser på østsiden av Neskilen i Øraområdet, Torsnes. Her finnes kulturlandskap med jengroende hagemarksskog og åkerholmer dominert av eik. Hovedtema for turen var lav på trær.

Vi begynte startet turen med å se på de store edeløvtrærne på gårdsplassen til herregården. På hestekastanje ble herregårdslav *Pleurosticta acetabulum* demonstrert i rette sine omgivelser. Stor lindelav *Parmelia tiliacea*, barkragg *Ramalina farinacea*, skålragg *R. fastigiata* og askeragg *R. fraxinea* er gjerne vanlige i slike miljøer i Østfold. Dette er tilfelle også på Nes herregård. Skorpelaven *Bacidia rubella* ble funnet på en ask. Dette er en art svenskene benytter som indikatorart på interessante lavmiljøer.

Etter en pause på Refsahl hos Svein Åstrøm som spanderte kaffe og te startet vi med å se på noen større eiker. På døde, tørre eikegreiner lette vi etter skorpelaven *Hypocenomyce caradocensis*, men fant den langt vanligere *H. scalaris*. Gjennom furuskogen på vei ned til Ingerholmene, bergknauser i åkerlandet ved Neskilen, kikket vi på begerlav *Cladonia* på ei furulåge, bl.a. pulverrødtopp *Cladonia bacillaris* og melbrunbeger *Cladonia grayi*, i tillegg til den nærmest obligatoriske gul stokklav *Parmeliopsis ambigua*. På stammebasis av en furu dessuten rustflekknål *Chaenotheca ferruginea*.

Nede på Ingerholmene lette vi forgyeves etter steingårdslav *Xanthoparmelia mougeotii*, som tidligere er funnet noen få steder i Østfolds kystområde. Vi måtte nøye oss med langt vanligere arter som liten gulkrinlav *Arctoparmelia incurva* og stor gulkrinlav *A. centrifuga*.

Det var 11 deltagere på turen som forhåpentligvis husker noen av lavartene som ble presentert selv om de helt store funn uteble. Svein Åstrøm fortalte litt om historien til Nes herregård før vi startet turen og var vår geografiske guide i området.

Bjørn Petter Løfall og Einar Timdal

Østlandsavdelingen

Medlemssituasjon pr. oktober 1997: A-medlemmer: 344 (350 i fjor); B-medlemmer: 68 (63 i fjor); C-medlemmer: 11 (7 i fjor); livsvarige: 33 (35 i fjor); æresmedlemmer: 2 (2 i fjor). Friabbonement Firblad: 18 (19 i fjor).

Styre og komitéstruktur valgt på årsmøte 23.10.1996: Styret: leder: Jorun Nyléhn, nestleder: Heidi Solstad, sekretær: Åshild Ergon, kasserer: Tove M. Gabrielsen, vernesaker: Astrid Skrindo, red. Firblad: Snorre W. Steen, styremedl: Kjell Tore Hansen, styremedl: Kristina Bjureke.

Ekskursjonskomité: Gunvor Berge (ansv.), Tore Berg, Øystein Ruden, Nina Sletvold, Finn Wischmann. Møtekomité: Aslaug Hagen (ansv.), Astrid Byre, Elin Conradi, Oddvar Pedersen, Oddmund Ytrehorn. Arrangementskomité: Solveig Slåtta (ansv.), Inger-Johanne Lillehagen, Eli Fløtaker, Randi Werner, Gunvor Berge. Lokalfloorkomité: Odd Stabbetorp (ansv.), Tore Berg, Harald Bratli, John Magne Grindeland, Øystein Ruden, Knut Rydgren, Nina Sletvold, Jan Wesenberg, Finn Wischmann. Valgkomité: Kjell Tore Hansen, Elin Conradi, Odd Stabbetorp. Revisorer: Stein Flatby, Elmar Marker.

Møter

12. november. Oddvar Pedersen: Lista – forblåst, flatt og kjedelig?
4. desember. Finn-Egil Eckblad: Norske botanikere fra århundreskiftet, slik andre så dem.
22. januar. Elin Conradi: Glimt fra botaniske hager i Europa
12. februar. Aslaug Hagen: Genteknologi og planter: Vil flyndretrær og kyllingpotet overta? Eller: Hva er egentlig genteknologi og hva brukes det til?
5. mars. Reidar Elven: Svalbard: Fryseboks eller laboratorium? Virker kulden i Arktis hemmende eller fremmende på evolusjon og plantegeografi?
9. april. Arve Elvebakk: Fra apeskrekkskog og rosettblad til Darwintøffel. En botanisk reise i Chile.
23. april. Hans Schwencke: Fra flommark til høyfjell. En amatørs betraktninger over Nord-Gudbrandsdals flora.
24. september. Rolf Y. Berg: Frøspredning med maur.
22. oktober. Årsmøte + sommerens bilder ved medlemmene.

Hømturer

26. april. Blå- og hvitveistur på Kalvøya (Astrid Skrindo og Kristina Bjureke)
25. mai. Tur til Gressholmen (Gunvor Berge og Anders Often)
15. juni. Skogstur til Svartorsætra (Lise Hatten og Odd Stabbetorp)
31. august. Vandretur i Maridalen (Lise Hatten, Siri Rui og Marit Hansen)
7. september. Rundtur rundt Dælivann (Kristina Bjureke og Astrid Skrindo)
15. september. Vi lager herbarium på Botanisk Museum (Kristina Bjureke og Jan Erik Eriksen)
21. september. Sopptur i Østmarka (Anders Often, Jan Wesenberg og Torborg Galteland)
12. oktober. Mose- og lavtur på Gjelleråsen (Odd Stabbetorp og Knut Rydgren)

Utgivelser

Firbladet: 4 numre.

Vurdering av virksomheten

Virksomheten har gått sin gang som normalt med medlemsmøter, ekskursjoner, utgivelse av Firbladet og uttalelser i hørings- og vernesaker. Rutiner for utsendelse av Firbladet er strammet inn. Styret har avholdt 10 møter, og ellers vært representert på de fleste medlemsmøtene. Et fellesmøte for styret, møte- og ekskursjonskomiteen er avholdt, dette vil vi fortsette med. Foreninga var repre-

sentert på Vårtreffet i Botanisk Hage 25. mai. Hemulene, en botanikk-klubb for barn, er startet opp og blitt en suksess. Et PR-framstøt mot naturfaglærere ble gjort. Et prosjekt på bråtestorkenebb er startet opp. Foreninga var medarrangør i seminar om biologisk mangfold i Oslo.

Ekskursjoner

26 april: vårtur til Ekebergsåsen

Årets første vårtur startet på Sjømannskolen holdeplass på Ekebergsåsen. Umiddelbart etter at vi hadde gått ut av vognene, var det bare å begynne botaniseringen. Vi startet med noe av det som var turens formål, nemlig å se på den nyoppdagede lokaliteten for fingerlerkespore *Corydalis pumila*, som her står ilag med svære mengder havelerkespore *C. solida*, rett N og videre nordover fra stasjonen på Ekebergbanens Ø-side.

Begge artene dukket opp ikke langt N for stasjonsplattformen, fingerlerkespore i blomst og enkelte i begynnende fruktsetting; og havelerkespore i begynnende blomstring, men for det meste i knopp.

Totalt sett finnes det en hel del fingerlerkespore spredt utover (fra stasjonen og oppover mot noen gamle villaer), men virkelig enorme mengder havelerkespore. Det finnes også noen få flekker med vanlig lerkespore *C. intermedia*, men denne vår vanligste lerkespore har her bare noen individfattige populasjoner, og vi studerte noen eksemplarer i begynnende frukt.

(Se ellers nærmere omtale av lerkesporene i området under Floristisk smågodt s. 88 i dette nummer.)

På Ø-siden av villaene N for stasjonen var hvitveis *Anemone nemorosa* i full blomst; vi så også litt gullstjerne *Gagea lutea* og mye forvillet sibirblåstjerne *Scilla sibirica*.

I den lille skogen N for villaene vokser både havelerkespore og gulveis *Anemone ranunculoides*, men begge var kommet kort og bare i knopp. Vi dro derfor sydover igjen.

Ved Utsikten kafe var endel marsfiol *Viola odorata*, som ga behagelige duftopplevelser. Langsetter den østligste stien parallellt med Kongsveien S for kafeen passerte vi først et lite buskas hvitkornell *Cornus alba*, naturligvis uten blad men med skinnende røde kvister; og nede i en liten dump noen hundrede m lenger syd passerer stien gjennom litt edelløvsskog. Like før denne fant vi fjordårsblader på marken av en 4 m høy busk som vi mistenker for å være mellomeuropeisk sølvasal *Sorbus aria* ssp. *aria*. I skogholtet finnes bl. a. storbladet lind *Tilia platyphylloides*, relativt lett kjennelig på de lodne kvistene, og litt hagtorn *Crataegus*.

I skråningen mot Kongsveien Ø for holtet var vårbrunrot *Scrophularia vernalis* allerede kommet forholdsvis langt til å være så tidlig, de fleste var i knopp, og noen såvidt begynt å blomstre med vakre og tette, gule blomsterstander. Her vokste de på berg og grove stenblokker, endel meget tørt tilsynelatende rett ut av stenene fra omtrent ingenting. Denne lille bestanden, p. t. trolig Norges eneste, har holdt seg her iallefall fra 1991 da den ble oppdaget, men er trolig mye eldre. Litt N for denne så vi tallrike busker av *Cytisus* cf. *hirsutus* eller et nærstående takson med bare kvister, også denne må være gammel, og disse to artene har vel sansynligvis samme introduk-

sjonshistorie. Begge virker nå tilsynelatende ganske spontane og er iallefall godt etablerte.

Tore Berg

10. mai til Lutdalen/Sarabråten, Østmarka, Oslo

Kun én deltaker utenom ekskursjonslederen. Vi gikk veien fra P-plassen ved Østmarksetra og inn via Ulsrudvann og N-spissen av Nøklevann til Sarabråten, og videre et stykke inn langs veien mot Mariholtet, før vi snudde og gikk tilbake. Terrenget er velkjent fra flere tidligere ekskursjoner. På vestsida av Nøklevanns N-spiss så vi etter myskemaure *Galium triflorum*, som har en kjent lokalitet her; det var for tidlig på året for å finne den, men den ble gjenfunnet seinere samme år. Rundt N-spissen av Nøklevann er det frodig edelløvsskog med mye lind *Tilia cordata*, leddved *Lonicera xylosteum* og noen individer tysbast *Daphne mezereum*. På vei videre mot Sarabråten passerte vi en kjent lokalitet for stavklokke *Campanula cervicaria*, uten at vi så noe til den. I stedet fant vi noen rosetter av flekkgrisøre *Hypochoeris maculata*. På nedsida av ruinene av hovedhuset på Sarabråten er det en fin forekomst av krattfiol *Viola mirabilis*, som var i blomst, og også her en tysbastbusk, samt en del leddved. Vi fant også et par eksemplarer av marianøkleblom *Primula veris* – en art som minker sørgelig på denne sida av byen i takt med at de siste rester av det gamle kulturlandskapet gror igjen eller blir nedbygd, begge deler like uheldig for denne arten. Langs veien sørover fra Sarabråten var det flere flekker med blåveis *Hepatica nobilis*. Langs veien fra Sleppa innover mot Hestehølet er det store mengder tysbast *Daphne mezereum* i skogkanten på N-sida av veien. Vi oppsøkte en kjent lokalitet for tannrot *Cardamine bulbifera* og turt *Cicerbita alpina*, uten at det var mye å se der ennå. På tilbakeveien tralte vi neset i nordspissen av Nøklevann etter fjorårsstengler av vaniljerot *Monotropa hypopitys*, som har en ikke-årviss lokalitet her. Den hadde ikke blomstret i fjor, så det ut til.

Jan Wesenberg

11. mai til Kruttmølleåsen, Oppegård

Kun én deltaker møtte opp utenom ekskursjonslederen – og denne deltakeren (Eva Berg) var til og med spesielt invitert som kjentperson for å påvise en forekomst av bakkefiol *Viola collina* som hun kjenner til (lokalitet nr. 3 for denne arten i Oppegård kommune; de to andre er ved Linnekastet og Sjødalsstrand ved Bonnefjorden). Eva Bergs lokalitet ligger ved Gjersjøelva, oppe i berghyller i skrenten langs grusveien som går langs V-sida av elva mellom Hvitebjørnveien og Ingierstrandveien. Her vokser arten midt oppe i en forekomst av hengepiggrø *Lappula deflexa*, som lokalflorakomiteen kjenner til fra før, men uten at noen av oss har lagt merke til fiolen! Fra bakkefiol-lokaliteten klatret vi opp sør for «fjellklatrer-stupene» som utgjør Kruttmølleåsens Ø-skråning og fulgte så en sti innover åsen. Nær kanten fant vi en liten flekk med noen få eksemplarer av furuvintergrønn *Pyrola chlorantha*; videre oppsøkte vi en flekk med nattfiol *Platanthera* cfr. *bifolia*, som Eva Berg kjenner til fra før (kun bladene så tidlig på sesongen). Hun kunne fortelle at forekomsten hadde vært mye større før, men at den minker, antakelig fordi skogen tetner til og grasslette-pregget går i oppløsning

(et velkjent trekk ved nattfiol-lokalitetene i Østmarka og Søndre Aker – denne arten ser ut til å ha vært knyttet til skogsbeite-landskapet, med små glenner og lysninger i skogen som nå blir borte eller får mer og mer preg av vanlig lyng- og mosevegetasjon). Hovedformålet med turen, foruten å få påvist bakkefiolen, var å prøve å lokalisere en forekomst av skjellrot *Lathraea squamaria*, som medlemmer i Oppegård historielag under inventering av de rike jernalderformminnene i området for noen år siden skal ha sett i et lite svartorbekstand et eller annet sted i nærheten av plassen Bjørnsrud S for Hvitebjørn gård (noe som i tilfelle er første funn i kommunen, og innergrense på grunnfjellet Ø for Oslofjorden – arten finnes ellers på kalken rundt vestre del av Indre Oslofjord og kommer igjen på Mjøskalken). Denne arten kan jo umulig forveksles med noe som helst annet, så observasjonen må kunne regnes som pålitelig. Vi lette iherdig, men terrenget er uoversiktlig, med mange små sig med svartor – og vi måtte til slutt gi opp. Undertegnede oppsøkte området to ganger til samme vår og forsommer, også da uten resultat. Det kan jo tenkes at en slik obligat parasitt ikke er oppe årvisst her, nær utkanten av utbredelsesområdet. Skjellrotforekomsten er altså fortsatt sannsynlig, men ikke verifisert.

Jan Wesenberg

31. mai og 10 august til Fredriksten festning, Halden

På tross av ingen oppmøtte, hverken på vår- eller høstturen, gjennomførte ekskursjonslederen inventeringen av festningsområdet. Berggrunnen er næringsfattig lde-fjordsgranitt, men all kalksteinen i festningsanlegget gir et visst innslag også av næringskrevende arter. I tillegg kommer et stort element av innslepte gamle kulturplanter og tørrbakkearter. Antallet busker og trær er stort, hvorav mange er naturaliserte hageplanter.

De mest interessante områdene er skrentene på SV og V-siden, lysåpen furuskog på N-siden, og tørrbakker og skrenter innenfor festningsmurene.

I den steikvarme skrenten innunder det høye SV-stupet, ned for bastionen «Overkongen», vokste ganske mye knollsleie *Ranunculus bulbosus*. Her var også en god del cf. parkhagtorn *Crataegus laevigata*, berberis *Berberis vulgaris*, liguster *Ligustrum vulgare*, beinved *Euonymus europaeus* og eføy *Hedera helix*. Rett vest for oppgangen til ytre ringmur fantes et tyvetalls individer kranssalvie *Salvia verticillata*. På brinken vest for statuen av Tønne Huitfeldt er det en ganske rik tørrbergflora med bl.a. vårarve *Cerastium semedicanthum*, rødkjeks *Torilis japonica*, bakkeveronika *Veronica arvensis*, bakkeminneblom *Myosotis ramosissima*, dvergminneblom *Myosotis stricta* og vill-løk *Allium oleraceum*. Det er mye nikkesmelle *Silene nutans* både her og mange andre steder på festningsområdet.

På N-siden, ned mot Tista, er det stedvis lysåpen furuskog og røsslyngberg. Noe steder lengst mot øst er det svakt sessongfuktige flater med bl.a. mye komstarr *Carex panicea* og vill-lin *Linum catharticum*, og noe knoppsmåarve *Sagina nodosa*. I en berggskrent rett opp for bebyggelsen langs Tista fantes noe strandsmelle *Silene uniflora*.

På de indre festningsområdene er det overraskende mye fine tørrbakker, skrenter og festningsvoller med rik tørrbakkeflora. Plenifiseringa har heldigvis ikke tatt overhånd. Hundetunge *Cynoglossum officinale* fins både hist og her. Ellers er det uvanlig å se at tuja *THuja occidentalis* forvillet i skrenter. Det er ganske mye murburkne *Asplenium ruta-muraria* i de sørvendte festningsmurene rett bak «Losjementbygningen». På de østre vollene, rett bak billettluke på «Enveloppen-1» fantes noe byreseda *Reseda lutea* og trollnype *Rosa rubiginosa*.

Dagens skjøtsel av Fredriksten festning er i grove trekk god med hensyn til å bevare plantelivet. En kunne ønske seg at noe av vollene på østsiden og flatene øst for Tønne Huitfeldtstatuen ble slått på ettersommeren for om mulig å «temme» burota *Artemisia vulgaris* og kanadagullriset *Solidago canadensis* til fordel for andre engarter. Busksjiktet i edelløvskogen på begge sider av NV-hjørnet kunne gjerne vært tynnet; her er stedvis et massivt oppslag av bøk *Fagus sylvatica*.

Anders Often

14. juni til Nærnes, Røyken

Vi var kun fem som møtte opp på denne turen. Det var dårlig vær det meste av morgenen og formiddagen, så det var vel en av årsakene. På denne turen ble vestsida av Nærnesbukta besøkt, det meste av turen var i rute NM 84 26 (WGS 84). Der er det kalkfjell på noen odder og ellers granittfjell, men arter som blåveis *Hepatica nobilis* og liljekonvall *Convallaria majalis* er uvanlig tallrike på granitten der, så vi var forventningsfulle. Turen begynte ved kirken på stedet. Derfra ruslet vi et par hundre meter på vegen mot Slemmestad før vi tok av på vegen ned til Nærnesbukta. På veg ned dit så vi arter i vegkanten som myske *Galium odoratum*, slakkstarr *Carex remota* og storklokke *Campanula latifolia*. Nede ved sjøen gikk vi bort til første hus ved vegen. Her var det klart for framvisning av dagens høydepunkt, nemlig ertevikke *Vicia pisiiformis*. På toppen av en 72 trinn lang trapp (!) bak nevnte hus kom vi opp på et lite og uberørt platå hvor vi fant ca. 10 eks., omtrent like mange som var der da forekomsten ble funnet åtte år tidligere. Vel nede på vegen igjen ble hunderot *Ballota nigra*, tannrot *Cardamine bulbifera* og nakkebær *Fragaria viridis* observert, den sistnevnte ble sett mange ganger videre også. Ca 200 m fra nevnte hus var det mer ertevikke på begge sider av vegen, totalt sju eks. i en strekning på bare 5 m. Vel framme på de to oddene nord i nevnte rute fant vi arter som nikkesmelle *Silene nutans*, rundbelg *Anthyllis vulneraria*, krattsleie *Ranunculus polyanthemos*, strandkryp *Glaux maritima*, strandkjempe *Plantago maritima* og et fåtalls busker med geitved *Rhamnus catharticus*. Nå var det blitt opphold og så mye sol at regntøyet ble tatt av og vi fikk nyte sommeren litt før vi gikk tilbake samme veg som vi kom.

Petter Oksum Eriksen

22. juni til Nesområdet i Hole kommune

Vi møttes på parkeringsplassen ved den nye motorveien (E-16) 4 km N for Nestunellen, omtrent Ø for Utvika. Egentlig hadde vi tenkt oss oppover i den bratte åsen langs veiens Ø-side, men da det akkurat idag regnet fant vi ut at det

var dumt å gå i det sleipe og bratte berget. Vi holdt oss derfor mer langs veikantene, noe som var interessant nok. De bratte vestskrentene og stupene mot Holsfjorden markerer Nordmarkas vestgrense med morsom lagdelt geologi: vulkanske bergarter øverst, så et lag med rød ringerikssandsten og nederst kalkrike bergarter. Terrengmessig og geografisk er dette en ganske anderledes del av Hole enn landskapet på Bønsneshalvøya med sine kalkåser og jordbruksområder. Selv om vi stort sett gikk i laget med ringerikssandsten, var det mange steder såpass rik flora at det ant. må komme inn sig fra rikere bergarter.

Nesten med en gang vi kom ut av bilene, så vi flere eksemplarer hengepiggfrø *Lappula deflexa*, langsetter Ø-siden av rasteplassen, sikkert «falt ned» fra skråningene ovenfor. Så gikk vi et par hundrede m sydover langs en liten sti parallellt med veien på dennes østside. Ca 100 m S for rasteplassen sto et enslig eksemplar skogmarihånd *Dactylorhiza fuchsii*, nærmest midt i veifaret. Her fant vi også mye *Hieracium cymosum*, ant. ssp. *coelipetens*, og litt snau bakkestjerne *Erigeron acer* ssp. *droebachiense*.

Vi snudde og gikk så over på rasteplassens V-side. Her sto det en mindre bestand hvit gåseblom *Anthemis arvensis*, og ellers diverse *Hieracium*-arter: mye *H. diffusatum*, litt *H. pilosella* i løs jord rett V for plassen, og ca. 10 individer av den trolig opprinnelig innførte *H. bauhini* 100 m S for rasteplassen, en sentraleuropeisk-vestasiatisk tørrbakke-steppeart, karakteristisk med nesten snau blader og lange og tynne, krypende utløpere som gir den et karakteristisk utseende. Nedenfor veien V for rasteplassen var noen få eksemplarer sanikel *Sanicula europaea*, i litt forstyrret skog, og vel her på eller nær sin nordgrense i dette området.

Vi fulgte så en skogsblivei nordover fra rasteplassen på motorveiens V-side og parallellt med denne. Ca. 100 - 200 m N for rasteplassen fant vi spredte eksemplarer av *Hieracium bauhini*, og bestander med *H. cymosum* og *H. glomeratum*; mye snau bakkestjerne *Erigeron acer* ssp. *droebachiense*, gul gåseblom *Anthemis tinctoria* og litt hengepiggfrø *Lappula deflexa*. I fuktsøkk vi passerte var stjerne-, grå- og gulstarr *Carex echinata*, *C. canescens* og *C. flava*.

Vi kjørte nordover til det store veikrysset ved Elgstangen for å se etter adventivplanter i de nyanlagte skråningene, men fant av interesse bare litt *Hieracium cymosum* ssp. *coelipetens*.

Vi kjørte så sydover E-16 og stoppet like N for Nestunellen. På veiens Ø-side vokste her ett kraftig eksemplar hvit gåseblom *Anthemis arvensis*, mye gul gåseblom *A. tinctoria*, tysk mure *Potentilla thuringiaca*, vårsvineblom *Senecio vernalis* (få eks.), *Hieracium cymosum* ssp. *coelipetens* (få eks.) og *H. bauhini*. For et par år siden fantes også noen få, men kraftige planter av kystgrisøre *Hypochoeris radicata* her, men den så vi ikke nå.

I skråningene på motsatt side av veien var det tett i tett av en tuet rødsvingeltype, vel veirødsvingel *Festuca rubra* ssp. *commutata*, og stivsvingel *F. trachyphylla*, svære vaser av skogvikke *Vicia sylvatica* lyste opp; og ellers forekom spredt *Hieracium bauhini* og noen få blad av kjempebjørnekjeks *Heracleum mantegazzianum*.

Fra tunnellini laget går det en gammel traktorvei sydover og ned til Nes. Et stykke ned i veien sto noen kraftige busker av den merkelige bringebærunderarten *Rubus idaeus* ssp. *anomalus*, som har trekoblede blad på årsskuddene og nesten hele blad på blomsterskuddene. Langsetter denne veien var det mye *Hieracium cymosum* ssp. *coelipetens*, *H. bauhini* og *H. diffusatum*; samt snau bakkestjerne *Erigeron acer* ssp. *droebachiense*; de to første var også rikelig i og rundt et gammelt grustak på oversiden av Aurdalsvingen i den gamle veien Ø for Oreløkka. Mellom dette grustaket og veien dumpet vi også over en liten bevoxsning blåbringebær *Rubus caesius*, og i nærheten en kraftig tue blåusern *Medicago sativa*.

I løs grus på begge sider av veien Ø for Oreløkka, samt spredt fra litt N for Nestunnelen og langsetter traktorveien vi hadde fulgt, var det også en merkelig *Crepis* som i farten så ut som en mellomting mellom *C. tectorum* og *C. biennis*. Et eksemplar ble innsamlet, og ved nærmere bestemmelse senere viste denne seg å være brakkhøskjegg *C. capillaris*, en innført art ikke funnet i Norge på 46 år! (siste funn i 1951 ifølge Lid og Lid). Det skal derfor bli interessant å se om den i større eller mindre grad klarer å holde seg her, eller om den bare blir en helt flyktig gjest. At arten nå var spredt over et større område, kan antyde at den har vært her noen år.

Derfra fulgte vi gamleveien fra Aurdalsvingen ved Oreløkka nordover mot Nedre Nes. I og nær veisvingen V for Aurdalsvingen og henimot avkjørselen til Nesvika, på veiens S- og V-side, fant vi stjernetistel *Carlina vulgaris*, hundetunge *Cynoglossum officinale* (stor bestand i løs grus i bratt veiskråning), *Hieracium bauhini* og *H. diffusatum*, og skogflatbelg *Lathyrus sylvestris*.

Etterpå klatret vi opp igjen mot motorveien og Nestunnelen, underveis fant vi en liten, ikke helt utsprunget bestand av fjærellik *Dianthus plumarius*.

Tilslutt kjørte vi først sydover og så litt inn på gamleveien igjen, ett stykke N for Sønsterudtunnelen, ved Bråtan, står en fin forekomst sikori *Cichorium intybus* i veikanten, ifølge eieren av et nærliggende bolighus har den vært der i ca. 50 år. Bak dette huset var rikelig blåveis *Hepatica nobilis* og vårflatbelg *Lathyrus vernus* i skogbunnen.

Tross regnet var turen såpass velykket at de samme deltagere dro tilbake til strøket en uke senere, da fant vi bl. a. flere, tildels store bestander av *Hieracium bauhini* langsetter gamleveien N for Kløvika; blåbringebær *Rubus caesius*, to delbestander sprørarve *Stellaria aquatica*, flere busker *Salix alba* x *pentandra* innerst i Utvika; og pastinakk *Pastinaca sativa*, noen blad av kjempebjørnekjeks *Heracleum montegazzianum*, krattssoleie *Ranunculus polyanthemos*, ekte malurt *Artemisia absinthium*, lægestenfrø *Lithospermum officinale*, (2 eks.) og snau bakkestjerne *Erigeron acer* ssp. *droebachiense*, i veikrysset like S for Sønsterudtunnelen. Det er tydelig at den snaue underarten av bakkestjerne finnes en del i området (vi så ikke den lodne), og at *Hieracium bauhini* har mange delokaliteter over ca. 4 km (omtrent fra Sønsterud og til Sørbråtan) både langs den gamle og nye veien. Da de største og mest etablerte bestandene av denne finnes langs gamleveien, tyder dette på at

arten er kommet inn for lenge siden og nå også etablerer seg langs motorveien, den har derfor ikke noe med enkelte av de andre adventivplantene (som *Anthemis vulgaris*, *Senecio vernalis* og *Hypochoeris radicata*) som åpenbart er kommet med anlegget av den nye motorveien (når *Crepis capillaris* er kommet, må sies å være litt uklart). Kanskje har den kommet inn samtidig med og på samme måte som sikori.

En annen underart av *Hieracium bauhini* finnes flere steder sydligst på Bønsneshalvøya i Hole tilsynelatende spontan i gammelt kulturlandskap, ilag med lodnefiol *Viola hirta*, se eks.rapport i Blyttia 2, s. 86 1996 til Hole av 10.-11. juni. Denne underarten er adskillig mer børstehåret og stjerneåret på bladplaten enn den langs motorveien som er omtrent snau, og danner slik sett en overgangsform mot *H. cymosum*.

Tore Berg

6. - 12. juli: sommerekursjon til Sørlandet

Årets sommerekursjon gikk i år til det blide sørland, med base i Grimstad. Derfra foretok vi utflukter i ulike retninger langs sørlandskysten. Vi hadde pent og varmt vær nesten hele tiden, samtidig som den fuktige forsommeren gjorde at tørrbakke- og knausesamfunn var fint utviklet.

Av flere årsaker satset vi generelt ikke så mye på nyinventering av områder som det å oppsøke «klassiske» lokaliteter. Imidlertid er mange kritiske artsgrupper - fx. bjørnebær - mangelfullt kjent også fra slike områder, og dette, sammen med bybotanisering, medførte allikevel mange fine og uventede funn.

6. juli – Marivolden. Det var et sterkt ønske om å oppsøke Marivolden og Kalvehageneset, så vi tilbragte dagen på og rundt Marivolden. Området byr på både strandenger og kant- og knausesamfunn, og tette og fattige eikeskoger.

Vi gikk først fra Marivolden til broen over Osterkilen. Her så vi eksempler på fattigutforming av knaussamfunn, med småsmelle *Silene rupestris*, begge *Scleranthus*-artene, tunbendel *Spergularia rubra*, med små, men pene, rosa blomster; kystgrisøre *Hypochoeris radicata*, blodstorkenebb *Geranium sanguineum* samt en forvillet busk av blankmispel *Cotoneaster lucidus*. På stranden sto englodnegress *Holcus lanatus*, lodnestarr *Carex hirta* og de to skjermplantene strandkvann *Angelica archangelica* ssp. *litoralis*, og strandkjeks *Ligusticum scoticum*. Like ved broen var videre tettstarr *Carex spicata* og forvillet mosesildre *Saxifraga hypnoides* på berget.

På nordsiden av Osterkilen, Ø for broen, var knortestarr *Carex otrubae*, og på knausene broddbergknapp *Sedum rupestre*, bergsvineblom *Senecio sylvaticus* og dunhavre *Avenula pubescens*.

Tilbake over broen igjen og mot Marivoldbukta så vi spredte busker av en småasatype, *Sorbus arranensis*; videre store mengder lundgrønnaks *Brachypodium sylvaticum* og lundhengeaks *Melica uniflora*; ett individ av antagelig grov åkermåne *Agrimonia odorata* (umulig å bestemme sikkert da det var lenge igjen til fruktsetting); avblomstrede eksemplarer av vårmarihånd *Orchis mascula*; kystbergknapp *Sedum anglicum*; i skogbunnen krøp mye eføy *Hedera helix*; rasppbjørnebær *Rubus radula* og fagerbjørnebær *R. norvegicus*.

Innerst i Marivoldbukta er den klassiske lokalitet for flatsivaks *Blysmus compressus*. Den sto fortsatt i beste velgående i smale bånd på det som nå er en plenbesatt gresslette og friluftssareal for campingplassen, området var fritt for telt og trolig skjermet av campingplassen. I området fant vi også ballastsiv *Juncus tenuis*. Begge disse er antagelig trakktilpassede arter som tåler slitasje godt.

Innerst i den nærliggende Dynamittbukta så vi villapal *Malus sylvestris*, noen småbjørnebærtyper; hestehavre *Arrhenatherum elatius*, sumpsivaks *Eleocharis palustris* ssp. *vulgaris* og grønnstarr *Carex demissa*.

Mellom Marivoldbukta og campingplassen er det fortsatt en hel del av en annen Marivoldspesialitet, nemlig skogsvineblom *Senecio fuchsii*, i tett skog like N for de gamle portstolpene til en tyskerleir fra krigens dager. Planten er flerårig og sprer seg med rotutløpere, men vi så den bare steril da den først blomstrer sent i sesongen. Den må ha stått her nå i omtrent 50 år. I skogen litt nordfor påtraff vi en liten barlindbusk *Taxus baccata* og, kanskje mest uventet, klokkevintergrønn *Pyrola media*.

Så gikk vi nordover mot Hesneskanalen. Midtveis mellom campingplassen og kanalen støtte vi på mye lundgrønnaks *Brachypodium sylvaticum*, og en skranten busk rognasal *Sorbus hybrida* inne i den tette skogen.

På Hesneskanalens nordside ved broen, kjente vi den liflige duften av eplerose *Rosa rubiginosa* utenfor en hytte, men denne busken var nok helst plantet. Vi fulgte kanalens nordside østover fra hytta. På bergknausene under Barselheia mot kanalen sto noen tette bestander av sørlandspesialiteten firtann *Teucrium scorodonia*; sammen med den var blankstorkenebb *Geranium lucidum* og forvillet sølvarve *Cerastium tomentosum*. To store busker av småasal *Sorbus arranensis* og bulkemispel *Cotoneaster bullata* ble også påtruffet i kratt- og buskvegetasjonen langs kanalen.

Ved bilveien litt N for kanalen var store buskas av hasselbjørnebær *Rubus wahlbergii*, og vel tilbake på kanalens sydside var det rundbelg *Anthyllis vulneraria*, nesleklokke *Campanula trachelium* og kystgrisøre *Hypochoeris radicata*.

Rundt selve campingplassområdet var de to roseartene stennype *Rosa canina* og bustnype *R. mollis* ganske vanlige, det samme var raspbjørnebær *Rubus radula*, mens søt- *R. plicatus*, skog- *R. nessensis* og fagerbjørnebær *R. norvegicus*, forekom mer spredt.

7. juli – Kalvehageneset (Havnåspynten) i Eide. Ved veien litt bak p-plassen så vi først noen få eksemplarer fagerperikum *Hypericum pulchrum*. Kloss ved var bestander av de mye vanligere perikumartene firkant- og prikkperikum *H. maculatum* og *H. perforatum*. De to små enårige knausespesialistene dvergsmyle *Aira praecox* og sandkarse *Teesdalia nudicaulis* var nå begge ganske visne. Videre rødkjeks *Torilis japonica*, broddbergknapp *Sedum rupestre*, lundhengeaks *Melica uniflora* og lundstjerneblom *Stellaria holostea*, samt unge eksemplarer av noe vi sterkt mistenker vil bli skyggeborre *Arctium nemorosum*, pga. de allereste sterkt hengende grenene. Svære vaser med *Rosa canina* og en rad ulike *Rubus*-arter (raspbjørnebær *Rubus radula*, bringebær

R. ideaus, blåbringeblom *R. caesius*, klobjørnebær *R. lindebergii*, søtbjørnebær *R. plicatus*, skogbjørnebær *R. nessensis* og fagerbjørnebær *R. norvegicus*) infiltrert i hverandre, og omslyngt av klatrende strandvindel *Calystegia sepium*, skapte temmelig ugjennomtrengelige villniss langsetter veikanten. I dette området setter virkelig bjørnebærartene sitt preg på landskapsbildet!

I skogholtet rundt selve parkeringsplassen var det mye lundstjerneblom *Stellaria holostea*, nå i frukt; og lundhengeaks *Melica uniflora*. I hasselskogen rett nedenfor kom i tillegg til mer lundstjerneblom også inn kusymre *Primula vulgaris* og visne rester av moskusurt *Adoxa moschatellina*.

Både lundstjerneblom og kusymre er her på sin østgrense i Norge, mens vannmynte som vi så senere på dagen, først kommer igjen på Hvaler i tilknytning til det svenske utbredelsesfeltet (derimot finnes hybridene med åkermynte flere steder i det mellomliggende området).

Selve Kalvehagenhalvøya består av fattig berggrunn, men enkelte steder kommer det inn skjellsandavsetninger, noe som gir stor variasjon i floraen over korte avstander. Sydover mot Meggersvik gikk vi gjennom fattigsamfunn med pors *Myrica gale*, kryp- *Salix repens* og ørevier *S. aurita*, knegress *Danthonia decumbens*, samt en liten busk norsk asal *Sorbus norvegica*. Like N for Meggersvik kom vi inn i skjellsandpåvirkede områder med engstarr *Carex hostiana*, duskstarr *C. disticha*, bevregress *Briza media*, strandvindelrot *Valeriana sambucifolia* ssp. *salina* og fagerbjørnebær *Rubus norvegicus*, og innimellom også surbunnsplanter som fagerperikum *Hypericum pulchrum* og flekkmariehånd *Dactylorhiza maculata*. Et relativt rikt utvalg *Sorbus*-arter forekom også, foruten den allestedsnærværende rognen så vi en meget vakker busk småasal *S. arranensis*, flere busker rognasal *S. hybrida*, og noen vriene typer som varierte mellom disse to, samt bergasal *S. rupicola*. Innenfor Meggersvik var villapal *Malus sylvestris*.

Mot Dybesund var på bergrabbene dvergsmyle *Aira praecox* og avblomstede eksemplarer av narmmariehånd *Orchis morio*. Bak fyrlykten gikk vi forbi blåstarr *Carex flacca*. I Makrellbukten passerte vi småpytter med flytegress *Sparganium angustifolium*, vanngro *Alisma plantago-aquatica*, ryllsiv *Juncus articulatus* og grønnstarr *Carex demissa*, samt på torvmark litt poselyng *Erica tetralix*.

På grusstrand nordligst i Makrellbukta sto et enkelt, men svært individ av strandkål *Crambe maritima*, med mange stengler i frukt.

På myrene mellom Makrellbukta og Lillehavn kjente vi den velbehagelige duften av vannmynte *Mentha aquatica*, som imidlertid ikke var kommet i blomst enda. Den vokser inimellom einerbusker, og det er vel en fare for at de vil kunne vokse vannmynten over hodet. I nærheten er engstarr *Carex hostiana*, samt mye poselyng *Erica tetralix* og rome *Nartheicum ossifragum*.

Innenfor (V for) Lillehavn var mer engstarr og blåstarr, samt en diger tue av en engstarrhybrid, trolig med grønnstarr (*C. hostiana* × *demissa*). N for Lillehavn var en fin liten bestand av rustsivaks *Blysmus rufus*, og i nærheten av den en «mystisk» småbjørnebær.

Innerst i den lille kilen mellom Lillehavn og plankebukta

er tindved *Hippophaë rhamnoides* og slåpetorn *Prunus spinosa*. Her er også litt blåbringebær *Rubus caesius*, og like N for tindveden er noen småbjørnebærtyper som nærmer seg eller representerer kjertelbjørnebær *R. firmus*.

Innerst i Plankebukta står nok en merkelig småbjørnebær, og like N for denne dukker det opp store bestander av småbjørnebærarten fagerbjørnebær *Rubus norvegicus*.

Innerst i NV-siden av Plankebukta, på skjellsand, i en kløft mellom berg, er, foruten fagerbjørnebær *Rubus norvegicus*, engstarr *Carex hostiana*, blåstarr *C. flacca*, bevregress *Briza media*, vannmynte *Mentha aquatica* – heller ikke her i blomst (begge vannmynteforekomstene ble sett i sen blomstring 16 sept. 1996 av TB og Ivar Holtan, så det er derfor vi vet at det er denne arten); lundstjerneblom *Stellaria holostea*, samt kjempepigknopp *Sparganium erectum* i en pytt.

Tilslutt så vi engstorkenebb *Geranium pratense* innerst i Ramsvika like før vi kom tilbake til parkeringsplassen.

8. juli – Høvåg og Randesund m.m. Ved veikrysset innerst i Breivika er mye vollkarse *Lepidium heterophyllum* og kystgrisøre *Hypochoeris radicata* utenfor kafeen. En tidligere stor bestand av den sjeldne og meget vakre småbjørnebærarten duggbjørnebær *Rubus pruinosis* Ø for kafeen var nå helt ødelagt pga. veiarbeider, men noen få og skrantne busker vokser fortsatt på nordsiden av E18 S for gården ilag med raspbjørnebær *R. radula*. Interessant nok har *R. pruinosis* her nesten hvite (svakt lyserøde) blomster, mens den ved Kristiansand har sterkt røde blomster.

På Ulvøya ved Indresund lette vi forgjeves etter skogfrue *Cephalanthera longifolia* – antakelig var den ikke fremme på dette sted i år – men i skogbunnen var det mye krypende eføy *Hedera helix*; og ellers skogbunnsplanter som sanikel *Sanicula europaea*, myske *Galium odoratum*, lundhengeaks *Melica uniflora* og enkelte steder svære rosetter av storfrytle *Luzula sylvatica*.

Idet vi kjørte forbi Skottevig Camping tok vi en liten stopp for å se på skotsk bjørnebær *Rubus fissus*, som først ble påvist i Norge for noen år siden og stort sett bare kjent fra Randesund. Ellers finnes den bare på De britiske øyer. Den står nær inngangen til campingplassen ilag med andre bjørnebær (*R. plicatus*, *R. radula* og *R. nessensis*).

Ved rv 401 litt S for avkjørselen til Isefjær rastet vi og fant samtidig blåmunke *Jasione montana*; musestarr *Carex serotina* ssp. *pulchella* og sylarve *Sagina subulata*.

Så reiste vi videre til Dvergsnes. Der parkerte vi i Dvergsneskrysset og gikk de ca 2 kilometrene ut til pynten. Ved krysset studerte vi først jordnøtt *Conopodium majus* på en eng i noe som må være en av de østligste lokaliteter for denne utpregede kystplanten. I veikanten ca 200 m S for krysset dukket det opp en representant for «Sørlandselementet» i norsk flora i form av en fin bestand av agderstarr *Carex divulsa*, mens lundhengeaks *Melica uniflora*, også en plante med sydlig utbredelsestendens, forekom mange steder. Mot og innerst i den nordligste bukten var kratt- *Holcus lanatus* og englodnegress *H.*

mollis, dusk- *Rubus thyrsanthus* og fagerbjørnebær *R. norvegicus*, tettstarr *Carex spicata* og fagerperikum *Hypericum pulchrum*, de fire siste innerst (vestligst) i bukten. Selve stranden huset en rik bestand av salturt *Salicornia europaea*.

I den neste bukten lenger syd, i Børresvågen, er den klassiske lokalitet for sumpdylle *Sonchus palustre*. Spesielt i en strandeng med mange høyvokste sumpplanter Ø for en hytte fantes rike bestander av denne, omenn enda ikke kommet i blomst. Sammen med den vokser en mindre bestand av den nesten like sjeldne kjempehøymol *Rumex hydrolapathum*, nå i helt begynnende blomstring, og først oppdaget her for få år siden. Da Børresvågen ganske ofte har vært frekventert av botanikere for å følge med i utviklingen av sumpdyllen, kan dette tyde på at kjempehøymol er en nyinnvandrer her. Det er jo heller ikke en art man overser så lett, men bestanden finnes innimellom andre høyvokste planter som bredt dunkjevle *Typha latifolia* og havsivaks *Schoenoplectus maritimus*, så det kan ikke utelukkes at den har vært her lenge. Langs veien vokste fagerperikum *Hypericum pulchrum*.

Ute på Dvergsnes campingplass fant vi mer fagerperikum, samt dessuten fagerbjørnebær *Rubus norvegicus*.

Ellers kan det nevnes at det langsetter veien mellom campingplassen og Dvergsneskrysset mange steder sto raspbjørnebær *Rubus radula*, og de to *Epilobium*-artene alaska- *E. glandulosum* og amerikamjølke *E. adeno-caulon*.

9. juli – Lillesand. Mesteparten av dagen gikk med til en båttur i Sørlandets skjærgård med «M/S Øya», turretur Lillesand – Kristiansand. Turen gikk bl. a. gjennom Blindleia, hvor skipperen ikke uten en viss ironi opplyste hva diverse hytteeiendommer var blitt solgt for de siste årene og hvem som hadde kjøpt dem.

Vel tilbake i Lillesand, foretok vi en liten byvandring, hvor vi fant en rekke planter opprinnelig kommet med ballastjord. Det mest interessante vi fant, var en lokal, men relativt rik bestand av ramkarse *Coronopus didymus*, i trappen opp til Lillesand Sjømannsforening, Nygårdsgaten 1, hvor den vokste mellom trappetrinnene. I Kokkenesgaten 33 sto et lite skudd av robinia *Robinia pseudacacia* og svart søtvier *Solanum nigrum* i fortauskanten, robiniaen var sikkert et rotskudd fra et stort tre i haven innenfor.

I Kokkeneskleiva, nær nr. 4, var ett eksemplar opiumsvalmue *Papaver somniferum* og blå kattermynte *Nepeta mussinii* i asfalten, den siste forvillet fra haver i nærheten. Vis-a-vis Kokkenesgaten 15 var apotekerkattost *Malva sylvestris*, og ved Kokkenesgaten 21, på en åpen, grusholdig plass, var det en rik bestand av ormehode *Echium vulgare*, foruten krabbekløver *Trifolium campestre*, harekløver *T. arvense*, sneglebelg *Medicago lupulina*, og læge- *Mellilotus officinalis* og hvit stenkløver *M. albus*.

Mange steder rundt omkring i Lillesand dannet murtorskemunn *Cymbalaria muralis* et dekorativt innslag på murverk og langs fortauskanter.

Vi dro så vestover i Lillesand til området S for Borke-dalstemmen, litt S for E18. Hvitsmyle *Aira caryophyllea*, som ble oppdaget her av Jon Inge Johnsen for et par år

siden, vokste rundt Solgård og Fossbekksvingen på bergknauser og gruskanter langs veien, forholdsvis rikelig, selv om bestandene på veikantene var mindre i år enn ifjor. Disse bestandene er imidlertid kanskje bare sekundære. Her er også vollkarse *Lepidium heterophyllum*. En ca. 2 1/2 m høy busk av *Salix purpurea* × *viminalis* står i Fossbekksvingen, utenfor Luntevikveien 2. Der Grøgårdsmyrveien krysser bekken fra Borkedalstemmen er et lite buskas av hvitkornell *Cornus alba*, og i nærheten var mer vollkarse *Lepidium heterophyllum*.

10. juli – Hisøya. Vi startet med en byvandring i tettbebyggelsen på Kolbjørnsvigen. På en plass ved Arnesens båtbyggeri fant vi tunbendel *Spergularia arvensis* og småborre *Arctium minus*. Ialt ca 15 individer bergperikum *Hypericum montanum* sto ved Nordoddveien vis-a-vis nr. 110, en art som sjelden opptrer i særlig individrike populasjoner. Andre innslag samme sted var en småbladet busk i krympispelgruppen *Cotoneaster horizontalis* coll. og gul lerkespore *Corydalis lutea* forvillet i bergknauser ovenfor veien (den siste var vanlig dyrket i området). Mellom nr. 110 og 104 så vi videre glansmarikåpe *Alchemilla gracilis*, sprikemispel *Cotoneaster divaricatus*, og engknoppurt *Centaurea jacea*, svartknoppurt *C. nigra*, og hybriden mellom dem, hybriden det var mest av.

Blåbringebeær *Rubus caesius* hadde en fin, liten bestand vis-a-vis Trommestadveien 2. Videre langsetter Sperrevigveien fant vi klobjørnebeær *Rubus lindebergii* ved innkjørselen til nr. 10; vollkarse *Lepidium heterophyllum* vis-a-vis avkjørselen ned til Kulltangen, og en svær bestand armensk bjørnebeær *Rubus armeniacus* mellom Sperrevigveien 92 og 94.

En avstikker ut på øya «Geitekrana» ga raspbjørnebeær *Rubus radula*, blåbringebeær *R. caesius*, bringebeær *R. idaeus* og hybriden *R. caesius* × *idaeus*, alle på berg mot sjøen på øyas østside. Denne hybriden er ikke tidligere funnet på Sørlandet. Raspbjørnebeær vokser forøvrig mange ulike steder i Kolbjørnsvigen, men ble innsamlet fra vis-a-vis Nordoddveien 24.

Vi dro så til Sandvigen. V for Finaanlegget studerte vi flere bestander av en påfallende kraftig einstape som etter alt å dømme er kysteinstape *Pteridium aquilinum* ssp. *aquilinum*. I samme område forekom blåmunke *Jasione montana*, fagerperikum *Hypericum pulchrum*, raspbjørnebeær *Rubus radula* og duskbjørnebeær *R. thyrsanthus*, de to siste vokser også spredt henimot Grødevigen. Innerst i denne bukten, på sesongfuktige berg ovenfor sjøen, forekommer prikkstarr *Carex punctata* og grønnstarr *C. demissa*. På bergene vokser ellers blodstorkenebb *Geranium sanguineum*, broddbergknapp *Sedum rupestre* og mattesveve *Hieracium peleteranum*.

Kuriøst nok viste det seg at da det ble vist lysbilder av prikkstarrten på årsmøtet i NBF-ØLA, var det også kommet med et annet interessant innslag, nemlig storkenebb *Geranium columbinum*, som vi tydeligvis overså da vi var ute i felt her. Dette var også eneste stedet denne ble «sett» på sommerekusjonen.

En kveldstur i Grimstad til området rundt Sand mølle innbrakte innslag (bak og i skråningen V for mølla) som pastinakk *Pastinaca sativa* (store bestander langs Hasseldalsveien og i skrenten ned mot mølla), *Lotus*

corniculatus var. *sativus*, en grovvokst tiriltungeform som minner om fortiriltunge *L. uliginosus*; klobjørnebeær *Rubus lindebergii* og raspbjørnebeær *R. radula*, og begge hylleartene – svarthyll *Sambucus niger* og rødhyll *S. racemosa*, og (muligens) strandvendelrot *Valeriana sambucifolia* ssp. *salina*.

På bergknauser i den bratte skråningen under Binabben SV for mølla forekommer tørrbakkeplanter som blåmunke *Jasione montana*, sandkarse *Teesdalia nudicaulis*, vårbendel *Spergula morisonii*, samt mer klo- og raspbjørnebeær.

På selve Bieodden var dessverre en lokalitet for farvereseda *Reseda luteola* blitt asfaltert ned, ant. det eneste sted i Norge den var noenlunde stabil og årviss.

Også i Grimstad er murtorskemunn *Cymbalaria muralis* vanlig mange steder i byen, f. eks. langs Bioddgaten, her var også apotekerhattost *Malva sylvestris*.

11. juli – Fevik og Høvåg. Denne dagen dro vi først nordover til Fevik, så sydover igjen mot Høvåg, etter først å ha besøkt sommerfuglparken i Grimstad.

Området rundt Fevikkilen er gamle ballastområder, men kilens indre del rundt selve bukten er omgjort til marina og idrettsplass, med lite rester av ballastjord igjen. Men på kilens Ø-side S for marinaen var det fortsatt noen gruspartier igjen (ved S-enden av Verkstedsveien) hvor vi fant ormehode *Echium vulgare*, rødkjeks *Torilis japonica*, svartknoppurt *Centaurea nigra* og dens hybrid med *C. jacea*, men såvidt vi kunne se fantes ikke «ren» engknoppurt i området; samt noe som sikkert er en ny introduksjon, nemlig parkslirekne *Fallopia japonica* (denne finnes også innerst i kilen). Litt S for kilen, vis-a-vis Fløddavigveien 11, fant vi mørkmjølke *Epilobium obscurum* i en grøft (ett individ med 6 stengler), den vokste ilag med amerikamjølke *E. adenocaulon*. Mørkmjølke har antagelig ikke mange intakte voksesteder igjen i Norge, selv om den kan være oversett, dette er iallefall en art det er svært få funn av etter krigen. Synet på den blant fremtredende botanikere synes å være noe negativt, iallefall skriver Knut Fægri i «Norges planter» at den er «en trist og stygg plante».

Ved gården Bjerkeland (Movikveien 15) lyste en stor bestand gullkrave *Chrysanthemum segetum* opp i kanten av en hveteåker.

Tilbake til Fevikkilen igjen fant vi ett eksemplar krokhals *Anchusa arvensis* innerst i kilen på marinaen, og på kilens V-side litt tunbendel *Spergularia rubra*. Like S for marinaen var det områder med åpen jord, med ormehode *Echium vulgare*, svartknoppurt *Centaurea nigra* og dens hybrid med *C. jacea* (også her uten ren *C. jacea*); russemure *Potentilla intermedia*, og læge- *Melilotus officinalis* og hvit stenkløver *M. albus*, moskuskattost *Malva moschata*, samt en liten busk *Rosa virginiana*, de to siste trolig nyere haveutkast.

Så satte vi kursen sydover igjen, til Stutvannet ved E-18 litt V for Høvåg Motell. Ca. 100 m S for E-18, på vannets Ø-side, var «rik» fattig- og surbunnsvegetasjon med buntsivaks *Eleocharis multicaulis*, bustsmyle *Deschampsia setosa*, botnegras *Lobelia dortmanna*, grønnstarr *Carex demissa*, ballastsviv *Juncus tenuis* (som tydeligvis hadde klart å spre seg hit ut også); dikesoldugg *Droseda intermedia*, innenfor var typisk sørlandsvegeta-

sjon med pors *Myrica gale* og blåtopp *Molinia caerulea*.

Vis-a-vis Høvåg motell sto russemure *Potentilla intermedia* i veikanten; og ved motellet rikelige bestander med duskbjørnebær *Rubus thyranthus*.

Tilbake i Grimstad foretok vi mer bybotanisering. Vi kjørte Groosveien ned til Holviga. På grusjord ved avkjørselen til Holviga småbåthavn står en stor og fin bestand av stormure *Potentilla recta*, nå i full blomst med store og karakteristisk blekgule blomster. På bergknauser like N for småbåthavnen fant vi små, visne rester av sandkarse *Teesdalia nudicaulis*. Selve Groosveien rommer ellers en ganske stor andel av Norges bjørnebærflora, som store bestander av raspbjørnebær *Rubus radula*, klobjørnebær *R. lindebergii*, søtbjørnebær *R. plicatus*, begge underartene av skogbjørnebær *R. nessensis*, duskbjørnebær *R. thyranthus*, fagerbjørnebær *R. norvegicus* og armensk bjørnebær *R. armeniacus* (i krysset Groosveien/Alfhildeveien). Den mest merkelige bjørnebærart i området er en riktig grovvokst art med store, mørkegrønne blad som er tykt hvithåret på undersiden, kraftige torner på årskuddene og bøyde torner i den kraftige blomsterstanden. Den vokser vis-a-vis Groosveien 76, 12 m S for havegerdet til nr. 81. Mest sansynlig dreier dette seg om en eller annen britisk art, og så langt er dette det eneste sted i Norge (og trolig i Skandinavia) den er kjent. Den må sies å være sterkt utsatt for veiutvidelse eller ekspansjon av bebyggelsen.

12. juli – Flostaøya m.m. Hjemreise. Vi botaniserte oss hjemover på utvalgte steder, for det meste på ulike steder på Flostaøya.

Området rundt Flosta kirke huset en blanding av interessante knausearter og innførte innslag som blankstorkenebb *Geranium lucidum*, broddbergknapp *Sedum rupestre*, storsyre *Rumex thyranthus*, kystjordrøk *Fumaria muralis* (et lite og dårlig utviklet individ) noen få og småvokste individer kamilleblom *Matricaria chamomilla* og agderstarr *Carex divulsa*, vel ny østgrense.

Ved den lille bukten mellom Lådalen og Nordstrand som kalles ldet så vi på nok et interessant innført innslag, kanskje opprinnelig kommet med ballastjord, nemlig gullhavre *Trisetum flavescens*, en tett bestand på flere m² i på oversiden av veien under en knaus; vis-a-vis den sto storsyre *Rumex thyranthus*, og i bukten rett nedenfor lodnestarr *Carex hirta*, samt noen få eksemplarer av svarterteknapp *Lathyrus niger* og lundhengeaks *Melica uniflora* i berget rett V for bukten.

Innerst i bukten mellom Sandvika gård og Lille Sandvika i en mørk og dyster svartorsump sto klourt *Lycopus europaeus*, knortestarr *Carex otrubae* og slakkstarr *C. remota*. På bergknausene lenger ute påtraff vi visne rester av sandkarse *Teesdalia nudicaulis* og vårbendel *Spergula morisonii*, og strandengene rett nedenfor huset mer knortestarr *Carex otrubae*, samt grisnestarr *C. distans*. I det pene været og varme vannet badet vi, og ble belønnet med ålegress *Zostera marina*.

Tilslutt så vi på en vakker lokalitet for vrangbjørnebær *Rubus dissimulans* på Svartnesbu, den krøp rikelig i skogbunnen og mot stranden med store, hvite blomster, nær den vokste også engknoppurt *Centaurea jacea*, svartknoppurt *C. nigra* og hybridene, samt eføy.

Tore Berg

31. juli – 3. august: langhelg i Ljørdalen, Trysil

Ljørdalen er det østligeste dalføret i Trysil. Berggrunnen er dominert av trysilsandstein, men striper med mørke, vulkanske bergarter betinger flekkvis en rikere flora. Plantelivet i Ljørdalen er lite undersøkt. Motivert av dette, samt muligheten for å finne sjeldne, østlige arter, tilbrakte vi tre hele dager i dalføret. John Egil Bekkevold, Ljørdalen, var til svært god hjelp med å finne fram til interessante flekker.

Fredag 1. august. Vi dro opp til Skjeggumuren, øverst i Drevdalen (UJ 59 30). Dette er ett østvendt berg med rik lågurt og sørbergflora. Her fantes taggbregne *Polystichum lonchitis*, fjelltjæreblom *Lychnis alpina*, flekkgrisøre *Hypochoeris maculata*, tysbast *Daphne mezereum*, liljekonvall *Convallaria majalis* og blårapp *Poa glauca*. I en ravine på sørsiden, i granskog, vokste noe fjellburkne *Athyrium distentifolium*. På veg hjem undersøkte vi to gamle engbakker nede i Drevdalen. På Drevdalen visste folket godt at det vokste mange sjeldne planter nedunder Skjeggumuren.

Lørdag 2. august. Vi dro først opp til «Slattemyra» (UJ 71 08) på kjølen rett vest for Ljørdalen sentrum. Midten av rikmyra var dominert av svelttull *Trichophorum alpinum*. Her fant vi også et tyvetalls individer av myggblom *Hammerbya paludosa* og noe breiull *Eriophorum latifolium*. Myggblom er ikke tidligere funnet i Trysil-Engerdal. På østre del av myra var det ganske mye kjevlestarr *Carex diandra* og hanekam *Lychnis flos-cuculi*. De rikere partiene forsatte vest og sørvestover med partier med eutrof fuktskog med skogmarihånd *Dactylorhiza fuchsii* og nubbestarr *Carex loliacea*. På ei gammel furu i kanten av myra vokste den nylig beskrevne skorpelaven *Buellia arborea* på krokete tørrgreiner.

Neste stopp var Støa helt sør i Ljørdalen, nær svenkegrensa (UH 82-83 93). På noen tørrbakker rett ved butikken fantes dunkjempe *Plantago media* og flekkgrisøre. I et grustak var det noe stivsvingel *Festuca trachyphylla* og sandskrinneblom *Arabis arenosa*. På flat fattigmyr i nordenden av sjøen rett sør for Sagmoen var det ganske mye småvokst selsnepe *Cicuta virosa*. I veggrøfta 20 meter inne på norsk side fantes overraskende nok en klon krattlodnegras *Holcus mollis*. Yngstemann i følget, som aldri hadde vært i Sverige før, fikk seg en etterlengtet utenlandstur og et småsensasjonelt plantefunn på kjøpet, så vidt inne på riktig side av grensa.

På veg til «Asploken» (UH 82 86) gjorde vi en liten stopp ved ei tjønn ca 400 m sør for denne, og samlet gul nøkkerose *Nuphar lutea* og sivblom *Scheuchzeria palustris*. Asploken er ei lita tjønn uten avløp. Den fylles opp i snøsmeltningen om våren og så synker vannstanden gradvis utover ettersommeren. Naturlig er det gran eller furu som er siste ledd i suksesjonsforløpene i skog i Ljørdalen, men på grunn av den sterkt varierende vannstanden er det trolig kontinuerlig lauvskog ved vannkanten her. I inntørkningssonene er det rik flora. Vi samlet bl.a. kanelrose *Rosa majalis*, trollhegg *Frangula alnus*, skjoldbærer *Scutellaria galericulata* og sennegrass *Carex vesicaria*. I den samme sonen fant vi også et par små populasjoner av den østlige og sjeldne huldretorvmosen *Sphagnum wulfianum*. På noen grove ospetrær fant Reidar bl.a. stiftfyllav *Parmeliella triptophylla*. Ned mot Asploken

er det typisk brannpåvirket furuskog, og her ble den uvanlige «brannstubbela» *Hypocenomyce castaneocinerea* funnet voksende på kull på en eldgammel furustubbe. Asploken representerer en naturtype som er svært interessant, og mange slike småtjønner er trolig nøkkelbiotoper på grunn av de inneholder en rik flora.

Om kvelden botaniserte noen langs Ljøra rett nord for sentrum, og noen kikket litt på tørrbakker i sentrum. Her fantes smalfrøstjerne *Thalictrum simplex*, cf. hjulmarikåpe *Alchemilla propinqua* og flere småarter av hårsveve. I en liten furuskog rett ved samfunnshuset var bl.a. blåleddved *Lonicera caerulea* og rogsnspirea *Sorbaria sorbifolia* forvillet.

Floraen på fuktengene, og fragmentene av tørrbakker og grusør langs Ljøra, er generelt rik og fortjener en nærmere undersøkelse. I dårlig lys plukket vi med oss skogkarse *Cardamine flexuosa*, som forresten var overraskende vanlig i Ljørdalen, noen småarter av hårsveve og vassrørkvein *Calamagrostis canescens*.

Søndag 3. august. Vi måtte jo også få med oss noe skrentflora også i Ljørdalen. Vi valgte Bjønnåsen, på østsiden av Ljøra ca midt i dalen (UJ 72 15-16) hvor John Egil Bekkevold tidligere hadde funnet bl.a. mogop *Pulsatilla vernalis*. Den bratte blandingsskogen, med stedvis opp til 15 m høye stup, hadde en middels rik sørbergflora. Foruten mogop fant vi bl.a. trollbær *Actaea spicata*, tuesildre *Saxifraga cespitosa*, blårapp *Poa glauca* og nattfiol *Platanthera bifolia*. På en gammel, nedbrutt furustokk vokste gammelskogslaven furuskjell *Cladonia parasitica*. Skorpelaven *Lecanora subintricata* vokste på en barkløs, hard furugadd. Bergveggene var middels rike mhp. lav, og småfylltav *Fuscopannaria leucophaea*, kalkfylltav *F. praetermissa*, moseskjell *Massalongia carnosa*, skålfylltav *Pannaria pezizoides* og fingermever *Peltigera polydactylon* ble samlet. Vi startet fra en tømmervelteplass på østsida av Bjønnåsen, og her var det masse tunbendel *Spergularia rubra*, et svært typisk voksested for denne arten i Østerdalene. Her var også noe fjellmarikåpe *Alchemilla alpina*, og Finn som foretrakk å følge et bekkedrag sørover samlet bl.a. nubbestarr og storrapp *Poa remota*. Reidar strevde seg oppover i den bratte, østvendte granskogen, noe som bl.a. resulterte i lungenever *Lobaria pulmonaria*, skrubbenever *L. scrobiculata* og den sjeldne skorpelaven *Pertusaria leucostoma* på noen gamle seljer og rogner.

Det var blitt tid for lunch, så vi dro ned til Ljøra og satte oss i elvekanten ved Strømstad (UJ 74 09). Noen lot seg friste av et bad i det strålende sensommerværet, mens andre holdt seg til hovedformålet, «å føde». Etterhvert tok likevel botanikklysten overhånd for alle, og streiftog langs elva i begge retninger medførte bl.a. gulldusk *Lysimachia thyrsoflora*, småvass-soleie *Ranunculus aquatilis* og skogkarse. Etter en liten stopp i sentrum for å snuse litt mer på ruderatmark, la vi i veg mot Oslo igjen. Nedunder Klanken (UJ 57 95), rett ved Nybergsund kikket vi litt på særs frodig gråorskog før vi tok solnedgangen over Hedmark fra toppen av Rokoberget i Løten (PN 34 40). Herfra, rundt kirkestedet fra middelalderen, er det et fantastisk rundskue mot barskogshavet østover og Hedemarken mot vest. Berggrunnen på Rokoberget er fattig, men all kalksteinen som

er slept hit og de store arealene med gammel eng og beitemark, fremdeles i ganske tradisjonell hevd, gir en svært rik flora. Tore B. lærte oss vollmarikåpe *Alchemilla subglobosa*; det var store mengder av den. Ellers var det mye vill-lin *Linum catharticum* rundt kirkeruinen, en busk blåvier *Salix starkeana* litt vest for denne, og en del åkersvinerot *Stachys palustris* og myrmjølke *Epilobium palustre*, hele populasjonen hvitblomstret, i den gamle vanddammen som nå er grodd igjen til ei myr, rett øst for ruinen.

Omtrent hele Ljørdalen er eid av Statskog. De startet med registrering av nøkkelbiotoper der i 1997. Dette arbeidet skal fortsette i 1998. I den forbindelse vil det være nyttig å prøve å få til en ny inventeringshelg til Ljørdalen sommeren 1998.

7 deltakere.

Anders Often & Reidar Haugan

17. august til Solli gård i Asker

Solli gård ligger høyt og fritt i en SV-vendt, temmelig bratt skråning langs en nord-sydgående åsrygg som etter hvert flater ut et stykke N for tunet. Innmarken utgjøres idag av gressbakker som brukes som beite for et lite antall hester, sau og kyr. Jordsmonnet utgjøres av morenejord, som er en del av det såkalte «Akerstrinnet», avsett mot slutten av siste istid. Dette lange trinnet går rett over Solli. Selve berggrunnen utgjøres ellers mye av rombeporfyrr, som enkelte steder stikker opp som berg i dagen.

Selve tunet ligger 385 m o.h., og innmarkene på rundt 400 m eller mer. Både høyden, den tette granskogen som omgir innmarken på alle kanter, og det visuelle landskapsbildet avviker meget sterkt fra det som ellers er vanlig i Askers lavereliggende, frodige kambrosilurområder. Fra gården har man god utsikt, men det man ser utover er store barskogstrekninger, mens utsikten ned mot Askerbygdas kulturlandskap er sperret av nevnte, nord-sydgående åsrygg.

Husene står i en klynge rundt tunet, med unntak av en jakthytte som ligger et stykke lenger nord, på «Finneløkken».

Selve innmarken er fremdeles stor, rundt 50 dekar, selv om ca. 1/3 av den er tilplantet med tette bestander av gran etter krigen.

Før krigen var Solli en gård i full drift, mens den etter krigen ble overtatt av Asker kommune og brukt som skifartsted/serveringsted.

Solli har hatt mer eller mindre sammenhengende bosetning helt fra jernalderen, avbrutt av enkelte perioder hvor området lå nede. Solli har lenge vært kjent for sine fortidsminner, og undersøkelser de siste år har avdekket omlag 225 kulturminner, hvorav ca. 50 fra før reformasjonen. Det dreier seg om hustuffer, gravhauger og gravrøyser, dyrkningsspor i form av åkerflater med rydningsrøyser og åkerterrasser, og kullgroper fra fremstilling og produksjon av jern. Fortidsminnene dekker både en lang historisk periode, samtidig som de førreformatoriske kulturminnene gir spor av gårdsdriften helt tilbake til jernalderen. Solli ble derfor også valgt som Askers bidrag til kulturminneåret 1997.

Vi var interessert i å se på plantelivet runndt Solli, og

undersøke om det fortsatt fantes rester av gammelt kulturlandskap igjen, og om det av plantelivet også fantes spor og trekk som peker tilbake mot tidligere tiders driftsformer.

Innmarka rundt Solli er idag beitemark og kulturreng, og stort sett ganske åpen, bare noen steder spredt trebesatt eller med små holt. Det meste av trær og busker virker også forholdsvis ungt, fra etter krigen, men de har samtidig vokst såpass at de har nådd betydelig mer enn krattstørrelse. Men det er også et betydelig innslag av eldre trær, kanskje spesielt av bjørk, spisslønn og enkelte eldre aspestrær.

Selv om det finnes enkelte yngre grantrær innenfor innmarka, er det mest løvtrær her. Asp, selje, svartvier, rogn, hegg, og gråor forekommer spredt, og spesielt heggen danner omfangsrike og vakre buskas på rydingsrøysene og et par gravhauger. Mange av heggebekkingene er vel så brede som de er høye. Det er også en hel del påfallende store omfangsrike busker av svartvier, som normalt er en betydelig mindre busk. Interessant nok forekommer også et ganske betydelig innslag av edle løvtrær. Mange trær av spisslønn forekommer V for lysløypen N for tunet, enkelte busker av hassel finnes, ask og alm vokser flere steder, men ytterst spredt. En svær, mangestammet styvet alm står tett omkranset av plantet gran V for tunet. Dette var det eneste styvingstreet vi så. Innslaget av løvtrær, og spesielt av edelløvtrær, kontrasterer markert med granskogen på alle kanter, men de var nok et verdifullt innslag på gården som ble heget om.

Rundt tunet fant vi stolt-henrik *Chenopodium bonus-henricus* som det eneste interessante innslag.

Vi så spesielt på engene N og NV for tunet. Disse var tildels kortvokste ryllik-engkveinenger med firkantperikum *Hypericum maculatum*, smalkjempe *Plantago lanceolata*, harerug *Bistorta vivipara*, buttmarikåpe *Alchemilla plicata* og diverse andre *Alchemilla*-arter; blåklokke *Campanula rotundifolia*, gjeldkarve *Pimpinella saxifraga*, storblåfjær *Polygala vulgaris*, kjerteløyentrøst *Euphrasia stricta*, småengkall *Rhinanthus minor*, rød jonsokblom *Silene dioica*, spredt gulmaure *Galium verum* og jonsokkoll *Ajuga pyramidalis*, smørbukk *Sedum telephium*, hårsveve *Hieracium pilosella*, katterfot *Antennaria dioica*, og noen få individer fagerklokke *Campanula persicifolia*. På en liten flekk sto beveggress *Briza media*. På en rekognoseringsstur 20 juli fant TB og Anders Often tre eksemplarer marinøkkel *Botrychium lunaria* i kanten av lysløypen litt S for jakthytta, men de klarte vi ikke å gjenfinne nå. Nær jakthytta og noen få andre steder fant vi også blad av ballblom *Trollius europaeus*.

Bak låven ligger noe som idag fungerer som et vanningshull, men som i virkeligheten er en relativt nyanlagt affære for å hindre en oljelekkasje. Her var fuktplanter som dikeforglemmigei *Myosotis laxa* ssp. *caespitosa*, ryllsiv *Juncus articulatus*, åkermynte *Mentha arvensis*, bekkekarse *Cardamine amara*, og rikelig bekkestjerneblom *Stellaria uliginosa*.

N for jakthytta finnes en gammel dam, og i og rundt den står myksivaks *Eleocharis mamillatus*, gråstarr *Carex canescens*, flaskestarr *C. rostrata*, vannreverumpe *Alopecurus aequalis*, samt litt myrkongle *Calla*

palustris, mest blad, men også noen få som hadde blomstret.

Mellom dammen og jakthytta var det en *Euphrasia* som viste seg å være en småblomstret type av kjerteløyentrøst *E. stricta*.

På engene i skogkanten sørøst for dammen, vokste ganske mye krattlodnegress *Holcus mollis*. Denne kystplanten har enkelte kulturspredde foekomster på Østlandet. Disse vil vi stort sett tro er kommet inn med gårdsdrift rundt århundreskiftet, da krattlodnegress dengang i noen grad ble brukt som engplante.

Langs østsiden av kjøreveien opp til tunet er en smal haug med en langsgående og markert åkerrein. Selve haugen bød på kortvokst tørrbakkevegetasjon med mye rundbelg *Anthyllus vulneraria*, litt sølvmore *Potentilla argentea* og engknoppurt *Centaurea jacea*. Kanten av åkerreinen hadde innslag av litt tyrihjelms *Aconitum septentrionale*, trollbær *Actaea spicata*, storklokke *Campanula latifolia*, rødknapp *Knautia arvensis*, ulike rosebusker, ormetelg *Dryopteris filix-mas*, og litt diffuse søyleeinere. Flere av disse, som storklokke, tyrihjelms og i tillegg skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*, og en flott bestand strutseving *Matteucia struthiopteris*, finnes også i tildels større mengder på bakken V for kjøreveien S for tunet, langsetter fuktig; langs disse er også litt gulstarr *Carex flava* og ballblom *Trollius europaeus*. På et lite område fantes beveggress *Briza media* og engnellik *Dianthus deltoides* i blanding.

På områder med skrint jordekke fantes *Scleranthus*-artene og småbergknapp *Sedum annuum*.

Innmarkene rundt gården bød på et stort utvalg mari-kåpearter: de to sjeldne artene buttmarikåpe *Alchemilla plicata* og vollmarikåpe *A. subglobosa*, hvorav den første ganske rikelig; dernest fløyels- *A. pubescens*, eng- *A. subcrenata*, gjeter- *A. pastoralis*, grunn- *A. gracilis* og nyremarikåpe *A. murbeckiana* (velvilligst kontrollbestemt – og for enkeltes del ombestemt – av Reidar Elven).

Gamle fotografier av tunet viser et mektig tuntre mellom bolighuset og «Drengestua», og et annet stort tre mellom bolighuset og låven. Ingen av disse trærne står idag, noe som innebærer en klar forsimpning av gårds-tunet. Trolig ble begge hugget litt etter krigen, og isteden er det skapt en stor og åpen, «steril» plass mellom husene som typisk nok fungerer som parkeringsplass.

Vi har heller ikke sett noen spor av gamle haveplanter, slik som et syrinkratt som skal ha eksistert S for tunet. De har sikkert blitt offer for samme type «modernisering» som fjernet tuntrærne.

Generelt sett kan det sies at innmarkene rundt Solli fremdeles byr på en hel del partier med mager, ugjødslet eng, og vegetasjon som er karakteristisk for slike samfunn, og dette veksler med enkelte fuktpartier eller partier på frisk jord med litt høystaudepreg. Deler består av kortvokst og fattig magereng/beitemark med enkelte nordboreale arter, og selv om de fleste artene er relativt vanlige, er denne vegetasjonstypen iferd med å bli sjelden pga. gjenvokst, skogplantning, oppgjødsling eller oppdyrking. Bare et sparsomt element av litt varmekjære og evt. kalkbegunstigede arter forekommer, slik som gulmaure, fagerklokke, rosearter, beveggress og engnellik, de to

siste var bare en eller to steder, samt et visst innslag av edelløvtrær. Solli kontrasterer derfor markert med så nærliggende områder som de mot Semsvannet med varmekjær vegetasjon, for ikke å snakke om de lavereliggende blodstorkenebb- og kalktørrengene rundt indre Oslofjord.

Samtidig er innslaget av planter ned lavalpin/nord-boreal tendens mindre enn kanskje forventet, av slike fant vi bare harerug, ballblom og tyrihjelms.

Den mest interessante enkeltplanten er marinøkkel, som neppe har igjen mange intakte lokaliteter i Oslo/Akershus, foruten de to sjeldne marikåpeartene buttmarikåpe, som det var ganske mye av, og vollmarikåpe. Noe vi ikke lyktes å finne, var bakkesøte, som lokaliteten synes å kunne passe godt for.

Man kan derfor si at Solli fremdeles frembyr viktige rester av det gamle kulturlandskapet i form av ugjøddelede enger og beitemarker, som det i Oslo-området opplagt er lite igjen av. Den illustrerer også en skogsgård i randen av Nordmarka (Vestmarka). Selv om de floristiske verdiene langt ifra er like verdifulle som alle kulturminnene, supplerer de dem og utgjør en slags «levende kulturminner» som det vel verdt å ta vare på, og et viktig element i landskapsbildet. I tillegg bør det plantes nytt tuntre, den plantede granskogen på tidligere eng- og beitemark rundt Solli bør etterhvert fjernes, den styvede almen V for tunet som nå er helt innesluttet og nærmest usynlig i granskogen bør fristilles og restaureres, innslaget av søyleeinere bør opphjelpes, og hvis mulig bør haven restaureres. Dette vil gjenopprette viktige deler av det tidligere landskapsbildet, bedre formidle kulturlandskapets historie og sammen med fortidsminnene vise områdets historisk dybde og kontinuitet.

Etter utført økt på Solli dro vi til Semsvannet og badet, og fant der nøkketjønnaks *Potamogeton praelongus* (V for Sem gård).

Tore Berg

3. september: Bio 101-tur til Sognsvann, Oslo

Ekskursjonen var et tilbud til Bio 101-studenter i forkant av høstens systematiske prøve. Frammøtet var meget bra. Ca 60-70 interesserte møtte opp på T-banestasjonen, og 5 ledere fikk dermed mer enn nok å svare på! Vi gikk en rundtur på sørsida av Sognsvann, og til tross for at høsten definitivt var kommet ble det funnet en del blomstrende arter. Familiekjennetegn på de fleste viktige plantefamilier kunne derfor demonstreres. I tillegg ble lauvtrærne gjennomgått, og en del vanlige mose- og lavarter.

Vegar Bakkestuen, Thomas Marcussen, Astrid Skrindo, Nina Sletvold og Heidi Solstad.

7. september langs Hølenelva, Vestby

Dunmjølke *Epilobium parviflorum* er samlet flere ganger ved Gjølstad, rett vest for Hølen, sist av Jens Holmboe i 1926. Vi dro på tur fra Son og oppover langs Hølenelva til Hølen tettsted for å prøve å gjenfinne denne svært sjeldne, men karakteristiske mjølkearten; den er grovkost, stiv og tett korthåra.

På en av etikettene ved Botanisk museum, Oslo er «Ødegarden» angitt som lokalitet. Navnet står ikke på

kartet, men vi traff eieren av småbruket Dypendal som kunne fortelle oss hvor dette var, nemlig hønsriet ca 300 m sør for der den nye Østfoldbanen skjærer over Hølenelva (NM_{WGS} 974,012). Vi fant desverre ikke dunmjølke hverken her eller noen andre steder i området. Den gamle kulturmarka er sterkt gjengrodd av nitrofil vegetasjon, og all beite og slått er opphørt. Langs Hølenelva var det stort sett tette kratt, og i fragmentene av frisk, noe lysåpen edelløvsskog inntil den sørvestvendte skrenten på nordsiden av Hølenelva, hvor det kanskje kunne vært plass til en dunmjølke var det heller ikke noe å finne. Vi anser lokaliteten som utgått.

Enkelte andre plantefunn skal omtales (alle er belagt ved Botanisk museum, Oslo). På tørrengfragmenter på oversiden av veien gjennom «Hølendalen», innen hytteområdet ned mot Son, var det spredte forekomster av krusfrø *Selinum carvifolium*. På en gammel åkerlapp på småbruket Dypendal (NM_{ED} 969,012) var det noe av ug rastypen av ettårsknave *Scleranthus annuus* ssp. *annuus*. I vegkanten ved «Ødegarden» vokste noen individer byhøymol *Rumex obtusifolius* ssp. *obtusifolius*. Alle tre fruktdekkbladene hadde korn og lange cilier slikt at plantene passet godt med underarten ssp. *obtusifolius*. Langs øvre del av Hølenelva, fra omtrent der den nye jernbanebrua krysser over elva og opp til Hølen tettsted, var det ganske mye forvillede og gjenstående piletrær. Tore B. påviste både skjørpil *Salix fragilis*, hvitpil *Salix alba* og hybridene mellom dem. Dette er den eneste kjente lokaliteten for skjørpil i Oslo/Akershus. Langs Hølenelva, i Hølen sentrum, hadde utrolig nok en del kjempespringfrø *Impatiens glandulifera* etablert seg i tette vaser av strandvindel. Det er godt gjort med strandvindelens evne til å dyngne ned omtrent hva det skulle være. Det forteller mye om vekstkraften til kjempespringfrø.

3 deltakere inkl. undertegnede.

Anders Oftén & Tore Berg

11. september: BB200-tur til Semsvann, Asker

Denne ekskursjonen var rettet mot BB200-studenter, dels som en repetisjon av sommerens feltkurs, og dels for å se på en vegetasjonstype som man ser lite til på feltkurs, ferskvannsstrand. Vi startet fra Sem jordbruksskole og gikk langs veien nedover mot Semsvannet. Store populasjoner med den forvilla pryddplanten balkankuletistel *Echinops exaltatus* stod langs veien, og på noen tørre veikanter fant vi krydderplantene isop *Hyssopus officinalis* og grønnynte *Mentha spicata*. Som åkerugas fant vi rikelig av både åkerveronika *Veronica agrestis* og orientveronika *Veronica persica*. Nede ved vannet gikk vi rett på ei fint utforma strand med flikbrønsl *Bidens tripartita*, vasspepper *Persicaria hydropiper*, evjesoleie *Ranunculus reptans*, brønnkarse *Rorippa palustris*, hønsegras *Persicaria maculosa* og småslirekne *Persicaria minor*. Vi fortsatte langs vannkanten på østsida mot Tømmervika, og passerte flotte bestander med skjoldbærer *Scutellaria galericulata*, sjøsvaks *Schoenoplectus lacustris* og mjuksivaks *Eleocharis mamillata* ssp. *mamillata*. Vi gikk så et stykke langs veien, hvor vi fant flere individer av kranssalvie *Salvia verticillata*. I Tømmervika gikk vi igjen ned til vannet, hvor bl.a. blåmelde *Cheno-*

podium glaucum ble funnet. I tillegg så vi nålesivaks *Eleocharis acicularis*, rødt og grønt hønsegras *Persicaria lapathifolia* ssp. *lapathifolia* og ssp. *pallida* og dike-minneblom *Myosotis laxa* ssp. *cespitosa*. Kasterive ble brukt for å få på land arter som tusenblad *Myriophyllum alterniflorum*, rusttjønnaks *Potamogeton alpinus*, vanlig tjønnaks *Potamogeton natans* og stautpiggeknope *Sparganium emersum*. I Tømmervika ble turen avsluttet, men noen fulgte veien helt rundt vannet, og så bl.a. et flott individ av tusenstråle *Telekia speciosa*.

Reidar Elven, Nina Sletvold og
Heidi Solstad

13.-14. september: Inventeringshelg i søndre Aurskog-Høland (Akershus) og Trøgstad (Østfold) 6 deltakere totalt.

Siden Karen Breien og Jens Holmoe botaniserte i Aurskog-Høland sommeren 1933, er området knapt besøkt av botanikere. Som et av de største og minst undersøkte områdene i Oslo/Akershus valgte vi derfor å dra på oppdagerferd til Østlandets «Sverige». Etter på forhånd å ha bladd gjennom de foreløpige kartene for «Lokalflora Oslo/Akershus» var det klart at bl.a. krantusenblad *Myriophyllum verticillatum*, storveronika *Veronica longifolia*, vasskryp *Lythrum portula* og klokkeling *Erica tetralix* hadde tyngdepunkt av sine regionale forekomster i Aurskog-Høland - og alle ble funnet på nye lokaliteter denne helga.

På veg østover stoppet vi først i Mønstervika, ei stor evje i sørøstenden av Øyeren, Trøgstad kommune (PM_{ED} 276,146). Store mandelpilkratt *Salix triandra* vokste på N-sida av evja. Dette viste seg å være ny sørøstgrense for arten i Norge. Mudderflatene, ved evjas utløp i Øyeren, var dominert av pilblad *Sagittaria sagittifolia* og store mengder evjebloom *Elatine* spp. og den sjeldne kransalgen *Chara braunii* (det. Anders Landgangen).

Neste stopp var Bråtevann, søndre Høland (PM 37,23). Men først hadde vi stiftet bekjennskap med «Trøgstadospa» *Populus tremula* «Trøgstad», den eneste søyleospa med norsk herkomst. En plakat under et storvokst eksemplar fortalte den romantiske historien om hvordan denne særpregede varieteten var tatt i kultur, oppdaget av et ungt forelsket par. «Gunders matkjøp» rett ved skulle i følge plakaten ha utfyllende brosjyre, men nærbutikken var selvfølgelig overtatt av RIMI hvor betjeningen var totalt uten kjenskap om stedets botaniske spesialitet. Men tilbake til Bråtevann. Vann- og vannkantfloraen var fattig. Av langskuddsplanter fant vi kun vanlig tusenblad *Myriophyllum alternifolium*, og noe rusttjønnaks *Potamogeton alpinus* ved utløpsbekken. På en barkfylling bak den gamle nærbutikken vokste en stor klon praktstrandvindell *Calystegia sepium* ssp. *spectabilis*, denne underarten av strandvindell med rosa blomster, og som stort sett finnes naturalisert i østlige deler av sør-Østlandet.

Vi kjørte nå litt videre nordøstover til hovedvassføret i Aurskog-Høland - dalgangen langs Hølandselva. Ved Burås, litt nord for Ydersnes (PM_{ED} 398,240) var det store arealer tidligere fuktbeite, nå totalt dominert av kvasstarr *Carex acuta* - og mye kalmusrot *Acorus calamus*. Denne arten var forøvrig svært hyppig på alle de punktene vi

besøkte langs Hølandselva og Skulerudvannet; fullstending naturalisert og tildels dominerende i helofyttbeltene. Små grunne dammer i kvasstarrsumpen hadde en særpreget vannflora. Dominerende art var krantusenblad *Myriophyllum verticillatum*. I en dam var det mye butt-tjønnaks *Potamogeton obtusifolius* og noe småtjønnaks *Potamogeton berchtoldii*. Langs åkerkanter ved Burås og på fastmark i kant av sumpvegetasjon var storveronika relativt vanlig.

På østsiden av Hølandselva, vis-a-vis Burås, var fuktengene fortsatt beitet. Her fant vi en stor forekomst av vasskryp *Lythrum portula*. Arten var vanlig i alle fall over ca 30 x 100 m. I den stilleflytende Hølandselva var det noe stor andmat *Spirodela polyrrhiza*, en art som ikke tidligere er samlet i Aurskog-Høland.

Etter noe leting fant vi frem til et utmerket overnattingssted ved Mjermen, nemlig den idylliske Halsnes-halvøya (PM 48,25) med kommunalt friområde med trelt plass og vaskerom med kaldt og varmt vann, og viltre tredjeklassinger på helgetur.

Neste dag ble stedet undersøkt. Halvøya har generelt en fattig flora. Floristisk sett var vann- og vannkantvegetasjonen på nordsiden den mest interessante. På sandbunn i grunne viker var det store mengder botnegras *Lobelia dortmanna* og stivt brasme-gras *Isoetes lacustris*; noe sylblad *Subularia aquatica* og *Nitella opaca* var. *flexilis* (det. Anders Landgangen). Ellers på halvøya fant vi bl.a. noe skrubbær *Cornus suecica* på sørdelen, og noen få rosetter av klokkevintergrønn *Pyrola media* i tørr, ganske lysåpen blandingskog på Ø-siden.

Neste stopp var nordenden av Skulerudvannet (PM 42,17-18). To av oss padlet kano fra vika rett ned for Viken, mens de andre kikket på storfebeitet rett sør for Høglund. Beitemarka var noe tørrere enn den vi var på dagen før, og vi fant ingen spesialiteter, bortsett fra at kalmusrot her som ellers i denne delen av Hølandsvassdraget var en vanlig til dominerende art. Ved utløpet av Hølandselva i Skulerudvannet, på ca 1,5 m dyp vokste en piggeknope med lange flyteblader med trekantet nedre del. Vi tolket det til en hybrid mellom *Sparganium angustifolium* og *S. emersum*. I sumpen ned for Viken vokste noe klourt *Lycopus europæus*, en ytterst sjelden art i Aurskog-Høland, og igjen fant vi noe krantusenblad i grunne, 20 til 40 cm dype pytter i fast starr/sjøsvaks/kalmusrotsump. Overraskende nok vokste det spredt fagerknope *Centaurea scabiosa* i vegkanten, både ved Viken og ved Høglund.

Det var blitt tid for tidlig ettermiddagsmat og rasteplassen rett sør for Skulerud sentrum (PM_{ED} 437,175) lå laglig til. Også her var det litt å finne. Foruten den uunngåelige kalmusrota var de noe storveronika i strandkanten.

Avslutningsvis besøkte vi ei fattig gjengroingsmyr i sørenden av Damtjern (PM_{WGS} 453,154), hvor en liten forekomst av klokkeling *Erica tetralix* dukket opp på fattig fastmatte. Etter en lang kjøretur på krokete småveger tvers gjennom Trøgstad og Askim, ble aller siste stopp i tussmørket ei evje på vestsida av Glåma, rett ned for Hovin kirke.

Disse smakebitene av Aurskog-Høland gav absolutt mersmak så heretter vil vi prøve å gjøre det til en vane å

dra på en årlig inventeringshelg til «indre øst». Her er i allefall nok av utforskhet og rik vann- og sumpvegetasjon for mange år fremover.

6 deltakere.

Anders Often

21 september: Adventivplantetur til Øra ved Fredrikstad

Øra er en stor søppel- og avfallsplass hvor det også kastes mye skips- og soyabønneavfall som kommer inn i forbindelse med De-No-Fa-Lilleborgs virksomhet. År om annet opptrer derfor en interessant adventivplanteflora her, ant. et av de få stedene i Norge hvor det fortsatt er mulig å oppleve en eksotisk, utenlandsk flora som kommer inn med friskt avfall etter at møllefloraen de fleste steder har degenerert. Imidlertid er det flere forhold som må klaffe: god og varm sommer, sen frost (mange av plantene utvikles sent men tåler samtidig ikke frost, det optimale tidspunkt er derfor like før første frostnatt, noe som ikke alltid er så lett å forutsi), samt hauger med «friskt» avfall som samtidig ikke er kjørt over av showel-dozere som hele tiden kjører frem og tilbake og som kan «utslette» de interessante haugene før vi kommer. Heldigvis klaffet alt i år, frosten var ikke kommet ennå, sommeren og høsten hadde vært god og varm, og det var flere områder med «intakte» hauger. Til Øra kommer imidlertid også husholdningsavfall, industriavfall, kloakkavfall mm, så det er ikke alltid av de hyggeligste stedene å gå mellom boblende avfallsdammer, gjørmepøler, kondomer og hoppende rotter. Heldigvis forekommer også mer hyggelige faunistiske innslag i form av sørhare, som her har en av sine få norske bestander.

Fire vågale personer som var beredt på å trosse alle farer gikk imidlertid i spent forventning inn ved søppel-forbrenningsanlegget, og alt nær porten meldte de første resultatene seg: et frodig eksemplar av grov (italiensk) busthirse *Setaria italica* (typen med børster), et bladskudd av noe som trolig blir hønsehirse *Echinochloa crus-galli*, rødmelde *Chenopodium rubrum* og småtorskemunn *Chaenorhinum minus*.

Derfra gikk vi østover og til et område med søppelhauger. Nær et par mindre bestander av tomat *Solanum lycopersicum* og potet *S. tuberosum* fant vi bitterambrosia *Ambrosia artemisiifolia*, grov busthirse *Setaria italica* (typen uten børster – såkalt «kolbehirse»), solsikke *Helianthus annuus*, kanarigress *Phalaris canariensis*, mais *Zea mays* (steril) og dyrket boghveite *Fagopyrum esculentum*. Spredt herfra og på et ca 100 x 50 m stort område dukket videre duskamarant *Amaranthus retroflexus*, toppamarant *A. hybridus* (et par litt dårlig utviklede eksemplarer, derfor noe usikker), bitterambrosia *Ambrosia artemisiifolia*, peruviansk jødekirsebær *Physalis peruviana*, linderose *Abutilon theophrasti*, grønn busthirse *Setaria viridis*, ekte hirse *Panicum miliaceum* (bare et lite eks.); hønsehirse *Echinochloa crus-galli* (både hovedtypen og noe som trolig er var. *frumentacea*) ekte vin *Vitis vinifera* (bare et lite eks.), villvin *Partenocissus vitacea* og dyrket lin *Linum usitatissimum*. Med unntak av bitterambrosia, som fantes meget spredt, var det meste av disse plantene i form av ett eller to individer, men generelt sett velutviklet og i fin blomst, noen også i

frukt.

Vi gikk så sydover, og kom til områder med mye frisk jord, enkelte dammer med ukjent innhold som tildels boblet og sydet og kvikksandlignende jord som man tildels kunne synke langt ned. Vi undersøkte spesielt grundig områder med tette bestander av tomat, som det var mye av mange steder her, da det inimellom tomatplantene ofte skjuler seg interessante ting, og tomat på Øra er i det hele tatt en utmerket indikatorart for mer spesielle adventivplanter. Tomatplantesamfunnet (*Solanaceum lycopersicae*) er derfor en nøkkelbiotop på Øra, og tomat en sentral nøkkelart. Innimellom her sto en del fint utviklede eksemplarer peruviansk jødekirsebær *Physalis peruviana* i blomst og med unge «ballonger»; videre noen småplanter av ant. gresskar *Cucurbita pepo*, et dårlig utviklet individ adventivsvøtvier *Solanum adventitium* og mer bitterambrosia *Ambrosia artemisiifolia*.

Videre sørover mot den gamle hovedporten mot Øraveien gikk vi gjennom etablerte områder med for det meste «trivialgress», men det fantes spredt rødmelde *Chenopodium rubrum* og tunsaltgress *Puccinella distans*, og ett sted en liten bestand kamilleblom *Matricaria chamomilla*, og ett individ havelobelia *Lobelia erinus*. Litt NØ for den gamle hovedporten var det ifjor og spesielt i forfjor et fint område, men her var det ikke fylt på mer frisk jord, så det eneste av interesse på dette tidligere rikfeltet var et flott eksemplar duskamarant *Amaranthus retroflexus*.

På vår vandring over Øra tok vi også med oss noen helt unge planter av mer eller mindre ukjent type og satte i veksthuset på Tøyen; ikke alt lyktes, men vi fikk verifisert ramtilleblom *Guizotia abyssinica*, og noe som så ut som en ungplante av rødhyll viste seg å være sprikeflyelsblom *Tagetes patula*.

På en tur tilbake til Øra litt senere fant TB og Kjell Magne Olsen dertil noen få planter til som vi overså første gang, nemlig et stort individ agurk *Cucumis sativus*, som dannet en diger vase i en tomatbestand, her i en form med oppdelte blad og i fin blomst og begynnende fruktsetting, prydløvemunn *Anthirinum majus* og et knøttlite eksemplar safrantistel *Carthamus lanatus*.

Øra byr også på en rekke vanskelige *Chenopodium*-typer i «album»-gruppen, noe er sikkert *C. album* s. str., mens andre ting kan være *C. sueticum*, *C. missouriense*, *C. strictum* og annet, men oftest er disse ikke kommet i blomst/frukt og derfor nærmest ubestemmelige. Disse venter sterkt på at den store *Chenopodium*-spesialisten skal komme med kjennermine og bestemme dem!

Planter som hesteambrosia *Ambrosia trifida*, piggeple *Datura stramonium*, grønnskrokrø *Xanthium strumarium*, ulike *Ipomoea*-arter og tornete *Solanum*-arter, som ofte opptrer på Øra, fikk vi ikke med oss i år, men det byr seg sikkert nye sjanser senere. I allefall var det almindelig enighet om at Øra trass i sine særheter fristet til fremtidige besøk.

Imidlertid var dagen fortsatt forholdsvis ubrukt, med sol og klart høstvær, og Hvaler lå fristende nær og inviterte til en ettermiddagsøkt. Etter en grundig vask satte vi derfor kursen ut mot arkipelaget, men først tok vi en kort stopp nær Kongstenhallen for å prøve å gjenopplete en bestand av dikesvineblom *Senecio aquatica*, som vi ikke

fant. Til gjengjeld dukket det opp et fint eksemplar av *Salix alba* × *pentandra* nær SV-siden av kirken.

På Hvaler dro vi til området S for Skibstadkilen på Asmaløy. Dette partiet ble også besøkt på sommerekursjonen 25 juli 1995, men pga. av årstiden var det naturligvis tildels andre ting som dominerte nå, så vi fikk et godt inntrykk av høstaspektet. I det lille tjernet SØ for Skibstadkilen fant vi nå, foruten bustsmyle *Deschampsia setacea*, også igjen den tuen med bunkestarr *Carex elata* som vi ikke fant da. Langs stien og på skjellsand på Landfastodden så vi nonsblom *Anagallis arvensis*; på Landfastodden var strandmalurt *Artemisia maritima* i begynnende blomstring; av «nye» ting (i forhold til 1995)

må nevnes vannmynte *Mentha aquatica* i kanten av en liten pytt på odden; i en annen pytt nær ved var hybridtenemynte *M. aquatica* × *arvensis*, begge var velduftende men småvokste pga. den varme og tørre sommeren, men vi kunne samtidig studere de mange opptil fire desimeter lange utløperne plantene produserer; langs stien lengre V gikk vi gjennom partier med bittersøte *Gentianella amarella* og/eller smalsøte *G. uliginosa*, vi syntes det fantes alskens overgangsformer mellom dem.

Etterhvert begynte det å mørkne, og vi satte kursen hjemover.

Tore Berg

Karplanteherbariet på Tøyen

Siden 1990 har det pågått arbeid med dataregistrering av karplanteherbariet ved Botanisk Museum på Tøyen i Oslo (Hb O), et arbeid som også foregår ved de andre offentlige herbariene. Tøyen er det klart største herbariet i landet, med anslagsvis noe i underkant av en million kollekt (ingen vet helt sikkert). En statistikk utarbeidet av Oddvar Pedersen ved herbariet viser at ved årsskiftet 1997/98 var 177.837 kollekt dataregistrert. De siste fire årene har antall nyregistrerte kollekt pr. år holdt seg stabilt på rundt 25.000. Dette tallet omfatter i tillegg til samtlige nyinnsamlinger (dvs. den løpende tilveksten til herbariet), også gamle kollekt som det jevnt blir arbeidet med å registrere. Kollekt fra Telemark og Hedmark står for brorparten av nyregistreringene i 1997, mens Svalbard og Aust-Agder toppet lista i 1996 og Oppland og Buskerud i 1995.

Herbariet på Tøyen er landsdekkende, men har et særskilt ansvar for Østlandet, Sørlandet og polarområdene. Ifølge Pedersens statistikk ligger Oslo på topp med 12 891 registrerte kollekt, etterfulgt av Lier, Kristiansand, Bærum, Farsund og Asker. Vurdert i forhold til kommunens areal kommer Asker på topp, med 34,4 kollekt pr. km², etterfulgt av Oslo, Lier, Bærum, Tjøme og Hvaler. På den annen side er mange kommuner dårlig representert. Målt i antall kollekt pr. km² kommer spesielt «kjempkommunene» dårlig ut: Lesja, Skjåk og Vang i Oppland, Rendalen og Engerdal i Hedmark, Hol i Buskerud, Aurskog-Høland i Akershus og andre.

De største samlerne ved herbariet (selvsagt, målt utifra den registrerte andelen av herbariet, noe som gir Mathias Numsen Blytt og andre eldre herrer et lite handicap) er: Finn Wischmann, som har bidratt med 18.012 kollekt, etterfulgt av Reidar Elven (12.679), Anne Elven (7607) og Anders Often (6288). Den arten som har flest registrerte kollekt, er myrfrytle *Luzula sudetica* (1360 registreringer) – kanskje ikke helt uten sammenheng med Finn Wischmanns langvarige interesse for frytleartene.

Men fortsatt utgjør de registrerte kollektene bare toppen av herbariets isfjell, for å si det litt billedlig...

JW

Tidsskriftet Naturfag på is

Blyttia bragte i fjor en annonse for et planlagt familietidsskrift, Naturfag, der flere av de biologiske foreningene (deriblant NBF) hadde tatt på seg å være samarbeidspartnere. Vi vet om Blyttia-lesere som har meldt sin interesse for bladet, og som antakelig lurer på hva som skjer. Da kan vi melde at saken står slik at initiativtakeren, firmaet NAMIKO, har foreløpig måttet legge prosjektet på is på grunn av noe tynn respons.

JW